PETRI FRANCISCI CHIFFLETII, ... OPUSCULA QUATUOR. 1. DE SANCTI DIONYSII...

Pierre François Chiflet

PETRI FRANCISCI CHIFFLETII, VESONTIONENSIS,

Societatis Jesu Presbyteri,

OPUSCULA QUATUOR.

I. De sancti Dionysii ætate, totáque Chronologiâ, quo & suus Parisiensibus confirmatur Areopagita, & huic libri sui vindicantur.

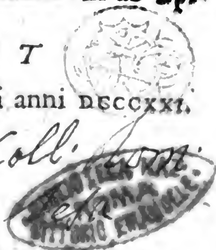
II. De unâ sanctâ Syrâ seu Syriâ Virgine.

III. Origo prima Comitum Valentinensium ex Pictavensibus.

IV. Excerpta singularia ex Collectaneis de Vitâ & rebus gestis sancti Bernardi Claravallensis Abbatis, auctore Gaufrido Abbate, quondam illi ab Epistolis.

ACCESSIT

Appendix de Concilio Niumagensi anni DCCCXXI.

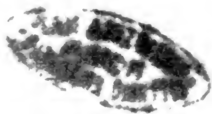

PARISIIS,

Sumptibus GABRIELIS MARTINI, viâ Jacobæâ, sub aureo Sole.

M. DC. LXXIX.

CUM PRIVILEGIO REGIS, ET FACULTATE SUPERIORUM.

ILLUSTRISSIMO ECCLESIÆ PRINCIPI

CAROLO MAURITIO

LE TELLIER,

REMENSIUM ARCHIEPISCOPO DUCI,

PRIMO FRANCIÆ PARI,

Sanctæ Sedis Apostolicæ Legato nato,

GALLIÆ BELGICÆ PRIMATI,

Magno Regiæ Capellæ Præfecto, &c.

VA nunc res agitur, ARCHIPRÆSUL ILLUSTRISSIME. *Hincmarus Remensis*, *decessor Tuus*, *in Parisiensis Areopagitæ pro-*

pugnatione, quâ egregiè perfunctus est, aut erroris, aut mendacii redarguitur. Utravis hæc labes tanti viri nomini aspersa planè intolerabilis. Utriusque injuriæ, si modò annueris, me Tibi ultorem devoveo. Sed occurrit & alter dignus Te vindice nodus. In Trecensi Episcopatu vicus est prisco nomine Rilliacus, nunc porrò à sanctâ Syrâ, sive Syriâ nuncupatus. Hanc, quæ nobile ibi monumentum habet, à mille admodùm annis populorum concursu celebre, crediderunt majores nostri Virginem, Sanctimonialem, Thaumaturgi Fiacrii sororem, adeóque Eugenii Scotorum Regis filiam. Nuper autem emersere duo vel tres, qui levissimo argumento persuasi, Syriam quæ Rilliaci colitur, quæ calculosis opitulari solet, contra

torrentem antiquitatis, & laïcam, & patriâ Trecensem fuisse affirmant. Syram autem (nam & nomina distingui volunt) & Virginem & Monialem, & sancti Fiacrii germanam agnoscunt. Sic unam Syram sive Syriam in duas diffundunt; hoc est, pro unâ verâ duas commentitias imperitis plebibus obtrudunt. His addo munusculum aliud huic PACIS *anno accommodatum. Nuper cùm schedas meas revolverem, incidi in Concilium quoddam, anno Christi 821. Noviomagi Batavorum celebratum; cujus apud Capitulorum aut Conciliorum Collectores nullum apparet vestigium. In hac Synodo firmata pax est inter Ludovici Pii Imperatoris filios ex Irmingarde: dat áque est ejusdem Imp. Constitutio ad*

Bernovvinum Crisopolitanum Archiepiscopum, de libertate servis Ecclesiæ certo ritu in posterum concedendâ. Miratus sum æternæ providentiæ sic disposita momenta, ut eadem in idem quodam quasi circulo redire viderentur. Niumagæ sancita pax est sub Ludovico Pio. Indidem post annos ferè octingentos & sexaginta data est Pax Orbi Christiano à Ludovico Magno, verè Rege pacifico. Conjeci igitur ad hujus libelli calcem, de hoc Concilio Niumagensi observationem meam. Non accident, ut spero, ingrati Magnitudini Tuæ hi lucubrationum mearum qualescumque fructus, quia Te & Conciliorum, & totius seu Romani seu Gallici Ecclesiastici Juris peritissimum novimus; & sicut in vanis quibusdam populo-

rum opinionibus rejiciendis cautum ac ſeverum, ſic etiam in venerabilibus Eccleſiarum traditionibus, nominatiſſimi Tui deceſſoris Hincmari exemplo ſartis tectis habendis religioſiſſimum eſſe pro certo habemus. In familia Tua Illuſtriſſima Triadem quamdam ſpectare mihi videor, totius regni Chriſtianiſſimi bono natam: Parentem Tuum venerabilem, cujus cani ſenſus, & ætas ſenectutis vita immaculata, *Regium Archicancellarium, adeóque rei politicæ ſummo jure præpoſitum: Fratrem Tuum, ſub Ludovici Magni, ſemper Victoris, ſempérque invicti Regis ſignis, rei totius militaris arbitrum, & quaſi Archiſtrategum: Te denique è Regiâ Capellâ, velut è ſummâ turri, rei toti Eccleſiaſticæ* Sap. 4. 9.

invigilantem: dignum patre tanto, fratre tanto dignum: dignum in quem Primi Franciæ Paris, & Sedis Apostolicæ Legati nati dignitates, tot pastorales baculi, tot anuli, tot mitræ, tot etiam infulæ, tot sacri ministerii ornamenta confluxerint. Vale. Kalendis Octobribus anni partæ salutis M. DC. LXXIX.

TUUS PETRUS FRANCISCUS CHIFFLETIUS, Presbyter è Societate JESU.

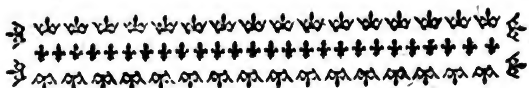
FACULTAS SUPERIORUM.

EGo infra-ſcriptus Provincialis Societatis JESU in Provinciâ Franciæ, permitto ut Opuſcula duo: alterum, quo ſuus Pariſienſibus confirmatur Dionyſius Areopagita, & huic libri ſui vindicantur; alterum, de unâ ſanctâ Syrâ, ſeu Syriâ Virgine; à Petro Franciſco Chiffletio, Societatis noſtræ Sacerdote, compoſita, & à Theologis noſtris approbata, typis mandentur. Datum Pariſiis 30. die Januarii 1677.

STEPHANUS DECHAMPS.

EGo infra-ſcriptus Provincialis Societatis JESU in Provinciâ Franciæ, permitto ut Opuſcula duo: alterum, de primâ origine Comitum Valentinorum ex Pictavenſibus; alterum inſcriptum, Excerpta ſingularia ex Collectaneis de Vitâ & rebus geſtis S. Bernardi Abbatis Claravallenſis, auctore Gaufrido Abbate, quondam illi ab Epiſtolis; à Petro Franciſco Chiffletio, Societatis noſtræ Sacerdote, recenſita, & à Theologis noſtris approbata, typis mandentur. Datum Rhedonis 26. Julii 1679.

PETRUS DE VERTHAMON.

SUMMA PRIVILEGII Regis Christianissimi.

LUDOVICI XIV. Franciæ & Navarræ Regis Christianissimi diplomate cautum est, ne quis in ipsius regno, aliisve locis ejus ditioni subjectis, intrà proximos sex annos à die impressionis perfectæ inchoandos, excudat, vendat, vendendum aut excudendum, quovis modo ac ratione curet, librum qui inscribitur: *Petri Francisci Chiffletii, Vesontionensis, Societatis* JESU *Presbyteri, Opuscula quatuor. Primum, de sancti Dionysii ætate, totâque Chronologiâ, quo & suus Parisiensibus confirmatur Areopagita, & huic libri sui vindicantur. Secundum, de unâ sanctâ Syrâ seu Syriâ Virgine. Tertium Origo prima Comitum Valentinensium ex Pictavensibus. Quar-*

tum, Excerpta singularia ex Collectaneis de Vitâ & rebus gestis sancti Bernardi Claravallensis Abbatis, auctore Gaufrido Abbate, quondam illi ab Epistolis; sub pœnis in originali diplomate contra delinquentes expressis, præter illum Typographum aut Bibliopolam quem Auctor elegerit. Apud Sanctum Germanum in Laya 12. Julii, anno 1679.

Sic signatum, JUNQUIERES.

Ipse verò Auctor P. F. Chiffletius hoc Privilegium transfudit in GABRIELEM MARTINUM Typographum-Bibliopolam.

Inter Jesuitas Germanos doctissimi meritò putantur Jacobus Gretserus, & Matthæus Raderus. Hi quantùm abhorruerint à Criticis incredulis, qui fortium ingeniorum titulum & gloriolam aucupantur, cognosce ex alterius eorum verbis sequentibus.

Ex Matthæi Raderi Bavariâ Sanctâ, in Sancto Henrico Imperatore.

„ OMITTO hîc claudicationes, sta-
„ teræ, & calicis aurei in morte visi,
„ calculi, morbi, aliáque apud antiquos
„ Scriptores, & membranis Babenber-
„ gensibus notata miracula; *non quòd ea,*
„ *quemadmodùm profanissimi quidam, &*
„ *ab omni Numine, veráque religione de-*
„ *serti, somnia credam. Dormiant illi som-*
„ *num suum, & nobis fidem cum pietate*
„ *relinquant*; sed quòd plura sint (præ-
„ sertim quæ post Imperatoris mortem
„ sunt perscripta) quàm ut hîc percen-
„ seri commodè possint, & singulari vo-
„ lumine nuper ab nostro Gretsero com-
„ prehensa legantur.

OPUSCU-

OPUSCULUM I.

DE

SANCTI DIONYSII

ÆTATE,

TOTAQUE CHRONOLOGIA:

Quo & ſuus Pariſienſibus confirmatur
Areopagita, & huic libri ſui
vindicantur.

OPUSCULUM I.
DE
SANCTI DIONYSII
ÆTATE,
TOTAQUE CHRONOLOGIA:

Quo & suus Parisiensibus confirmatur Areopagita, & huic libri sui vindicantur.

EO ferè tantùm spectavit Dissertatio de uno Dionysio, tribus abhinc annis à me in publicum emissa, ut suum Parisiensibus Areopagitam adsererem : quod & confecisse me

reor, tum S. Methodii Patriarchæ Constantinopolitani, tum Hincmari Archiepiscopi Remensis, tum Anastasii Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii, priscorum & magnorum virorum, testimoniis; tum etiam Orientalium omnium, & Occidentalium Ecclesiarum usu & consensu, quæ jam à novem propè sæculis, in sacris Lectionibus divinisque Officiis seriò id profitentur. Quod & confirmant Crotonienses Calabriæ populi, quorum est post omnem memoriam accepta à majoribus traditio, sanctum Dionysium Areopagitam, cùm Athenis Romam pergeret, (unde à Clemente Papa in Gallias destinatus est) à Crotoniensibus ex itinere exceptum, ipsorum fundasse Ecclesiam, primúmque censeri Episcopum. Unde & illi pro vexillo Ecclesiæ suæ, imaginem præferunt ipsius Areopagitæ, ut testatur Ferdinandus Ughellus tomo IX. & postremo Italiæ suæ sacræ. Quorum omnium auctoritati, Launoii

quàmlibet multarum litterarum viri, apud æquos rerum æstimatores nunquam præponderabit judicium: ne si quidem ille clypeum objiciat Sirmondi & Petavii illustrium virorum calculos.

Nam priorem illum (Sirmondum dico) hoc ad hominem argumento illi excutio è manibus. Is in Dissertatione de duobus Dionysiis, Hincmari Remensis de uno Dionysio testimonium ea ratione elevare conatus est, quòd in Vita S. Remigii Clodoveum Regem in pervigilio Paschæ baptizatum scripserit, quem in Natali Domini Avitus Viennensis illorum temporum inspector sacris undis ablutum referat. Unde conclusit Sirmondus, errare potuisse Hincmarum in Parisiensi Areopagita, sicut in die Clodovei Baptismo initiati errasse convincitur. Præclarè hæc quidem ad ostentationem, sed parum solidè ad quæstionem propositam. Certum est enim, priscis illis

sæculis, vetita fuisse baptismata, etiam privata, extra dies Pervigiliorum Paschæ & Pentecostes, nisi urgente salutis periculo. Id patet ex Epistola Siricii Papæ ad Himerium Tarraconensem Episcopum, ex Epistola decretali quarta S. Leonis Papæ ad Episcopos Siciliæ, ex Gregorio Turonensi lib. v. Historiæ cap. XI. & ex Conciliis aliquot Gallicanis. Quantò magis prohibita fuerunt sollemnia, qualia memorantur à Gregorio Turonensi, lib. 2. cap. 31. trium ampliùs millium de exercitu Clodovei? Si hi baptizati sunt ipso proprio die Christi natali, Decembris mensis XXV. ecquis Remigium hujus auctorem facinoris, à sacrorum Canonum transgressione immunem præstet?

Succurrit aliud quod hîc reponam. Quid si Avitus ipse natalem Domini appellavit diem resurrectionis? Fecisse potuit ad gustum Hilarii Pictavensis, Ambrosii, Chrysostomi, immò &

Pauli Apostoli, Actorum cap. 13. versu 3. illa Davidis verba, Psalmi 2. v. 7. *Filius meus es tu : ego hodie genui te ;* de Christi resurrectione explicantium, quòd sit quædam Christi nativitas, ejus resurrectio. Si fecit Avitus, quid erit unde Hincmarus redarguatur ?

Sed erraverit Hincmarus in die ipso baptizati Clodovei, etiam hoc ultrò concesso, quæ consequentia est ut in Parisiensi quoque Areopagita errasse dicatur ? Pari certè jure sic ratiocinetur quilibet Areopagitæ Parisiensis propugnator : Erravit Sirmondus in epochâ Concilii Rotomagensis præside Ansberto celebrati anno Christi 689. quod ille anno 682. assignavit, totius septennii prochronismo. Erravit similiter Petavius in anno obitûs Roberti Regis, quem ille sive Helgaudi lapsu, sive cujusdam solaris eclipsis indiligenti observatione delusus, in annum Christi 1033. rejecit, quem biennio citiùs, nempe anno 1031. evenisse constat om-

nium illius ævi Scriptorum unanimi consensu. Has Sirmondi & Petavii παρέκβασεις à pluribus jam annis observaveram, & eorum redargutiones privatis meis commentariis illigaveram, cùm incidi non ita pridem in Philippi Labbei horum Patrum magni observatoris æram Christianam, in qua eosdem reperi cum præfatione honoris egregiè confutatos.

Per te liceat mihi (Lector benevole) Sirmondi duorum Dionysiorum præcipui assertoris sententiam, ictu repetito, Parisiensis Areopagitæ sacris altaribus immolare. Incruenta erit victoria, certamen enim ingeniorum est. Edidit Sirmondus anno sæculi hujus 1619. Idatii Fastos Consulares. Ad Gratiani Nobilissimi & Dagalaifi Consulatum, qui anno respondet æræ Dionysianæ 366. hæc refert ex antiquo nostro codice: *His Consulibus natus est Valentinianus Junior, filius Augusti Valentiniani, die* XV. *Kal. Febr. & ipso*

anno idem hostis publicus , & prædo (Procopium intelligit) *intra Phrygiam Salutarem , & in Nacoliensium campis ab Augusto Valente oppressus atque extinctus est die* VI. *Kal. Junias. Ipso anno Augustus Valentinianus gentem Alamannicam pervicit.* Hæc cùm legisset Henricus Valesius vir apprimè doctus , in Notis ad Ammiani Marcellini librum XXX. ad hæc verba : *Valentinianus puer , defuncti filius, cùm quadrimus vocaretur ad Imperium coaptandus*; sic admonet: Atqui Valentinianus Junior natus erat Gratiano Nobilissimo & Dagalaipho Coss. anno Natalis Domini 366. die XV. Cal. Februarii, ut scribit Idatius in Fastis, & auctor Alexandrini Chronici iisdem planè verbis, quibus Idatius. Quibus suffragatur Themistius in Orat. XI. ad Valentinianum Juniorem, p. 254. ubi natalem ipsius , vice oraculorum & vaticiniorum prædixisse ait Tyranni Procopii exitum. Constat autem Pro-

„ copium eo anno quem dixi, à Valen-
„ te victum & necatum fuisse. Accedit
„ præterea Socrates in libro 4. Sozome-
„ nus in 6. qui Valentinianum Junio-
„ rem eo anno in lucem editum esse te-
„ stantur. Quod si ita est, quo modo idem
„ quadrimus ad Imperium venisse di-
„ catur non video. Creatus enim est Au-
„ gustus P. C. Gratiani tertium & Æ-
„ quitii, anno Domini 375. Huic diffi-
„ cultati, quam ego primus & jamdu-
„ dum deprehenderam, aliisque solven-
„ dam proposueram, ita occurrendum pu-
„ to, ut Valentinianum qui anno 366.
„ natus est, diversum esse dicamus ab
„ eo qui postea Augustus fuit: quod
„ quidem his argumentis evincam. Pri-
„ mò enim Valentinianus, qui mortuo
„ patre Augustus est renunciatus, qua-
„ drimus tunc erat, ut scribit præter
„ Marcellinum nostrum Victor in Epi-
„ tome, & Zonaras: Zosimus certè vix
„ quinquennem fuisse dicit. Deinde vi-
„ ginti annos natus obiisse dicitur à Ni-

cephoro in lib. xii. cap. 38. Interfe- «
ctus porrò eſt, ut inter omnes conſtat, «
anno Domini 392. Hieronymus in epi- «
ſtola de exitu Nepotiani, eumdem «
Valentinianum adoleſcentem adhuc, «
& penè puerum eſſe occiſum memorat. «
Quæ certè omnia non procederent, ſi «
anno 366. natus fuiſſet. Denique Va- «
lentinianus Junior, is qui anno 366. «
in lucem eſt editus, Conſulatum geſſit «
cum Victore, anno Domini 369. ut «
teſtatur apertè Themiſtius in Orat. «
xi. quam ei Conſulatum Conſtanti- «
nopoli auſpicanti Cal. Jan. dixit. Quòd «
ſi hic idem eſſet cum eo qui poſt mor- «
tem Valentiniani Auguſtus eſt nuncu- «
patus, cùm is paulò poſtquàm Impe- «
rator eſt factus, Conſulatum inierit «
cum Valente, Conſul iterum neceſſa- «
riò dici debuiſſet. At in Faſtis omni- «
bus annus ille 376. ſic notatur: Valen- «
te Aug. V. & Valentiniano Juniore «
Aug. Quæ cùm ita ſint, apparet «
duos ejuſdem nominis Valentinianos «

„ Valentiniani magni filios distingui de-
„ bere.

Hæc Henricus Valesius anno 1636. cùm Ammianum à se illustratum in lucem daret. Cautiùs etiam Petavius cùm octodecim antè annis, nempe anno 1618. Themistii aliquot Orationes sub prælo haberet, ad illa verba, Εἶτε οὖν ἐκείνου ἔννοιας, hæc adnotat: *Difficilis ac, penè dicam, inextricabilis hic locus. Quid enim? Valentinianus ille Junior, de quo hîc est sermo, nónne Valentiniani filius est? Quæ igitur ratio patitur, post Valentiniani mentionem, τὸν ὄντως πατέρα discerni ac nominari Valentem?* Exinde propositis per conjecturam aliquot solutionibus, ita demum conclùdit: *Verùm conjecturæ istiusmodi mihi non satisfaciunt. Ampliandum itaque de ea quæstione censeo.*

Unde, quæso, in isto eruditorum quasi Areopago tot strepitus, tot tumultus? Pace dixerim Sirmondi. Unus ejus error, una hallucinatio has tem-

pestates concitavit. Habeo præ oculis illum ipsum codicem, è quo Idatii Fastos Consulares Sirmondus descripsit. In eo codice lego ad Consulatum Gratiani & Dagalaiphi, qui est æræ vulgaris 366. *His Consulibus natus est Valentinianus Junior, filius Augusti Valentis, die* XV. *Kal. Febr.* Emendavit Sirmondus, & pro filio Augusti Valentis, scripsit *filius Augusti Valentiniani.* Nefas putarunt Petavius & Valesius Sirmondi fidem vocare in dubium: & ego quoque nefas putarem, nisi Valentinianum pro Valente perperam à Sirmondo positum oculis meis cernerem. Absit tamen à me ut malæ fidei Sirmondum insimulem. Credidit Sirmondus erratum esse à librario antiquo, qui Idacii Fastos jam olim descripserat: ipse à vero & ab Idacii ipsamet mente toto cælo aberravit, locúmque Idacii emendare dum voluit, corrupit. Restituatur hic locus ad fidem antiqui codicis, & salva sunt om-

nia. Pax eſt Idatio cum Ammiano, pax utrique cum Themiſtio. Duo fuere Valentiniani re & cognomento Juniores; alter Valentis filius, alter filius Valentiniani Senioris. Prior ille natus eſt anno Chriſti 366. Gratiano & Dagalaipho Conſulibus, xv. Kalendas Februarii, Conſul creatus eſt vix trimulus puer, Victore collega anno Chriſti 369. Idem (ut opinor) mortuus eſt anno 370. in pœnam patris Valentis Arrianorum veneno infecti, dum Baſilium & Orthodoxos alios nequiter perſequeretur. Gallus etiam, ſeu Galathes nuncupatus apud Socratem, Sozomenum, Nicephorum Calliſtum: neque enim duos Valentis filios uſquam legimus. Porrò Valentinianus Junior, Valentiniani Senioris filius, imperare cœpit poſt patrem ex anno 375. cùm ei parens Valentinianus xv. Kalendas Decembris deceſſiſſet, ipſe tantùm quadrimus, ut Ammianus, Zoſimus, Socrates, aliique

tradidere. Natus ergo erat Valentinianus junior, Valentiniani Senioris filius, anno Christi 371. jam acerba morte sublato ejus patruele Valentiniano Gallo, Valentis improbi parentis infelice filio.

Hinc lux affulget Themistio in Oratione XI, quâ Valentinianum Valentis filium Kalendis Januariis salutavit anno, ut dixi, æræ Christianæ 369. Ibi commemorat Themistius Valentiniani pueri Consulis patres duos; Valentem naturâ patrem veréque genitorem; Valentinianum Seniorem, ejus patruum & adoptione patrem: cujus adoptionis nota patrui nomen puero inditum. Quam ergo *Quadrigam Regum* dixit Themistius, pronum est interpretari *paria duo æqualium fermè utrimque & ætate & tempore Principum, æqualiter gradientium, æqualiter spirantium.* Hinc Valentinianum Seniorem & Valentem Augustos fratres, inde porrò Valentinianum Juniorem Valen-

tis filium, & Gratianum Valentiniani Senioris filium, patruelem Valentiniani Junioris, illi ætate paulò superiorem.

Redeo ad Sirmondum. Aggressus ille Hincmarum Remensem Parisiensis Areopagitæ assertorem nominatissimum, objecit reverendissimo viro, quòd qui in die Baptismo initiati Clodovei lapsus fuerat, in Gallorum quoque Dionysio Areopagita minimè audiendus videretur. Hanc ego ipsam machinam in Sirmondum retorqueo. Erravit Sirmondus in Valentiniano Juniore, Valentis filio, atque tam infausto errore, ut illo uno Idatii locum emendare dum studuit, corruperit, ut Chronologorum in Romana Historia calculos confuderit, ut Romanorum Principum Imperia, & Consulum Fastos turbaverit. Non mirum igitur quòd in Dionysio Areopagita Parisiorum civitati, immò totis Galliis nostris eripiendo erraverit; vir alioqui

cum

cum doctissimis comparandus, nisi paradoxa quædam sparsisset in vulgus, quibus veterum Ecclesiarum traditiones mirum quantùm labefactatæ sunt, haud absque multorum offensione, nullo Christianæ pietatis fructu.

Nimirum errare humanum est. Etiam summi quique viri illud Sapientis de se profiteri habent: Humani à me nihil alienum puto. Nemo igitur Sirmondo, paucisque aliis sensus ejusdem, quàmlibet doctis viris, ducibus glorietur: quibus nos Methodium, Michaëlem Syngelum Hierosolymitanum, Anastasium Bibliothecarium, Hincmarum Remensem, & aliorum è Græciâ, Galliâ, Italiâ, totóque orbe Christiano proborum ac sapientum non cohortem aliquam, sed innumerabiles (ut ità dicam) exercitus opponimus.

Tamen in hanc tam indubitatam veritatem, nebularum nescio quid objici posse video vel ab ipsius Dionysii æta-

te totáque chronologiâ, vel à libris ejus nomine vulgatis. Id nimirum quicquid est, hoc Opusculo discutiendum aggredior, ne quid Galliis nostris, ac præsertim Parisiensibus ad asserendam sibi tam illustris Patroni tutelam & patrocinium deesse quisquam putet.

De sancti Dionysii ætate Michaëlem Presbyterum & Syngelum Jerosolymitanum præ cæteris consuli velim. Hunc virum ut probè noris, audiendus est Theodorus Studita in epistolâ ad eum datâ, quæ est libri secundi ducentesima decimatertia, habetúrque Latinè ex versione Jacobi Sirmondi, apud Baronium tomo IX. Annalium, ad annum Christi 835. quamvis data (ut ipse monet) adhuc vivente Nicephoro Patriarchâ C P. qui ordinatus anno Christi 806. die Paschæ, actus est in exilium anno 815. 13. Martii; obiit autem secundâ die mensis Junii anni 828. Sed & datam constat ante diem XI. Novembris anni 816.

quæ Theodoro Studitæ fuit ſuprema.

Michaëli Syncello Hagiopoleos

THEODORUS STUDITA.

SCRIBO nunc ad Reverentiam « tuam, quando mihi Dei nutu ob- « tigit, ut epiſtolæ miniſtrum nanciſce- « rer : alioquin ex ipſâ cuſtodiâ noſtrâ « idipſum facturus eram; nec ſemel mo- « dò, ſed bis etiam, ac ſæpiùs fortaſſe. « Neque enim quia extranei vos eſtis, « idcircò nos veſtri ſpecie diſſimiles : ſed « quia ex unâ adoptionis matre geniti, « & eodem ſinceræ fidei charactere for- « mati, & fratres, & concives, caput « habentes Chriſtum, cujus cùm corpus « ſimus, & membrum de membro, con- « gaudere inter nos debemus in proſpe- « ris, angíque pariter in adverſis. Verùm « quomodò vos, cùm aliò profecti eſſe- « tis, impulit temporum violentia, ut in « eorum qui rerum hîc potiuntur, retia «

» incideritis? Quid autem ad hoc dice-
» mus aliud quàm quod Scriptura sancta
4. Reg. 13 » dicit: Et certamen duxit Jehu. Sed il-
» lic quidem ad regnum Israël, hîc ve-
» rò ad testimonium veritatis; ut nunc
Mich. 4. 2. » etiam impleatur quod scriptum est: De
» Sion exibit lex, & verbum Domini de
» Hierusalem.

» Age mens beatissima, sta fortiter,
» monemus: glorifica Deum in corpore
» tuo, & in spiritu. Dic & ipse cum di-
Philip. 1. 19. » vino Apostolo: Scio quòd hoc mihi
» proveniet ad salutem, per vestram ora-
» tionem & subministrationem Spiritus
» JESU-CHRISTI, secundùm exspecta-
» tionem & spem meam; quia in nullo
» confundar; sed in omni fiduciâ, sicut
» semper & nunc magnificabitur Chri-
» stus in corpore meo, sive per vitam,
» sive per mortem. Mihi enim vivere
» Christus est, & mori lucrum. En dul-
» ce certamen! En felicem commutatio-
» nem! per breves tribulationes & an-
» gustias seu plagas & sanguinis guttas

Deum fieri, & Deo qui verè eſt, po- «
tiri. Solus ergo factus es (ut accepi- «
mus) ab iis ſenſu diviſus, qui ſæculum «
hoc amant; ſed cum iis conjunctus, «
qui veritatis ſuſtinent defenſionem. «
Hinc te Martyrum chorus integrum «
ſuſcipere deſiderat. Hinc Confeſſorum «
cuneus manum porrigit ut in locum «
ſuum recipiat. «

Haud quaquam deſciſcamus ab hac «
præclarâ choreâ, ô Venerande, neque «
omnium ſpes confundamus, deſidera- «
tiſſime. Quanta pertuliſti! adeò ut no- «
men tuum paſſim ab his & illis audi- «
tum ſit. Nunc autem tanquam in mon- «
tem virtutum per confeſſionem ſub- «
vectus, conſpicuus mundo factus es, «
& faciem geris Sole lucidiorem, cum «
ſermone vitam, ad gloriam Patris no- «
ſtri qui in cælis eſt. In locum deductus «
es ſublimiorem, linguæ objectus ma- «
ledicæ, quid non vellicanti? quid non «
mentienti? dum te ab excelſo & divi- «
no ſenſu flectere conatur. Sed audi- «

„ tione accepimus quantus & ipse sis
„ gratiâ Dei, qui vitæ sermonem geras,
„ sapientiæ fluctum ex ore promas, va-
„ nis propositionibus congruentia oppo-
„ nendo. Nos verò humiles illud dici-
„ mus & testamur, selectos & olim &
„ nunc hierarchicæ huic sedi præfuisse,
„ qui dogmatum peritiâ totam de sacris
„ imaginibus speculationem & doctri-
„ nam descripserunt & tradiderunt. Etsi
„ apostolicis verbis dicendum est: Ubi
„ abundavit peccatum, superabundavit
Rom. 5. 20. „ & gratia. Hinc enim progressa tan-
„ quam ex portis inferi hæresis Icono-
„ machica, hîc quoque repressa est: quin
„ reprimetur etiamnum magìs Spiritus
„ sancti afflatu, quando increpabit Chri-
„ stus perversum hoc reverâ mare, in
„ quo multa circa fidem naufragia, non
„ tam mentis perversitate, quàm impe-
„ rantium formidine. Attamen emerse-
„ runt multi è procellâ, Spiritus sancti
„ clavo nixi: & multa martyria, & pie-
„ tatis scripta monumenta universum er-

rorem expellentia, & veritatis pulchri- «
tudinem omnibus fidelibus mentibus «
demonſtrantia. Quibuſcum ſervetur & «
Reverentia tua, bonum certans certa- «
men, curſum conſummans, ut juſtitiæ «
coronam accipias. Ità ſit. «

Pro verbis illis ante medium epiſtolæ [*& certamen duxit Jehu*] legitur in Græco [καὶ ὁ ἀγὼν ἦγε τὸν ἠού] libenter legerim τὸν Ἰηού, ut habent quædam Bibliorum Græcæ editiones, potiùs quàm Ἰού, ut legitur in Bibliis regiis, aut ἠού, ut præfert Theodori mſ. exemplar in ſchedis Sirmondi. Favet enim *Jehu* in vulgatâ Latinâ expreſſum. Eſt autem ſenſus; ὁ ἀγὼν, id eſt, multitudo Iſraëlitarum (nam ex Euſtathio aliiſque colligitur, τὸν ἀγῶνα dici etiam τὸ πλῆθος) duxit, hoc eſt, hoſtibus oppoſuit τὸν Ἰηού. Ubi reddit Theodorus ſenſum vulgatæ editionis, 4. Regum, cap. 9. v. 13. *Feſtinaverunt itaque; & unuſquiſque tollens pallium ſuum, poſuerunt ſub pedibus ejus in ſimi-*

litudinem tribunalis, & cecinerunt tubâ, atque dixerunt, Regnavit Jehu.

De voce & de officio Syncelli, scitè Jacobus Goar in præfatione ad Georgii Syncelli Chronologiam, rejectis nonnullorum conjecturis: *Veriùs itaque*, inquit, *à celliâ & sacrario*, ἀπὸ τοῦ κελλίου Σύγκελλος *dictus habeatur, qui intimioris Patriarchici sacrarii Concellaneus, cellæ particeps, secretorum conscius, testis ac comes assiduus, arcanorum non ambiguus interpres, negotiorum atque studiorum socius, animæ rector, & (si velis) conscientiæ arbiter* & πνευματικός. Antiqua hæc erga Patriarcham Syncelli *officia*. Quia tamen lego apud Suidam: ὅτι εἰς τὸν μέγαν Διονύσιον ἔγραψεν ἐγκώμιον Μιχαὴλ Σύγγελος Ἱεροσολύμων: *Quoniam in magnum Dionysium scripsit encomium Michael Syngelus Hierosolymorum*; inclino ut existimem cum Junio Σύγγελος vocem ex Συνάγγελος derivatam esse & contractam: quam cum Leonardo Philara volens inter-

pretor *laterum Patriarchæ ſtipatorem, ac velut Angelum fidiſſimum, & laborum comitem ad negotia quævis obeunda paratiſſimum.* Neque idcircò putari velim rejectam à me inter menda Syncelli appellationem; cùm eoſdem Patriarcharum primarios miniſtros, & quaſi aſſeſſores, à probis & antiquis Scriptoribus nunc Syncellos, nunc Syngelos nuncupatos legam. Et concedo libens in eorum ſententiam qui hanc vocem negant eſſe puri & priſci Græci ſermonis, ſed vulgaris & mediorum ſæculorum Linguæ Græcæ à veteri primigeniâ plurimùm aberrantis.

Theodori Studitæ hanc epiſtolam accepit Michaël Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Syncellus jam captivus circa annum Chriſti 812. ſub Leone Armeno. Quamdiu exinde fuerit ſuperſtes, non liquet. Hoc tantùm de illo habet Joannes Curopalates in Theophilo, qui imperavit ex anno 829. in 841. per annos duodecim, menſes tres, & dies

viginti. *Ad hæc, beatum quoque Michaëlem, Syncellum Ecclesiæ, quæ est in sanctâ civitate, multis cum aliis Monachis in carcerem conjecit,* (nempe Theophilus) *diuturnis cruciatibus eos adducere sperans.* Hic tantus vir, qui sancti Dionysii Areopagitæ elogium composuit, quæcunque illum spectabant, accuratissimè perscrutatus, Parisiensem ejus apostolatum, & martyrium Parisiense asseruit, unde & exclamavit: *Quàm verè beata Parisina civitas! quæ magnitudine quidem Galliæ civitatibus cedit: dum verò te (ô Doctorum præstantissime) thesaurum omnibus mundi divitiis pretiosiorem, in hereditatem accepit, patronúmque & excubatorem acquisivit, splendidior cunctis & beatior appellata est.* Commune hoc fuit Michaëli Syncello cum Methodio, Anastasio Bibliothecario, & Hincmaro Remensi; immò & cum omnibus Græcorum, Gallorum, Romanorum, adeóque orbis totius Christiani Ecclesiis, utì propriâ Dissertatio-

ne à nobis demonſtratum eſt : hoc proprium Syngelo, quòd ſancti Dionyſii ætatem ſic dimetitur, ut ex ea omnem ejus rerum geſtarum ſeriem noſſe cuique liceat.

In ſuo S. Dionyſii Encomio, poſt medium : *Ad ſeptuageſimum*, inquit, *annum per mille opprobria duplum Pauli curſum peregit.* & iterum : *Septuaginta annis apoſtolicum curſum percurrit.* & denique : *Beatum ejus agonem in poſtremis Trajani regni diebus fuiſſe accepimus.* Aperta eſt Syngeli ſententia: nam, ut aſſerit Chryſoſtomus homiliâ de Principibus Apoſtolorum, curſus evangelicorum laborum S. Pauli fuit annorum xxxv. quorum duplum ſunt ſeptuaginta. Non rectè igitur Baronius ſeptuaginta hos Dionyſii annos de univerſa ejus ætate interpretatus eſt.

Ex his principiis ad univerſam Dionyſii ætatem quaſi manu deducimur. Nam anno æræ Dionyſianæ 29. qui fuit ætatis Chriſti Domini quartus & tri-

gesimus à tribus mensibus fluens, duobus Geminis Consulibus vidit Dionysius in morte Christi prodigiosam Solis defectionem præter naturæ leges in plenilunio Paschali commissam. Annum hunc mortis Christi probarunt viri docti, Antonius Capellus, Keplerus, & denique Henschenius tomo 1. Sanctorum Aprilis, in diatribâ præliminari, exercitatione 1. ex antiquis primæ notæ Scriptoribus, Tertulliano, Severo Sulpicio, Augustino, Phlegonte, Prospero, Idatio, Victorio, Cassiodoro, Cedreno, & aliis. Hoc porrò anno æræ vulgaris 29. erat Dionysius annorum XXV. ut ipse testatur in epistolâ ad Apollophanem, & asserit Maximus in Scholiis epistolæ ejus decimæ, quæ est ad Apostolum Joannem.

Nunc annum inquiramus, quo Dionysius, Paulo Athenis prædicante, ad Christum est conversus. Paulus Orosius libro 7. historiarum cap. 6. *Anno*

ejusdem (Claudii ſcilicet Imperatoris) *nono expulſos per Claudium Urbe Judæos Joſephus refert.* Annus Claudii nonus eſt æræ vulgaris 49. Sequenti anno Chriſti 50. Claudii decimo converſum ad Pauli prædicationem Dionyſium Areopagitam rectè ſtatuit Petavius: nam ex Actorum capite 17. & 18. hac prædâ potitus Paulus, *egreſſus ab Athenis venit Corinthum, & inveniens quemdam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italiâ, & Priſcillam uxorem ejus, (eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Româ) acceſſit ad eos.* Sequenti igitur anno, Claudii decimo, Chriſti quinquageſimo nomen Chriſto dedit Dionyſius: ſtatímque Paulus Corinthum veniens, ibi Aquilam reperit cum Priſcillâ conjuge, recenti Claudii edicto Româ extorres.

Hinc porrò numeremus annos ſeptuaginta, conſient anni centum viginti. Paſſus ergo eſt S. Dionyſius an-

no æræ vulgaris 120. ætatis ſuæ 116. quia hujus æræ anno 29. ætatis erat annorum dumtaxat quinque & viginti. Anno autem ejuſdem æræ 120. tertium jam annum imperabat poſt Trajanum Hadrianus, nempe ex die menſis Augusti XXIX. anni 117. Statuendum igitur ex præmiſſis paſſum eſſe Dionyſium ſub Hadriano, non autem ſub Trajano, ut ſcribit Suidas cum Michaële Syngelo; niſi apud hos auctores venit pro Trajano Hadrianus, quem Trajanum Hadrianum dictum conſtat ex nummis & inſcriptionibus antiquis. Martyrologium quod Romanum vetus putavit Roſvveydus, quódque Ado ſuo ipſius Martyrologio præfixit: v. *Nonas Octobris, Athenis Dionyſii Areopagitæ, ſub Adriano diverſis tormentis paſſi.* Explicui in Diſſertatione mea de uno Dionyſio, Athenis memoriam recoli Dionyſii v. Nonas Octobris ordinati Athenienſium Epiſcopi, qui deinde Pariſiis martyrium fecerit imperante Hadria-

no, vii. Idus Octobris. Non dubium tamen quin multa passus sit S. Dionysius sub Domitiano : unde est quòd Græci plerique cum Methodio & Menæis martyrium ejus referant ad Imperium Domitiani : sed congressus ejus cum Joanne Apostolo post Domitiani interitum, & Michaëlis Syncelli assertio de septuaginta annorum apostolicis ejus laboribus ad Pauli labores duplis, cogit nos consummatum illum credere, ut diximus, jam imperante Hadriano.

Sic definitâ Dionysii ætate, nunc ejus transitum in Gallias tempori suo reddamus. Ne nihil non moveant adversùs Parisiensem Areopagitam duorum Dionysiorum assertores, negotium facessunt de missione S. Dionysii in Gallias per Clementem Papam, & de primis aliquot post beatum Petrum Romanis Pontificibus. Communis est Annalium ecclesiasticorum hæc difficultas, etiam iis qui de Dionysio nihil

cogitant. Si quæstionis hujus fibras omnes excutere aggrediar, justi operis argumentum erit. Quæ nostri sunt instituti, paucis exequor. Primùm, illis non assentior qui Linum & Cletum à summo Pontificatu excludunt. De Clemente Bellarminum magnum Doctorem consulo. Is in libro 2. de Romano Pontifice cap. 5. De Petri successore, *Respondeo* (inquit) *posse rem totam ita componi & explicari. Apostolus Petrus passione sua imminente, beato Clementi sedem episcopalem reliquit. Id testantur gravissimi auctores, Tertullianus de præscriptionibus, Hieronymus lib. 1. in Iovinianum, & in caput 52. Isaiæ, Ruffinus præfatione Recognitionum, & Invectivâ in Hieronymum, Ioannes III. Papa in epistolâ ad Episcopos Germaniæ: & præterea Clemens ipse lib. 7. Constit. Apostol. cap. 37. Anacletus epistolâ 1. Alexander epist. 1. & Damasus in Vitâ Petri. Cæterùm Petro mortuo Clemens in sede apostolicâ sedere noluit, donec*

donec vixerunt Linus & Cletus, qui ipsius beati Petri adjutores in episcopali officio fuerant. Quocirca primus à Petro Pontifex, non Clemens, sed Linus fuit. Id ita esse colligimus, primùm ex Epiphanio, hæresi 27. qui ex sententiâ veterum tradit, à Clemente sedem recusatam, dum viverent Linus & Cletus. Deinde, ex hac ipsa ambiguitate. Si enim absque ullâ contentione successisset Petro Clemens, aut Linus, aut quicunque alius, nulla certè quæstio de primo successore Petri extitisset, quemadmodùm de primo successore Jacobi Hierosolymitani, & Marci Alexandriæ, & ipsius Petri Antiochiæ nulla unquam fuit quæstio.

Quia verò in Romanâ Ecclesiâ, post Petri obitum sancta contentio ex humilitate nata est, & unus fuit, & alter esse debuit primus successor Petri, inde nonnulla obscuritas in hanc successionem invecta est. Atque ex his conciliari possunt auctores qui aut Clementem Lino, aut

Linum Clementi anteponunt. Siquidem Irenæus, Eusebius, Epiphanius, Optatus, Augustinus, Hieronymus, dum asserunt Petro Linum proximè successisse, verum asserunt; sed non negant id factum esse, quia Clemens episcopatum illum recusaverat. Porrò Tertullianus, Hieronymus, Ruffinus, & cæteri qui Clementem à Petro successorem relictum esse scribunt, rem veram narrant; sed nec ipsi negant, Clementem eo tempore sedem accipere noluisse. Hæc Bellarminus. Ad Auctores porrò ab eo citatos, qui Petro Clementem successisse dicunt, accedit Beda lib. 2. Hist. Anglorum, cap. 4. Marianus Scotus ad annum N ronis XIV. Hugo de S. Victore in mysticâ Arcæ Noë descriptione, & his omnibus antiquior Eucherius ad Valerianum: *Clemens*, inquit, *vetustâ prosapiâ Senatorum, atque etiam ex stirpe Cæsarum, omni scientiâ refertus, omniumque liberalium artium peritissimus, ad hanc justorum viam transiit, itáque etiam in*

eâ excellentiâ effloruit, ut Principis quoque Apostolorum successor extiterit.

Franciscus Turrianus lib. 2. pro epistolis Pontificum adversùs Magdeburgenses, cap. 10. *Clemens*, inquit, *electus & ordinatus est Episcopus Romanus ab ipso Petro, cùm jam passio ejus instaret. Unde quia Cletus cum Lino & post Linum Petri in eodem Pontificatu administrando adjutor fuerat, quâ ratione Clemens successit Lino, eâdem successit & Cleto. Lino verò successit, quia Episcopatum Romanum, quem Linus tanquam adjutor Petri, cum proprio Episcopo, id est, cum ipso Petro gubernabat, idem Clemens tanquam proprius ac principalis Episcopus suscepit. Simili ratione successit Cleto: nihil enim differunt nisi quòd Linus vivente adhuc Petro mortuus est, Cletus verò non. Ex quo factum est ut Clementem alii secundum post Petrum, alii tertium, alii quartum numerent: sintque quodammodò omnia vera, si rationes succedendi distinguantur. Est enim*

Clemens, scilicet secundus post Petrum, ut principalis: tertius, ut successor Lini; quartus, ut successor Cleti, qui post mortem Lini fuit quoque Petri adjutor, cui successit ut principalis Clemens. Sic profitetur Turrianus fuisse quidem Petrum, Linum, Cletum, & Clementem omnes Episcopos Romanos: sed solùm Petrum & Clementem summos Pontifices, sive Universalis Ecclesiæ Papas; Linum porrò & Cletum fuisse dumtaxàt illorum adjutores. Idipsum expressè docet Hugo Flaviniacensis in Chronico suo: nempe ex illâ Joannis tertii Papæ epistolâ ad Episcopos Galliæ & Germaniæ, quam Baronius & plerique alii eruditi confictam esse non uno argumento probant.

Hæc si dixerimus, expeditum habebimus nostrum Areopagitam, quem sub Petri & Pauli martyrium Clemens in Gallias destinarit. Sed amplectimur communiorem & saniorem sententiam, quæ Linum & Cletum

ſummos Eccleſiæ Pontifices agnoſcit, præſertim propter illa verba Canonis Miſſæ antiquiſſimi, *Lini*, *Cleti*, *Clementis*, & Damaſi auctoritatem in libro de Romanis Pontificibus: potiùs verò citato Bellarmino adhæremus, aſſerimuſque miſſum in Gallias Dionyſium Areopagitam, cùm abdicato priore ſuo epiſcopatu Athenienſi Romam adveniſſet haud multò poſt paſſionem Apoſtolorum Petri & Pauli, quos ille (ut putabat) adhuc ſuperſtites, officii causâ viſurus, eò ſe contulerat anno æræ vulgaris 65. vel 66. vigente nimirùm ſanctâ illâ contentione inter Clementem, quem ſummum Pontificem Petrus dixerat, & Linum, in quem Clemens id oneris ac dignitatis rejiciebat.

Hanc verò piam contentionem ſatìs diu viguiſſe, ac eâ ſtante Clementem ſummi Pontificis auctoritate uſum, ſuadent graviſſimorum & vetuſtiſſimorum, quæ protulimus, Scriptorum

teſtimonia, primum à Petro Clementem Petri cathedram obtinuiſſe aſſerentium. Dum enim Clemens ſupremam illam ac ſolitariam Chriſti in terris Vicarii dignitatem in Linum derivare conaretur, famâ interim vulgante, à Petro ipſo morti proximo dictum eſſe Clementem illi ſucceſſorem, vix erat qui ex momento Petri in crucem ſublati non eum unicum Chriſti in terris Vicarium agnoſceret, quàmlibet ille id faſtigii à ſe averteret, & in Linum transferre moliretur. Romam ergo ſub id tempus perveniens Dionyſius Clementem ut Papam ſalutavit, atque ab eo miſſionem in Gallias accepit. Inſtabis: Non debebat Clemens ſuâ voluntate abdicatus pro Papâ ſe gerere. Fateor: Sed Lino Papatum à ſe amoliente, & in Clementem retorquente, vel hoc ipſo ſtabat Clemens in ſuo jure; ita ut quod ipſe Petri ſuffragio ſibi vindicare nollet, Lini indulgentiâ & quaſi delegatione

præ ſe ferre cogeretur. Sic ergo Dionyſium in Gallias emiſit, ſive ut Papa conſtitutus à Petro, necdum planè abdicatus, ſive ut à Lino poſt ſuam abdicationem delegatus, & quaſi pro Papâ ſe gerere juſſus. Fruſtrà igitur quis objecerit haud legitimam fuiſſe Dionyſii miſſionem illam, cùm ſic & Clementis & Lini ipſius auctoritate niteretur.

Deinde ſi Polycarpo Smyrnenſi Irenæum in Gallias, Chriſti fidem propagaturum, emittere licuit, cur non potuerit Clemens tanquam Chriſti vel Apoſtolorum diſcipulus, Dionyſium in Gallias prædicandi causâ Evangelii deſtinare? Nunc tandem quod ad ecclesiaſticorum dogmatum fidem gravioris momenti eſt, ſuos Dionyſio libros vindicare aggrediamur. Hi ſunt vulgati, & in omnium manibus.

De cælesti Hierarchiâ.
De ecclesiasticâ Hierarchiâ
De divinis Nominibus.
De mysticâ Theologiâ.

} Libri singuli Timotheo inscripti omnes.

Epistolæ decem.

Ad Caium Monachum quatuor.
Ad Dorotheum Ministrum una.
Ad Sosipatrum Sacerdotem una.
Ad Polycarpum Antistitem una.
Ad Demophilum Monachum una.
Ad Titum Episcopum una.
Ad Joannem Apostolum & Evangelistam una.

Bipartitus est illorum cuneus, qui Dionysio Areopagitæ vulgò adscripta Opera ipsi abjudicarunt. Primi fuere hæretici, qui cùm cernerent præcipua catholicæ fidei dogmata, à quibus illi aberrarunt, his Areopagitæ libris sic stabiliri, ut à veterum Patrum nemine alio firmiùs aut evidentiùs; eò maximè spectarunt ut populis persuaderent, illos esse recentioris cujuspiam viri creduli commentarios, ad conci-

liandam eis fidem, falsò Areopagitæ titulo prænotatos. Tenebriones hos abundè confutarunt inter alios Martinus Debrio in Vindiciis Areopagiticis, Petrus Lansselius in Disputatione Apologeticâ de S. Dionysio ejusque scriptis, & Petrus Halloix de vitâ & Operibus S. Dionysii, quæstione secundâ. Sic autem illorum insultus retuderunt, ut supervacaneum putem actum agere.

Classis altera est orthodoxorum, inter quos famam tulit Joannes Moritinus, qui citatis Areopagiticis superstes fuit, & quasi post acceptam cladem reparatis copiis pugnam redintegravit. Hic parte secundâ de sacris ordinationibus, primis sex capitibus; *Certissimum est*, inquit, *istius viri, quicunque ille sit, Opera per hæreticos orbi Christiano primùm innotuisse: hæreticos his usos, ut hæresim suam defenderent. Ideò, ut illis certior & augustior accederet auctoritas, auctori nomen Areopagitæ*

primos indidisse. Catholicos autem eorum Operum anteà insolentes & ignaros ea tum repudiasse, causatos personam fœtúmque supposita esse. Tum numero XI. subdit: *Paulatim tamen Catholici librorum istorum lectioni diligentiùs incumbentes, eorum soliditatem in fide, sensúmque absolutè catholicum admirati, tandem eos amplexi sunt, & læti, Areopagitæ nomen auctori continuarunt.* Et post paucos versus: *Hunc è manibus hæreticorum excussum sibi vendicarunt, & ex iis varia testimonia in fidei catholicæ confirmationem, velut ex armamentario instructissimo deprompserunt, ut sæpe fecit Martinus I. Papa, & ante eum Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, ut ipse ibidem testatur, & post eum sæpiùs Concilium sextum generale. Primus Dionysium cum elogio citasse legitur S. Gregorius Papa homiliâ* XXXIV. *in Evangelia: Fertur verò Dionysius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis Pater,* &c. In hac certè homiliâ quæ refert

S. Gregorius de novem ordinibus Angelorum, déque illorum officiis ad Ecclesiæ totius administrationem, non omnia hausisse potuit ex Pauli Apostoli Epistolis, aliisve alterutrius Testamenti locis: nec dubium quin ea ex Dionysii cælesti Hierarchiâ deprompserit; qui nimirùm Pauli magistri sui, in tertium cælum & in paradisum rapti, secretorum conscius, (ut observat Michaël Syngelus) angelica ista vel ex ejus ore exceperit, vel etiam ipse Deo revelante cognoverit, quæ apud scholasticos æquè ac mysticos tantâ in veneratione sunt.

Age igitur, arcem ipsam difficultatis invadamus. Vulgatorum Dionysii Areopagitæ nomine scriptorum quicunque est auctor, is epistolâ septimâ quæ est ad Polycarpum, asserit, se dum esset juxta Heliopolim, observasse cum Apollophane mirabile illud Solis deliquium, quod præter naturæ leges Christo de cruce pendente evenit.

Se Pauli Apoſtoli & Hierothei diſcipulum profitetur, non uno loco, præſertim verò cap. 2. & 3. de divinis Nominibus. Eodem capite 3. Timotheo narrat ſe beatiſſimæ Dei parentis Virginis exequiis interfuiſſe cum Jacobo fratre Domini, & Petro Theologorum antiquiſſimâ ſummitate, & eximio præceptore ſuo Hierotheo, qui cæteris omnibus ſacris laudatoribus antecellebat, totus excedens, totus ſe deſerens, rerúmque quas laudabat, conſortium patiens, & ab omnibus à quibus audiebatur ac videbatur, tam notis quàm ignotis, divino numine afflatus, divinuſque planè laudator cenſebatur. Epiſtolâ x. ad Joannem Apoſtolum, monet ſe Deo revelante agnoviſſe, brevì illum è Pathmos inſulæ ergaſtulo ſolvendum, & in Aſiam rediturum, ubì mutuis adhuc frui poſſent alloquiis.

De Hierotheo tamen ſic agit Morinus ut de homine fabuloſo; unde

& in ejus laudatorem Dionysium ità insultat: *Quis prætereà est iste apud eum solum, tam famosus Hierotheus ipsius præceptor, cujus longè sæpius meminit, & multò evidentiùs, quàm sancti Pauli? Qui tam multos & admirabiles Theologiæ libros composuit; quos sanctus Thimotheus non capiebat, ipse Dionysius vix caperet: de quo tamen, & ejus libris apud Auctores ecclesiasticos nulla mentio, nulla umbra, nulla suspicio. Dionysii Opera post annos à nato Christo quingentos publicantibus hæreticis Eutychianis orbi Christiano primùm innotuerunt. At præclara ista Hierothei Opera hactenus in tenebris delitescunt: nomen ipsum hactenus incognitum, solâ Dionysii narratione notum. Nulli Catholici, nulli hæretici illius unquam meminerunt. Stylus tamen magistri, stylo discipuli simillimus, ut ex pauculis, quæ ab eo refert Dionysius, evidenter colligitur: ovum ovo, lac lacti vix similius; ita ut videantur in eodem ludo instituti.* His dictis Morinus velut

arma abjiciens sic concludit : *Quum igitur tantæ támque perplexæ sint difficultates in asserendâ huic Auctori summâ antiquitate christianâ, rem in medio relinquamus. Unusquisque per nos de hac quæstione, ut libuerit, opinetur.* At ego sic hominem aggredior : Fateris, Morine, istum, quicunque est, qui magistri sui Hierothei meminit, qui in morte Christi Salvatoris, Solis eclipsim prodigiosam à se observatam affirmat, virum fuisse solidæ fidei, & sensûs absolutè catholici ; Martino I. Papæ, Sophronio Patriarchæ Hierosolymitano, Concilio sexto generali, & Gregorio Magno Papæ in primis probatum. Addo ego : Si non ipse est Areopagita, mendax est, impostor est, superbus est, hypocrita est, & sacrilegæ simulationis reus, adeóque probis omnibus execrandus. *Quis talem ac tantum virum* (ait vir doctissimus Leonardus Lessius datâ ad Lansselium epistolâ) *credat tam putidè voluisse men-*

tiri, & tam absurdâ hypocrisi, falsæ quadam specie antiquitatis, & apostolicæ consuetudinis mundo imposturam facere? Non cadunt ista in virum probum, & sanæ mentis; multò minùs in sapientissimum & sanctissimum.

Mirum est autem, fictitium hominem putari à Morino Hierotheum, quem memorant colúntque Græci, Romani, Hispani ad quartam diem Octobris. Vitam ejus scripsit Petrus Halloix in primi sæculi Patribus; multa de eo Martyrologium Hispanicum Tamayi Salazar, & Bivarius in Chronicon Dextri: apud quos plurima reperies de ejus natali solo, episcopatu Segobiensi, rebus gestis, & sacris reliquiis. Quod tamen ibi leges, fuisse illum Episcopum Athenis ante Dionysium Areopagitam, qui eo magistro gloriatur, sic intellige; fuisse illum Athenis creatum Episcopum, non titulo, sed charactere; qua ratione complures Presbyteros primis Ecclesiæ sæculis

fuisse ordine & charactere, non titulo Episcopos, ex Hieronymo & ex Paulo ipso Apostolo alibi docuimus. Ut sit fides beato Michaëli Syngelo Hierosolymitano, qui in elogio S. Dionysii, illum asserit à Paulo Apostolo primum Atheniensibus fuisse Episcopum consecratum. Quæ porrò Hierothei scripta, nec Timotheum, nec seipsum satìs capere affirmat Dionysius, ne dubita quin ea fuerint de mysticæ Theologiæ arcanis, quæ Hierotheus *patiens divina*, ex propriâ experientiâ contexuerit. Quæ quàm sublimia fuerint, & supra multorum etiam Theologorum captum, intelliges ex hujus argumenti tractatibus à Blosio, à Joanne de Cruce, & à sanctâ Virgine Teresiâ conscriptis; ut de cæteris taceam.

Sufficere posset ad vindicandos Areopagitæ libros suos unum hoc argumentum, cujus vim nemo adversariorum unquam eludet: alterum haud impru-

imprudenter attigit Petrus Halloix in ſuo Dionyſio, quæſtione 2. argumento quinto. *Non eſt*, inquit, *divini moris, nec æternæ illius providentiæ, opera vana & fictis mendaciis plena, veris ornare & cohoneſtare miraculis. Areopagitæ opera, cùm variis infirmitatibus in tanti viri honorem applicarentur, multis divinitùs honeſtata ſunt miraculis, ut capite* XXX. *Vitæ attigi. Quare, ſignum eſt ſatis evidens & luculentum, ejus eſſe illa opera, cujus in honorem ea patrata ſunt.* Scio reponi poſſe, mirabiles ejuſmodi eventus; fidei potiùs precantium tribui ſolere quàm ſacrorum pignorum veritati. Aliam admoveo machinam, magnorum virorum auctoritatem, qui Dionyſii, de quibus agimus libros, quin legitimi eſſent Areogagitæ partus, minimè dubitarunt.

Ex hoc teſtium innumerabili cœtu duos omnium inſtar in rem noſtram voco, Thomam Aquinatem, & Franciſcum Suarezium. Ille verè Angeli-

cus Doctor Summam suam Theologicam, aliáque opera sua scholastica magnam partem ex Dionysii libris contexuit, ut uno ferè oculi motu intueberis in serie locorum quæ ex iis S. Thomas citavit, quam proponit Balthazar Corderius in Prolegomenis tomi prioris ejus operum, observatione generali duodecimâ, quam sic orditur: *Juvabit etiam non parùm ad pleniorem S. Dionysii intelligentiam, scire loca quæ D. Thomas ex ipso citat, ut sicut Doctor Angelicus ex illo Sole magnum Sapientiæ lumen accepit, ita vicissim luminis ejusdem radios ad captum nostrum aptè distributos, hierarchico ritu ad nos transfundat.* Sic verò concludit, post accuratam non tantùm librorum, sed etiam capitum singulorum recensionem, ex quibus hausit magnus Doctor: *Ex his, aliísque locis quæ me effugerunt, facilè patet, Angelicum Doctorem totam ferè doctrinam Theologicam ex purissimis Dionysii fontibus hausisse; cùm vix ulla*

sit periodus, è quâ non ipse tanquam apis argumentosa Theologicum succum extraxerit, & in Summam, veluti quoddam alveare, pluribus quæstionibus articulísque seu cellulis, Theologico melle servando distinctum redegerit.

Porrò Suarez, de quo dubitatum doctiórne esset, an sanctior; de quo sæpè quæsitum an ævi nostri dicendus habendúsque esset Thomas Aquinas, an verò Augustinus: ille in præfatione tomi sui de Angelis, cavendos admonet qui Dionysio Areopagitæ libros suos abrogare contendunt. Hîc ego quæsierim ex Hypercriticis nostris, satísne prudenter in his summis viris discernendæ librorum ætatis prudentiam desiderent, atque an modestè satis eos imperitiæ notare audeant. Nunc Morini quædam objecta diluamus.

1. *Certissimum est*, inquit, *istius viri, quicumque ille sit, Opera per hæreticos orbi Christiano primùm innotuisse.* Hoc verò nos falsissimum esse contendi-

mus : nota enim fuerunt nonnullis ab ipso Dionysii auctoris ævo ; quamvis primis Ecclesiæ sæculis in vulgi usus emissa non fuerint, ipsius videlicet auctoris cautione, quam aperuit cap. I. de Ecclesiasticâ Hierarchiâ, capite I. de divinis nominibus, & capite I. de mysticâ Theologiâ. Hujus consilii ratio fuit, quia cùm priscis illis temporibus laborandum esset in propagandâ fide, ac stabiliendis mysteriis ad salutem necessariis ; putà de Dei unitate in essentiâ, & Trinitate in personis, de Christi Incarnatione, Passione, Resurrectione, & Ascensione, de præceptis caritatis erga Deum & proximum, de petendis in oratione Dominicâ, (ex quibus ferè constat illud quod pueris & rudibus tradi solet doctrinæ christianæ compendium) non erant oneranda neophytorum ingenia tot illis arcanis, quæ libris Dionysianis continentur. Et hoc ipsum videntur spectasse Origenes, Eusebius, Hie-

ronymus, aliique primorum quatuor Ecclesiæ sæculorum Patres, ut consultò ab iis memorandis abstinerent quæ ad vulgi usum nollent traduci. Hinc raritas exemplarium: quam etiam auxisse creditur externorum Philosophorum, Platonis, Philonis, aliorúmque mundi sapientum invidiâ, qui Dionysianis sententiis velut propriis passim usi, fontes ipsos unde hauserant, oblimare atque extinguere studuerunt. Alioqui dubium non est, quin Dionysii opera norit Chrysostomus, qui eum πετεινὸν τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃, hoc est, volucrem cæli appellavit, teste Anastasio in Epistolâ ad Carolum Calvum: & plurimæ exstant sententiæ Gregorii Nazianzeni, Clementis Alexandrini, aliorúmque Patrum, qui primis quatuor à Christo sæculis floruerunt, quas ad gustum Dionysii Areopagitæ descriptas esse prudentissimus quisque agnoscit. Has collegere plurimas Martinus Delrio in Areopagiticis, & Petrus

Halloix in suo Dionysio: quibus addas per me licet Joannem Pearson Presbyterum Anglum in Vindiciis Epistolarum S. Ignatii, adversùs Joannem Dallæum, parte 1. cap. 10. ubi vulgatorum Dionysii Operum auctorem, quarto post Christum sæculo, & postremis Eusebii Cæsariensis temporibus scripsisse contendit, alioqui probrosâ pseudo-Dionysii appellatione abusus.

2. Sed instat Morinus capite illo primo, numero VII. Antiquissimum, ait, monumentum ecclesiasticum in quo Dionysii Areopagitæ, & Operum ejus diserta fit mentio, habetur tomo 2. Conciliorum, in collatione Constantinopoli in Justiniani Imperatoris palatio facta anno 532. inter catholicos & hæreticos Severianos, sive Acephalos. Utrosque Constantinopolim accersiverat Imperator, ut collatione habitâ experiretur, an mutua concordia inter eos conciliari posset. Episcopi quinque catholici aderant cum

Presbyteris septem : Acephali verò Episcopi sex, quos nonnulli Presbyteri & Monachi comitabantur. In collatione secundæ diei sic Catholici objicientibus hæreticis respondent : *Quod autem priùs dici debuit, hoc in ultimo dicimus. Illa enim testimonia quæ vos Dionysii Areopagitæ dicitis, unde potestis ostendere vera esse sicut suspicamini? Si enim ejus erant, non potuissent latere beatum Cyrillum. Quid autem de beato Cyrillo dico? quando & beatus Athanasius, si pro certo scisset ejus fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio, de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset adversùs Arrii diversæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis eorum meminit, unde nunc potestis ostendere quia illius sint, nescio.* Ad hæc refero ; quid mirum si ignoti fuerunt libri Dionysii Areopagitæ quinque illis Episcopis & septem Presbyteris in Justiniani palatium evocatis anno 532. cùm illi ob causas quas di-

ximus, vix ullis in Bibliothecis expositi essent? Athanasio autem & Cyrillo satìs fuit, Arrianos aliosque sui temporis hæreticos ex Scripturis sacris confutare; præsertim cùm illo adhuc tempore Opera Dionysii nondum publico satis probata essent.

3. Urget Morinus: Citat passim Dionysius omnes Joannis Evangelistæ libros, adeóque Apocalypsim, quam constat receptam non fuisse inter Scripturas canonicas ante Concilium Laodicenum, nec ante Gregorium Nazianzenum, nec ante Amphilochium, aut ab aliis Græcis, ut testatur Hieronymus in epistolâ 129. ad Dardanum. Esto: quid mirum si Dionysio Joannis Apostoli æqualis sui, & amicitiâ sibi conjunctissimi Opera nota fuere, & probata, quæ deinde pedetentim vulgo innotuere?

4. Pergit Morinus: Ante Concilium Nicænum οὐσίαν ab hypostasi non distinxere Patres. Respondeo: His ocu-

latior Dionysius distinguendam cognovit tertio ante Nicænam Synodum sæculo.

5. Millenariorum sententiam improbat Dionysius Hierarchiæ Ecclesiasticæ capite 7. hujus auctorem perstringens Papiam Episcopum Hierapolitanum. (ut censet hunc locum exponens Maximus) Testatur autem Papias apud Eusebium lib. 3. Ecclesiasticæ historiæ, capite ultimo, neminem Apostolorum se unquam vidisse. Fortasse autem vidit Papias Dionysium Areopagitam qui omnibus Apostolis superstes fuit. Utut sit, Papiæ non meminit Dionysius, sed tantùm erroris Millenariorum, cujus origo non à Papiâ, sed ab ipso Apocalypsis capite vigesimo malè intellecto, & secundùm litteræ corticem; non, ut oportuit, secundùm verum & mysticum sensum accepto repetenda est.

6. Capite ultimo libri de Herarchiâ Ecclesiasticâ, dicit auctor se tenere de

baptiſmo infantium *quod divini*, inquit, *noſtri Pontifices ab antiquâ traditione myſticè edocti ad nos uſque produxerunt.* Non conveniunt hæc verba (ut putat Morinus) Apoſtolicorum temporum viro. Conveniunt porrò, ut opinor, maximè, & præſertim Dionyſio macrobio; qui, ut oſtendimus, ſeptuaginta annos in laboribus Apoſtolicis exegit. Quis verò neſcit, longum & breve, antiquum & recens, novum & vetus comparatè dici; idémque eſſe uni vetus, quod alteri novum ? Antiquus erat Dionyſius comparatè ad ſequentium ſæculorum viros ; Dionyſio tamen antiqua erat traditio quæ ab Apoſtolis manaverat, aut ab aliis Chriſti diſcipulis qui Chriſto convixerant, & qui plerique, ac fortaſſe omnes, tum cùm hæc ille ſcriberet, è vivis erepti ad ſuperos evolarant.

7. Quæ de Monachis ſcripſit Dionyſius, fruſtrà contendit Morinus primo Eccleſiæ ſæculo non convenire,

ut intelliges ex Balthazare Corderio, & ex auctoribus ab eo citatis annotatione in caput ſextum de Hierarchiâ Eccleſiaſticâ.

8. Reſtat difficultas, quam ſic proponit Morinus parte illâ ſecundâ de ordinationibus, cap. 5. num. 1. *Refert Dionyſius capite 4. de divinis nominibus, teſtimonium ex epiſtolâ S. Ignatii ad Romanos, cùm ad martyrium duceretur, ſcribentis. At librum de divinis nominibus dedicat Dionyſius S. Timotheo Epheſiorum Epiſcopo. Vivebat igitur Timotheus poſt Ignatii epiſtolam ad Romanos miſſam. Verùm ex eodem Ignatio ſcribente ad Philadelphios conſtat Timotheum, cùm Ignatius ad Romanos ſcriberet, defunctum fuiſſe. Conſtat præterea ex epiſtolâ ejuſdem Ignatii ad Epheſios, Oneſimum Timotheo ſucceſſiſſe. Itaque ſcribit Dionyſius Timotheo, longo tempore poſt Timothæi mortem.*

Ad hanc objectionem reſpondet S. Maximus, hoc teſtimonium à Diony-

ſio non eſſe allegatum ; ſed cùm ab aliquo minùs perito ad marginem adnotatum fuiſſet, poſtea in textum à margine irrepſiſſe. Id ipſum affirmat Petrus Halloix quæſtione 2. & 3. de Operibus S. Dionyſii. Ubi etiam multis refellit & Dextrum, & Bivarium, qui Timotheum, ad quem ſcribit Dionyſius, Marcellum interpretati ſunt. Cenſuit Cardinalis Baronius Timotheum illum non eſſe Epheſiorum notiſſimum Epiſcopum, ſed alium quempiam ejuſdem nominis. Urget autem Morinus, Timotheum illum, quamvis Epiſcopum, ſæpe à Dionyſio *filium* nuncupari : *quod certè*, inquit, *abſurdum eſt, & ab uſu eccleſiaſtico, & à rectâ ratione maximè alienum.*

Quicquid autem ſit de illo Ignatii loco, *amor meus crucifixus eſt*, ſive ſit Dionyſii ipſius, ſive à gloſſatore in ejus textum inſertus, aliam ineo viam, quâ his difficultatibus me expediam, quam & ſequitur & multis probat

Petrus Halloix. Experimur nos qui ſcribendis libris incumbimus, ſubinde illos à nobis retractari, & iis interpolari adjectionibus quæ illi tempori non conveniunt quo primùm eos ſcribere aggreſſi ſumus. Quod cùm etiam junioribus certum ſit contingere, quantò magis in Dionyſio admittendum eſt, quem ex Michaële Syngelo ſuprà oſtendimus, annos admodum ſeptuaginta quà ſcribendis ad bonum publicum libris, quà excurſionibus in diverſas provincias, aliiſque Apoſtolicis laboribus exegiſſe. Fuiſſe autem Timotheum timidioris ingenii, & ætate juniorem Dionyſio, eóque *κατὰ τὸ πρέπον filium*, ab eo ſubinde appellatum, ſcitè admonet Petrus Halloix, præſertim quæſtione illâ tertiâ de vitâ & Operibus S. Dionyſii, §. *Secundum argumentum*, ubi hæc habet: *Iam autem Timotheus reſpectu Dionyſii erat admodùm juvenis, quippe qui Neronis tempore vocetur adoleſcens, & ad quem*

scribens Paulus dicat : Nemo adolescentiam tuam contemnat. tùm autem Dionysius duplam circiter illius ætatem exegerat. Valet porrò hæc observatio, etiam ad id quod opponit Morinus citare Dionysium nonnulla ex Apocalypsi, & ex Evangelio Joannis, & alia quædam proferre, vivente adhuc Timotheo nondum scripta, aut nondum promulgata. Hæc nimirum post mortem Timothei scriptis suis illigavit Dionysius, multis annis ei superstes, cùm Opera sua subinde recognosceret.

DE
UNA S. SYRA, ſive SYRIA,

VIRGINE RILLIACENSI pariter & Eboriacenſi, ſancti Fiacrii ſorore, alterâ ferè à Trecis leucâ horariâ, in pago ſui nominis ad Sequanam, miraculis celebri.

OPUSCULUM II.

DE UNA S. SYRA, sive SYRIA,

VIRGINE RILLIACENSI pariter & Eboriacensi, sancti Fiacrii sorore, alterâ ferè à Trecis leucâ horariâ, in pago sui nominis ad Sequanam, miraculis celebri.

OPUSCULUM II.

ERMAGNI referre existimo ad Sanctorum cultum, ut de illis nonnisi benè comperta affirmentur. Nam si de illorum genere aut rebus gestis incredibilia quædam cir-

cumferantur, proximum eſt ut de eorum quoque ſanctitate vacillet populorum fides, & obganniant inſultentque hæretici, qui Sanctorum venerationem pro ſuperſtitione habent.

Protulit recentior ætas Scriptores nonnullos, qui ſanctam SYRIAM prioribus ſæculis per Galliarum Eccleſias præcipuâ in veneratione habitam, in duas diffudêre: unde hæſitatio in vulgo, num Rilliaci verum in illâ numen, an larvam numinis colat. Facem his prætulit Arturus du Monſtier in ſacro Gynecæo, & illo copioſior Carolus Cointius in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum, tomo tertio, ad annum Chriſti 652. numero LV. *Erat*, inquit, *beato Fiacrio ſoror, nomine Syra. Hæc relictâ patriâ fratrem in eremo Meldenſi jam degentem adiit, ab eóque, necnon à Farone Meldenſi Pontifice confirmata eſt in ſancto propoſito: deinde conceſſit in diſciplinam Faræ piiſſimæ Abbatiſſæ, quæ ſoror erat Faronis Epiſcopi*

præerâtque Brigensi puellarum Monasterio. Illic omni observantiâ castimoniæ, abstinentiæ, pietatis, obedientiæ, humilitatis, caritatis, adeò cæteris Monialibus præluxit, ut evocata fuerit Catalaunum: ibi Monasterio exstructo, cui etiam posteà præfuit, insignem sui reliquit memoriam, multis in vitâ pòstque mortem clara miraculis. Tum post paucos versus: *Catalaunenses Syram virginem confundunt cum Syriâ matronâ, cujus festivitas sexto Idus Iunias in pago Trecensi celebratur, ut illo die Molanus in Additionibus ad Usuardum docet his verbis:* In territorio Trecassinensi, B. Syriæ, matronæ. *Eumdem errorem commiserunt Menardus libro secundo Observationum ad diem octavam Iunii, & Desguerroisius in Vitâ sanctæ Syriæ, sub Leuso seu Lupo Episcopo. Vox (matrona) quâ Usuardus utitur, non parum torquet Desguerroisium, qui virgines nobiles à veteribus Grammaticis matronas olim dictas affirmat, nec ullum assertionis suæ testem*

producit. Quo tempore Syria vixerit, haud scitur. Hujus mentio fit in solis Actis sancti Saviniani, ad cujus tumulum insigni miraculo visum recepit. Beatus Savinianus in agro Trecensi martyrium subiit sub Aureliano Imperatore: sed ab ejus passione usque ad ætatem Syriæ quantum temporis intervallum effluxerit, manet incompertum. Duplicem
29. Ianuarii. *sancti Saviniani Vitam edidit Bollandus: priorem ac vetustiorem ex duobus codicibus, Trevirensi & Rotomagensi; alteram ex Promptuario Tricassino Nicolai Camuzati aliquantò prolixiorem, & ex priore elegantiùs expolitam. In utriusque fine narratio initur de Syriâ muliere cæcâ, quæ cùm multa de sancti Saviniani martyrio & miraculis audiisset, locum in quo sepultus quiescebat, expetiit, visumque recuperavit, quem ab annis quadraginta, ut Petrus de Natalibus & Bollandus scribunt, aut ab annis septuaginta, ut Trevirensis codex habet, amiserat.* Subjicit loca integra ex duabus

Vitis S. Saviniani, & sic denique concludit: *Plura de sanctâ Syriâ in antiquis monumentis non inveniuntur. Sanctus Savinianus (ut Camuzatus in notis ad præcitatam ejusdem Martyris historiam observat) capite truncatus est prope Sequanam, in oppidulo quatuor leucis ab urbe Tricassinâ remoto, quod olim dicebatur Rilliacum, deinde à sancto Saviniano nomen accepit, nunc autem sanctæ Syriæ vocabulo nuncupatur. Ibi sancta Syria sepulta fuit in ædiculâ quam ipsa construxerat, ubi hodieque custodiuntur ejus reliquiæ, æreâ capsâ affabrè factâ conclusæ: ad quas frequentissimus habetur peregrinorum concursus, præsertim eorum qui calculo laborant: & in illis curandis egregia quotidie miracula divinitùs eduntur. Fuit igitur sancta Syria mulier Tricassina, quæ nec Meldas unquam, nec Catalaunum adiit: distinguíque debet à beatâ Syrâ sancti Fiacrii sorore, quæ monasticam vitam in Cœnobio Brigensi Meldensis diœceseos duxit, &*

Monasterium puellarum prope Catalaunum posteà construxit, gubernavítque. In suburbano Catalaunensi, ad illum locum ubi Parochus sancti Sulpitii suas ædes habet, haud pridem visebantur adhuc rudera veteris claustri, cui nomen erat sanctæ Syriæ, ut ex quorumdam seniorum relatione scribit Desguerroisius loco suprà citato.

Vult igitur Cointius distingui Syram à Syriâ. Syram asserit sancti Fiacrii sororem, Virginem, ac primùm Monialem in pago Brigensi sub sanctæ Faræ disciplinâ, tum deinde in Catalaunensi Parthenone, piarum Virginum Præfectam, septimo post Christum sæculo sanctitate & miraculis celebrem. Syriam porrò fuisse ait matronam, hoc est, aut viduam, aut conjugatam, patriâ Tricassinam, quæ post quadraginta aut plurium annorum cæcitatem, ad sancti Saviniani Martyris reliquias deducta, ejus apud Deum interventu visum receperit; incertum

quo tempore, quóve post Christum sæculo: illam deinde iis præsertim qui ex calculo laborent, miris modis opitulari solitam. Addit & argumentum à diebus festis: nam Syriam Rilliacensem coli dicit à Trecensibus & à Catalaunensibus sexto Idus Junii; Syram porrò à Meldensibus decimo Kalendas Octobris.

Syriæ genus regium, & patriam Scotiam Cointius silentio prætermittit. Illam Hiberni æquè ut Scotobritanni sibi vendicant: Hiberni ex principio posito, quòd omnes penè Sancti, & quoquo modo illustres, qui supra quingentos abhinc annos Scoti leguntur, ad majorem Scotiam sive Hiberniam pertinere putandi sint. At hoc principium haud ita firmum videtur, quin multis in exemplis vacillet. Hector Boëthius, & Joannes Leslæus Rossensis Episcopus, probi certè & diserti scriptores, Fiacrio & Syriæ patriam asserunt Scotiam minorem

ſive Albionenſem, quæ eſt inſulæ Britanniæ pars borealis : patrem utrique fuiſſe aiunt Eugenium Regem ejus nominis quartum ; fratres Ferquhardum & Donevaldum ; educatorem Connanum Sodorenſem Epiſcopum, magnæ ſanctitatis virum : utriuſque migrationem in Gallias ex ſuæ gentis monumentis affirmant. Nihil proferunt Hiberni quod harum teſtificationum fidem elevet.

Jam quid habet Cointius, quo contra Gallorum antiquam traditionem Syram à Syriâ diſcernat ? quæ Gallorum vulgo *Sainte Syre*, Latinis uſu communi nunc Syra, nunc Syria vocitata eſt. Omnes conſule qui de illâ, Scotos, Hibernos, Gallos, antiquos, recentiores, cuſos, manuſcriptos, quotquot unicam novêre ; ab his illam promiſcuè nunc Syram, nunc Syriam appellatam reperies.

Cointius eamdem facit Syram Brigenſem & Catalaunenſem : ab hac Ril-

liacensem distinguit, quam Syriam nuncupat. Brigensem porrò asserit *multis in vitâ póstque mortem claruisse miraculis.* Proferat vel unum certo affirmatum testimonio quod ad Syriam Rilliacensem non pertineat. Doceat nos ubinam Brigensium vel Catalaunensium exstent sanctæ Syræ reliquiæ, extra Rilliacensem ejus lipsanothecam omnibus notam. Dicat cur post omnem memoriam, æquè à Rilliacensibus, seu Trecensibus, & à Catalaunensibus Syra seu Syria colatur ad diem Junii octavam, si non eadem utrorumque patrona est.

Urget tamen Cointius, *mulierem* nuncupari in Actis sancti Saviniani Syriam Rilliacensem, cùm Syra Brigensis seu Catalaunensis, sancti Fiacrii soror, fuerit virgo. Cur ergo Christus scientiarum Dominus matrem Virginem compellans, ait: *Mulier, ecce filius tuus?* Scribit Caius, mulieris nomine etiam virginem viri potentem conti-

neri. Plautus non uno loco mulierem dixit de virgine; ſed de adultâ: puellam enim infantem, aut adoleſcentulam & viro nondum maturam nemo mulierem dixerit. Eſt ergo mulier & ſexûs nomen & ætatis. Sed inſtat Cointius; *Vox (matrona) quâ Uſuardus utitur, non parum torquet* unius Syræ ſeu Syriæ aſſertores. Nuſquam ſic locutus eſt Uſuardus; ſed Molanus in Additionibus ad Uſuardum VI. Idus Junii, & ante Molanum quinquaginta ferè annis Cartuſiani Colonienſes *Syriæ matronæ* meminêre. Quid tum? *Matrona dicitur* (inquit Gellius lib. 8. cap. 6.) *quæ in matrimonium cum viro convenit, etiamſi liberi adhuc non ſint ſuſcepti.* His addiderim ego aut generis aut dignitatis prærogativam: quis enim matronam appellet, plebeiam & de fæce populi mulierculam? Meretrici opponitur matrona apud Plautum non uno loco. Hæc vis vocis hujus priſco Latio, eóque gentili. At Chriſtianis ſæ-

culis, quis nescit, domnam seu matronam vulgò censeri Virginem Deo dicatam? præsertim si nobilis, si provectæ ætatis, si aliis præposita.

Notum est omnibus Moniales in Gallia vulgò Domnas seu Dominas nuncupari; præsertim in Ordinibus Benedictino & Cisterciensi. Exempla sunto non unius aut plurium, sed omnium quæ illæ inhabitant Monasteriorum; unde dicuntur Divione, Dolæ, Remis, *les Dames du Tard, d'Onnens, de S. Pierre, de S. Estienne*, &c. Immò ex illis nonnullæ absque adjuncto *Aux Dames, le Pré aux Dames*, &c. Cùm autem de Monialibus agitur, promiscuè Domnæ seu Dominæ, & matronæ vocabula usurpantur. Sozomenus lib. 7. Hist. Eccles. cap. 21. *Cúmque Baptistæ reliquias inde auferre vellet, sola, ut aiunt, ei restitit Matrona, quæ sacrata quidem Virgo erat*, &c. Capite eodem ter prætereà meminit ejusdem matronæ, quam ad extremum *sacrarum Virginum Magistram*

fuisse dicit. In Græco textu ματρώναν leges, voce Latinæ originis ævo illo in Græcorum usus receptâ. Quid ergo mirum si à Molano, aliisque Usuardi Glossatoribus matrona nuncupata est sancta Syria, quam & Monialem & genere clarissimam, & grandem ætate, & sacræ suæ familiæ Præfectam fuisse, Gallis æquè, apud quos vitam exegit, & Scotis ex quibus prodiit, indubitatum est.

Stemus igitur in majorum nostrorum traditione, & omissis recentiorum istis argutiis, unicam agnoscamus Syram seu Syriam, regio Scotobritannorum genere ortam, sancti Fiacrii sororem, Virginem, in sanctæ Pharæ Scholâ Monialem, Catalauni Monialibus præfectam, ad Martyris Saviniani reliquias cæcitate absolutam, Rilliaci olim lapideo sepulcro, nunc operoso mausolæo conditam, miraculis latè celebrem.

Sed labor est in hac rerum gesta-

rum disponendâ serie. Dubitare vix cuiquam licet, quin sanctæ Syriæ, quam & regium genus, & vitæ sanctitudo, & plurima edita miracula commendarent, res gestæ jam olim conscriptæ in majorum nostrorum manibus fuerint: sed quæ Sarracenorum, Nortmannorum, atquę Hungarorum barbaræ irruptiones, Galliarum plerisque Ecclesiis, sacrísque eorum monumentis vastitatem attulere, eisdem & sanctæ Syriæ Vitam conscriptam periisse par est existimare. Crebrescentibus interim ejus miraculis studium etiam repullulavit, genus nosse & res præclarè gestas Patronæ suæ ac Liberatricis. Tunc verò emersit fabula de genitore ejus Davide Scotorum Rege, cui Margarita conjux cùm Fiacrium quoque genuisset, Edmundo postmodùm secundis nuptiis sibi conjuncto, quinque alios liberos, Levicum, Florentium, Furseum, Mansuetum, & Triduanam ex eo suscepit. Hæc in ryth-

micis versiculis Gallico sermone concinnatis typis mandata adhuc supersunt : sed & ducentis ferè abhinc annis in Breviarium Autisiodorense inculcata fuerant, referuntúrque à Benedicto Gonono in Vitis Patrum Occidentis : ac (nisi me conjectura fallit) illa ipsa sunt quæ novem digesta Lectionibus in Ecclesiâ Trecensi recitari solita erant festivo sanctæ Syriæ die, ex institutione Henrici de Noâ, Decani Cathedralis Ecclesiæ S. Petri Trecensis, ùt legere est in ejus Epitaphio anno Domini millesimo trecentesimo, feriâ sextâ post festum sancti Barnabæ vitâ functi.

Verùm cùm ad annum à Christo millesimum David eo nomine primus Scotorum Rex, ex rerum Scoticarum Scriptoribus pertinere intelligeretur, & Fiacrium Syriæ fratrem quadringentis ferè antè annis, per Faronis Meldensis Episcopi tempora floruisse constaret, compertum est Boëthii maximè,

& Leslæi testimonio, Fiacrio & Syriæ patrem fuisse Eugenium inter Scotorum Reges ejus nominis quartum. Hoc igitur supra centum abhinc annis, in æde sanctæ Syriæ sacrâ, vitreo fenestræ claustro & impressum coloribus & litteris inscriptum est, & in ejus Vitâ recensitum: necdum tamen de totâ ejus historiâ inter omnes convenit. Etenim Desguerroisius qui unicam agnoscit Syriam & sancti Fiacrii sororem & virginem, tamen illam negat Monialem fuisse in Eboriacensi seu Brigensi Monasterio sub Farâ Abbatissâ: negat & Catalaunensibus Monialibus præfuisse verè ac propriè Abbatissam, sed tantùm affectu Matrem atque hortatricem ad omne virtutis genus. Cæcitatem verò multis precibus à Deo impetrasse dicit, adhuc in patriâ suâ, ut procos à se averteret, à quibus ad nuptias importuniùs poscebatur. Id porrò suspectum nobis est, cùm à Scotis Scriptoribus nec potuisse

ignorari, (utpote apud ipsos gestum) nec prætermitti debuisse videatur.

Longè prudentiùs ac verisimiliùs Gabriel Bucelinus in Menologio Benedictino, quo ad sanctæ Syriæ historiam Scotis æquè & Gallis fidem suam sartam tectam esse voluit. sic enim ille ad sextum Idus Junias : *In territorio Trecensi, sanctæ Syriæ Virginis, sororis sancti Fiacrii. Syria Eugenii IV. Scotiæ Regis filia, contemptis mundi illecebris & fastu regio, cucullum purpuræ præferens, perfectioris vitæ absolutissimam magistram sanctam Burgundophoram Abbatissam habuit. Oculorum autem vitio cùm laboraret, & apud Rilliacum pagum cœmeterium ingressa, in preces attentiùs incumberet, sancti Saviniani Martyris diu latens sepulcrum divinâ revelatione cognovit, atque oculorum usum recipere meruit. Conditâ autem super tumulo Martyris cellulâ, vitæ deinceps reliquum inibi transigens, vigiliarum, jejuniorum, orationúmque conti-*

continuatione, ſolo ferè ſpiritu vixit. Claruit plurimis à morte prodigiis, inſigni peregrinorum concurſu celebrata; eorum maximè qui acutiſſimis calculi doloribus exagitantur.

Rectè hæc quidem Bucelinus de cæcitate, quæ Syriæ non in patrio ſolo, ſed in Galliis obvenerit: quia tamen de Catalaunenſi ejus domicilio nullam mentionem fecit, exiſtimare viſus eſt cæcam illam factam in ipſo Eboriacenſi ſanctæ Faræ Monaſterio; indéque divino impulſu in Rilliacum pagum deductam & de Saviniani Martyris loco ſepulturæ divinitùs fuiſſe admonitam, & ejus productis reliquiis viſum recepiſſe. At quomodò non potiùs credatur, migraſſe Syriam è Meldenſi territorio Catalaunum, ubi integris adhuc ſenſibus novæ familiæ præeſſet? ibique oculorum amiſſo uſu annos aliquot perſtitiſſe, donec Rilliacum exinde concederet, & Saviniano gloriam, & ſibi lumen adlatura?

Servatâ igitur hinc Scotis Scriptoribus, inde Gallicanarum Ecclesiarum traditionibus suâ fide, sic totam sanctæ Syriæ historiam in pauca contractam percommodè digesseris.

Nata est Syria patre Eugenio hujus nominis quarto, Scotiæ minoris in Britanniâ Rege, haud procul initiis septimi post Christum sæculi. Fratres habuit, Ferquhardum, Fiacrium, & Donevaldum; qui omnes cum Syriâ sorore à pio parente in Connani Sodorensis Episcopi viri sanctissimi disciplinam traditi haud eosdem tulere fructus. Etenim Ferqualdus improbissimis moribus, ob immania scelera à suis regno est privatus. Fiacrius abdicatâ sæculi vanitate, clam suis in Gallias elapsus, ad Faronem Episcopum se contulit, à quo donatus agello, ubi nunc etiam colitur, in eo, solitarium vitæ genus amplexus est: nec ullis suorum precibus adduci potuit, ut relictâ suâ eremo ad regnum capes-

ſendum in patriam rediret. Quare Donevaldo juniori regia dignitas delata eſt à Scotis, qui variâ uſus fortunâ, cùm paucis annis regnaſſet, cæſus in bello eſt.

Fiacrii ſanctitatis ac miraculorum famâ excitâ ejus ſoror Syria, cum ejuſdem propoſiti piarum puellarum cœtu ad eum in Gallias venit : ubi de ejus conſilio, annuente beato Farone Meldenſi Epiſcopo, illæ in hujus ſororis ſanctæ Faræ Monaſterium Eboriacenſe conceſſerunt : cúmque ibi per aliquod tempus vitæ totius regularis inſtitutis exculcæ fuiſſent ; emiſſæ ſunt Catalaunos versùs, coloniam apud eos deducturæ cui præpoſita eſt Syria. Exſtabant adhuc patrum memoriâ hujus Parthenonis rudera, quod de ſanctæ Syriæ nomine appellabatur. Sed accidit mirabili Dei providentiâ, oculorum uſu deſtitui Syriam, ut (ſicut de cæco nato in Evangelio legitur) manifeſtarentur opera Dei in illâ. Poſt-

quàm enim longam cæcitatem ad seniles usque annos summâ animi æquitate perpessa est, divinis cœpit illustrationibus clarescere.

Notum erat omnibus, Savinianum quemdam jam à priscis sæculis Rilliacensem pagi Trecensis villam egregio nobilitasse martyrio; sed post persecutionum procellas ignotus vulgo erat ejus sepulturæ locus. Divinitùs illum edocta est Syria, promissiõne à Deo acceptâ, ad sacri ejus monumenti apertionem visum se momento recepturam. Divino oraculo fidem fecit eventus: deducta est ad locum, fossores adhibiti, ad thesaurum altè reconditum perventum est: productis Martyris reliquiis Syria visu potita est. Ibi ergo sedem sibi delegit, ibi sub sancti Saviniani nomine dicatam Deo ædiculam exstrui curavit, ibi morum sanctitate ac miraculis inclyta quod vitæ reliquum fuit, exegit. Quare eodem loco sanctissimè moriens, in eâdem

ædiculâ primò ſaxeum tumulum, pòſt etiam mauſolæum habuit. Inde pronis auribus piorum ſupplicum preces excipere ſolita ; illorum maximè ſolatio, qui calculi ſæviſſimis doloribus diſcruciantur.

Ad regiam Syriæ originem plurimum lucis affudit Beda ei ſuppar ; immò ſpectare illam viſus eſt, cùm ait libro 3. capite 8. Hiſtoriæ gentis Anglorum : *Cujus filia* (nempe Earconbercti Cantuariorum Regis) *Earcongota, ut condigna parenti ſoboles, magnarum fuit virgo virtutum, ſerviens Deo in Monaſterio, quod in regione Francorum constructum eſt ab Abbatiſsâ nobiliſſimâ, vocabulo Farâ, in loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore necdum multis in regione Anglorum Monaſteriis conſtructis, multi de Brittaniâ monaſticæ converſationis gratiâ, Francorum vel Galliarum Monaſteria adire ſolebant : ſed & filias ſuas eiſdem erudiendas, ac ſponſo cæleſti copulandas mittebant ; maximè*

in Brige, & in Cale, & in Andilegum Monasterio. Neque opponas Georgii Buchanani excucullati apoſtatæ malignum ſilentium, cui non tantùm Fiacrii & Syriæ, & genus & ſanctitudo, immò & aliorum Scotiæ Sanctorum pietas ludibrium fuit; ſed ipſa etiam Auguſtini Anglorum Apoſtoli de Paſchatis ritu adversùs Quartadecimanos religioſa contentio, quam homo impudentiſſimus velut inutilem & falſis adumbratam miraculis ſacrilego ſuo ſtylo perſtringere auſus eſt. Sanctior eſt nobis Leſlæi Roſſenſis Epiſcopi fides: potior Hectoris Boëthii auctoritas, qui ut Scotorum Hiſtoriam conderet, Regis ac regiorum miniſtrorum poteſtate uſus, omnia excuſſit rerum Scoticarum monumenta, & quidquid in totius Scotorum regni bibliothecis bellici tumultus reliquum fecerant, ſuámque exinde hiſtoriam contexuit, ut profitetur ipſe in ſui operis præfatione ad Jacobum quintum ejus

nominis Scotiæ Regem.

Andilegum, in notis ad hunc locum Bedæ, ostendi ex Bruschio, & ex aliis, Monasterium esse Alsatiæ superioris, haud procul sanctâ Othiliâ, quod Richardis Imperatrix à Carolo Crasso separata ædificiis opibúsque auxit; cùm ducentis ampliùs antè annis à sancta Salabergâ fuisset fundatum de S. Walberti Luxoviensis Abbatis consilio, quadraginta ferè à Luxovio milliariis.

In sanctæ Syriæ adnotandis miraculis, Trecensium ac Rilliacensium & diligentiam requiro & delectum. Multa negliguntur, quæ si ab idoneis excepta testibus, & scriptis mandata essent, plurimùm Dei & Sanctorum augerent gloriam, & piis mentibus plurimùm conferrent utilitatis. Multa vulgi ore circumferuntur, & infuscantur fabellis, quæ apud prudentes fidem non faciunt. Admonet Desguerroisius lectores suos, minimè ausum

ſe eſſe de nomine appellare, famoſum & è primâ nobilitate Calvinianæ hæreſeos ſectatorem, qui invocatâ olim ſanctâ Syriâ, immanibus à calculo tormentis exemptus eſt. Immò propter hanc ipſam cauſam (ſi res ita ſe haberet) debuiſſet ille omnibus innoteſcere, ut intelligeretur prolem eſſe Syriam illius patris qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Sed rem incredibilem narravit Deſguerroiſius, & æquivoco deluſus eſt. Nam Gaſpar Coliniacus à beatâ Syriâ perſanatus, benè Catholicus fuit, & cognominis atque in tertio gradu conſanguineus illius qui Admirallius, hoc eſt, regiæ Claſſis Præfectus, catholicâ religione abjuratâ fœdiſſimam nomini ac familiæ ſuæ notam inuſſit. Utriuſque conſanguinitatem agnoſce ex hoc ſchemate.

Guillelmus Colignæus Jacobi filius condit teſtamentum anno 1457.

1. *Joannes.*
2. *Gaſpar Mareſcallus Franciæ.*
3. *Gaſpar Admirallius, Odeti frater, quem ille pravis ſuis vel conſiliis, vel exemplis, ingenti orbis totius ſcandalo, à Purpuratorum Patrum ſacro Collegio ad Novatorum lupanaria traduxit.*

1. *Antonius.*
2. *Philibertus.*
3. *Gaſpar à ſanctâ Syriâ mirabiliter ſanatus.*
4. *Philibertus II.*
5. *Cleriadus.*
6. *Joachimus Marchio inſigniter pius, mortuus à non multis annis abſque prole maſculâ.*

Hanc ſeriem familiæ Coliniacenſis juſto volumine explicuit vir clariſſimus Dominus du Bouchet : qui & ſequens monumentum Gaſparis de Coliniaco, ſanctæ Syriæ ope à calculis liberati, ex ſchedis autographis Nicolai Camuſat antiquæ probitatis viri ad me tranſmiſit.

Ceci eſt écrit ſur un Tableau ſuſpendu en la Chapelle de Sainte Syre, Dioceſe de Troyes, maintenant fort uſé, & qui étoit fort liſible en l'année 1604.

Gaspar de Coligny, Seigneur & Baron de Bovain & de Beaufort, Escuyer trenchant de Messieurs le Dauphin & le Duc d'Orleans, natif de la Franche Comté de Bourgongne, a esté ce jourd'huy XIIII. *jour d'Avril* M. DXXXIX. *délivré de sept pierres, lesquelles il a fait par la bouche : & soy voyant en peril de mort, soy voüant à Madame sainte Syre, fut délivré desdites pierres, & est en bonne santé. Dont ledit Seigneur veut & entend estre pensionnaire de l'Eglise Madame sainte Syre.*

Quæ in externorum gratiam ſic Latinè reddo.

Hoc ſcriptum eſt in tabulâ appensâ in Sacello Sanctæ Syriæ, Diœceſis Trecenſis, nunc vetuſtate conſumptâ, quæ adhuc legi poterat anno 1604.

Gaſpar de Coliniaco, Dominus & Baro de Bovain & de Beaufort, Sector Menſarius Dominorum Delphini & Ducis Aurelianenſis, libero Burgundiæ Comitatu oriundus, hodie XIIII. Aprilis, M. DXXXIX. ſeptem calculis, quos ore evomuit, liberatus eſt: qui ſe de vitâ periclitari ſentiens, cùm ſe Dominæ ſanctæ Syræ devoviſſet, prædictis calculis

ejectis nunc prosperâ utitur valetudine. Unde se idem Dominus profitetur Ecclesiæ Dominæ sanctæ Syræ vectigalem.

Erant hi duo regii juvenes Francisci I. Francorum Regis filii, quorum Gaspar de Coliniaco erat anno 1539. Sector mensarius, HENRICUS Delphinus, qui natus anno 1518. annum tum agebat ætatis XXI. & frater ejus CAROLUS Dux Aurelianensis, qui postmodùm vitâ cessit ante patrem anno 1545. Nec verò incredibile videatur, renum calculos à Gaspare fuisse ore dejectos, non modò quia divinæ virtuti nihil est impossibile; sed etiam quia passim videmus, obstructis ureteribus, urinam in renibus excoctam vomitu ejici: unde constat, sicut urinæ, sic & calculis pervium esse transitum à renibus ad sto-

machum, & inde ad guttur, si quando omnipotenti Deo naturalem ejectionum ordinem immutare placuerit.

Superest ut de sanctæ Syriæ imagine paucis admoneam. Non placent qui haud multis abhinc annis illam repræsentarunt in veste ornatâ & variegatâ, qualis solet esse nobilium laïcarum; cùm eam superioris ætatis & Scoti & Galli Sanctimonialem fuisse uno consensu affirment. Illam hic expressimus solidæ molis ejus effigiem, piam sanè & religiosam, quæ ad justam penè staturam prostat Divione in basilicâ Carmelitanorum; in quâ jampridem instituta est Sodalitas urbanorum sub sanctæ Syriæ nomine, haud exiguo populi Divionensis solatio ac fructu. Vestis illi oblonga, caput velatum, linteo orario modestè obducti sinus: apertum librum dextrâ sustentat, in quem intentos habet oculos: vestis interna sparsa liliis, opi-

nor, ad regium ejus genus designandum : sinistrâ & palmam gestat virginitatis symbolum ; & baculum, vel fulcrum senilis ætatis, vel peregrinæ sustentaculum, sive à Scotiâ in Galliam, sive Catalauno Rilliacum ad Saviniani Martyris gloriam promulgandam progredientis. Habe hîc religiosæ hujus statuæ qualecunque exemplar.

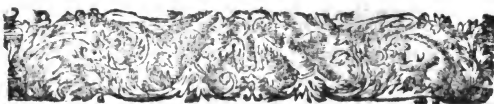

ORIGO COMITUM VALENTINORUM,

Qui

EX PICTAVENSIBUS propagati, in clarissimam Burgundiæ Bisontinæ Baronum Pictavensium familiam effloruêre.

OPUSCULUM III.

ILLUSTRISSIMO VIRO D. D.
JACOBO NICOLAO
COLBERT,
ABBATI BECCENSI,
PRIORI ET DOMINO CHARITATIS,
ET AMBERTÆ,
SACRÆ FACULTATIS DOCTORI,
& Socio Sorbonico,
PETRUS FRANCISCUS CHIFFLETIUS
Salutem.

EGIÆ *stirpis, ejusque affinitatum & consanguinitatum splendori studere, magno tuo parenti proprium, tibi hereditarium est*, ABBA ILLUS-

TRISSIME. *Hinc spes animo meo insedit, vobis haud ingratum fore, si Regum nostrorum arboris gentilitiæ ramum spectabilem, prioribus haud satis compertum, vobis exhiberem. Ex Aquitaniæ Regibus, adeóque ex Carolo Magno Comites antiquos Pictavenses propagatos esse constat: ex Comitibus Pictavensibus Comites Valentinos quinque ampliùs abhinc sæculis: denique ex Comitibus Valentinis Barones Pictavenses, quorum familia nunc in Sequanis, sive in Burgundiæ, quem vocant, Comitatu sedes habet. Prisco ævo Valentia Cavarum Regnum Germaniæ, adeóque Imperium spectabat: ab annis circiter quadringentis ad fontem suum, hoc est, ad Regum Francorum ditionem, unde prodierat, reversa est. Nuper*

Burgundia Besontina quæ octingentis propè annis Imperatorum juris fuerat, magno vel suo, vel regni Francorum commodo, Ludovico Magno Regi cessit. Nunc igitur exultabunt Barones Pictavenses Burgundo-Sequani, quibus olim, quamvis à Ludovico XIII. Christianissimo Rege perhumaniter haberentur, tamen regnicolas (ut loquuntur) non esse, detrimento fuit: & regnicolæ nunc effecti, in Valentinorum Pictavensium Comitum, decessorum suorum hereditaria prædia postliminio recipi, pronum erit ut postulent. Qui causâ vicerit, beneficium hoc erit pacis, orbi Christiano universo, Magni nostri Ludovici Regis fortitudine & sapientiâ, terrâ marique partæ.

Addo & munusculum aliud, Ex-

cerpta singularia de vitâ & rebus gestis S. Bernardi Abbatis Claravallensis, auctore Gaufrido quondam illi ab Epistolis, ac deinde Igniaci, Claravallis, Fossæ-novæ, & Altæ-cumbæ Monasteriorum Abbate. In his leges cum voluptate Adelhaidem Lotharii Saxonis Imperatoris sororem, Simonis Lotharingiæ Ducis conjugem, & sequentium Ducum parentem, quæ se beati Bernardi Magdalenam profitebatur, quippe ex quâ ille septem dæmonia ejecisset: Guidonis ejus fratris primogeniti quondam uxorem, illustrem Matronam, ac tum cùm Gaufridus scribebat, in Monasterio Lareyo prope Divionem, mulierem virtutis, & multarum in Christo Virginum Matrem. *Reperies etiam Guidonem eundem Pontiniaci*

mortuum, & ipsâ nocte quâ Sanctorum omnium festivitas agebatur, felici eorum consortio aggregatum; *non autem undecimo Maii, ut notatur à Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi. Quæ, & alia non pauca, cùm attentè perlegeris, intelliges benè illis convenire verba Christi Salvatoris secundùm evangelicam cœnam prolata, cùm in ea quinque hominum millia ex quinque panibus & duobus piscibus ad satietatem refecisset:* Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Ioan. 6. 12.

ORIGO COMITUM VALENTINORUM,

Qui

EX PICTAVENSIBUS propagati, in clarissimam Burgundiæ Bisontinæ Baronum Pictavensium familiam efflouruêre.

OPUSCULUM III.

VALENTIAM Segalaunorum pro comperto habetur, jam ex decimo post Christum sæculo proprios habuisse Comites, hac serie.

1. *Contardus* ex anno 930. cujus uxor *Ermengardis*. Horum filius

2. *Lambertus*, cui conjux *Falectrudis*; filii *Aymarus* ſive *Ademarus*, & *Lambertus.* Is anno 985. Monaſterio S. Marcelli nonnulla ſui Comitatus prædia elargitus eſt, pro animabus patris ſui Gontardi, & matris Ermengardis, annuentibus Falectrude uxore, cum Aymaro & Lamberto filiis: quæ dona Conradus Rex rata habuit anno regni ſui XLVI. qui fuit Chriſti 986.

3. *Aymarus* hujus nominis primus, anno 1037. dedit Cluniacenſibus locum nomine *Saulçay* in Epiſcopatu & Comitatu Valentino, ſub honore ſancti Marcelli dedicatum, Rotilde conjuge, & utriuſque liberis conſentientibus, pro animâ Lamberti Comitis.

4. *Hugo* Aymari filius, adhuc vivebat anno 1050. frater Pontii Valentinenſis Epiſcopi, cujus mentio ad annos 1037. & 1044. in conſecratione Eccleſiæ S. Pauli Biſonticenſis.

5. *Guillelmus* 1073. & 1083. cujus frater Gontardus patruo Pontio successit in Episcopatum Valentinum.
6. *Aymarus*, sive *Ademarus* II. 1110. 1120.
7. *Guillelmus* II. dictus *Pictaviensis*, 1158. Abbatiam Liuncelli in suam tutelam recipit, 1180. Uxor illi *Marchisia* nomine, de quâ pluribus Vita Margaritæ matris ejus, filiæ *Stephani* Burgundiæ Comitis, sororis autem *Raynaldi*, cujus filiam Beatricem Fridericus I. Imperator uxorem habuit. Ab hoc Guillelmo *Aymarus* III. *Guillelmus* III. & sequentes Valentini Comites, *Pictavenses*, appellati sunt: ex quibus ortu legitimo propagata est illustris familia Baronum de Pictaviâ, Dominorum de Firmitate in Burgundiæ Comitatu, de Vadans, de Souvans, &c. Et quidem de coloniâ deductâ Valentinensium Dynastarum è Segalaunis in Sequanos ma-

gnus est Genealogorum consensus: sed in quo, & quâ ratione Valentinus Comitatus, ad familiam Pictaviensem transierit, nondum satis perspicuè (quod sciam) à quoquam demonstratum est.

Qui de Comitibus Pictavensibus, ac de Aquitaniæ Ducibus accuratè scripsit Joannes *Besly*, visus est Joscelinum quemdam spectare, qui sexcentis ferè abhinc annis, magni Antonii sacrum corpus primus in Gallias, & in Viennensem Comitatum invexit. Hunc dicit fuisse Pictavensem, & parentem Valentinorum Comitum qui ex Pictavensibus prodiere: filium verò Guillelmi, cognomento *Caput-stupæ*. Assertorem verò suæ sententiæ profert Aymarum Falconem, æqualem ipsi Joscelino, adeóque testem omni exceptione majorem. Quæ ego vehementer miratus sum viro alioquin erudito excidisse. Ille etenim Aymarus Falco Historiam suam Antonianam ad an-

num usque 1530. perduxit, quam & Antonio Langiaco, qui tùm vivebat, Antonianorum Ordinis Præposito Generali dedicavit. Quomodò ergo Joscelino æqualis fuisse dicitur? Deinde Falco ille, quicunque est, de Joscelino refert planè contraria. Non enim familiâ aut patriâ Pictavensem facit, sed Viennensis agri nobilem indigenam, patre natum Guillelmo Cornuto, Motæ sancti Desiderii (in quam S. Antonii à Joscelino corpus illatum est) & Castri Albenciani Dominum. Joscelinum porrò obiisse improlem, & quemdam Guigonem, cognomento Desiderii, propinquitatis jure heredem reliquisse, ut oppidò mirum sit, alia omnia Falconi attribui.

Circumfertur in quibusdam commentariis, ante centum ferè & viginti annòs manu exaratis, fabula, de Hermentrudio quodam fratre Alienordis Reginæ, ab ipso ortu membris capto, qui posteà viribus receptis, cùm à Re-

ge Ludovico juniore, Alienordis marito, suum Aquitaniæ Ducatum cum Pictavensi Comitatu repeteret, repulsam passus, & in Viennensem agrum profugus, Comitissæ Valentinensi adversùs rebelles subditos operam suam in bello navasset, ab eâ filiam in uxorem cum dote Valentini Comitatûs acceperit. Ab hoc ortam Comitum Valentinorum Pictavensem posteritatem. Hanc, ut dixi, fabulam meritò explodunt Beslius, Duchesnius, & recentiores omnes, velut improbabilem, & nullo antiquitatis testimonio fultam, sed & Alienordi Reginæ, & Regi Ludovico VII. injuriosam.

Propiùs ad verum accessit Christophorus Justellus in Historiâ Domûs Arvernæ, libro 2. cap. XI. felici conjecturâ delatus in Guillelmum de Pictaviâ Valentinensem & Diensem Comitem, Marchisiæ Guigone Albonensi Comite & Margaritâ Burgundâ parentibus natæ maritum, quem memo-

rari ait ad annum 1178. per tempora Friderici Barbarossæ Imperatoris, post Joannem Columbi in Episcopis Valentinensibus. Sed vacillat in ejus origine, dubitanter eam referens ad Joscelinum, & Beslii de Aymari Falconis ævo hallucinationem non deprehendens. In hoc tamen præferendus Duchesnio, quòd hic Valentinorum Comitum Pictavensium primum censet Ademarum, qui & Diensis Comes effectus est ex anno 1189. cujus patrem Guillelmum non agnoscit.

Hunc ego Guillelmum Marchisiæ maritum affirmo, primum fuisse ex Comitibus Valentinis gente & familiâ Pictavum: nam & à filio Ademaro, signatè nuncupatur *Willelmus de Pictavis*, eo diplomate quo ejus beneficia in Montismairani Ecclesiam collata confirmat: & ab Odone Episcopo Valentino in ejusdem argumenti tabulis, ad annum 1181. nuncupatur *Willelmus Pictaviensis, Comes Valen-*

tinus : nec ante illum Comes quiſquam Valentinus, Pictavienſis eſt appellatus. Opinor autem fuiſſe Willelmum hunc, filium Raymundi Pictavienſis, qui Alienordis Reginæ patruus erat, adeóque ejuſdem Alienordis in ſecundo gradu cognatum, his argumentis, quorum fundamenta paulò altiùs repetenda ſunt.

Robertus de Monte in Appendice ad Sigeberti Chronicon, ad annum Chriſti 1149. *Raymundus,* inquit, *Princeps Antiochiæ, vir cunctis Chriſtiani nominis inimicis terribilis, Calendis Auguſti contra Turcos egreſſus, multis ſuorum captis & occiſis, in inſidiis eorum & ipſe miſerabiliter eſt interfectus. Turci caput ejus circumferentes, omnia ferè caſtra vel civitates quæ ſui juris erant, in deditionem recipiunt, præter Antiochiam.* Willermus Tyrius lib. 17. cap. 9. Raymundum occiſum ait anno 1148. & feſto die Apoſtolorum Petri & Pauli, anno ſui principatûs tertio-

tertio-decimo. Annum præfero Dionysianum 1149. velut aliorum omnium calculis congruentiorem. Relicta est in reipublicæ administratione uxor Principis Constantia *cum filiis duobus, & filiabus totidem, adhuc impuberibus.* (ait Tyrius cap. 10.) Ex filiabus Philippa ætate provectior, primùm data est conjux Andronico Constantinopolitani Imperatoris consanguineo; postmodùm Henfreno de Torono, Balduini III. Amalrici, & Balduini IV. Regum Hierosolymitanorum Constabulario ac militiæ Principi, secundis nuptiis copulata; à quo deinde repudiata est, ut Theodoram neptem suam, Regísque Balduini tertii viduam impudenter nimis & impudicè uxorem duceret: quod utrique infaustum fuit. *Tyrius lib. 17. cap. 14. lib 21. cap. 13.* Maria porrò junior Manueli C P. Imperatori desponsata est. *Tyrius lib. 18. cap. 31. & lib. 19. cap. 11.* De filiis prior Boamundus

Antiochiæ Princeps fuit eo nomine tertius, ex anno ferè 1160. quo Raynaldus ejus vitricus in bello captus, Halapiámque ad longam custodiam captivus abductus fuerat. Hic enim Raynaldus de Castellione, matri ejus Constantiæ maritus accesserat, ut Antiochenum principatum procuraret. *Tyrius lib. 17. cap. 26. lib. 18. cap. 28. lib. 19. cap. 20.*

Alterum & juniorem Raymundi Principis filium, quem neque Tyrius, neque Scriptorum alius quisquam (quod sciam) de nomine appellat, propendeo ut existimem Guillelmum, qui Valentinorum & Diensium Comitum ex Pictavensibus Comitibus oriundorum parens fuit, idémque Marchisiæ Guigone IX. Albonensi Comite, & Margaritâ Burgundâ genitæ maritus. Conjectura est, fateor; sed vide quàm non levibus fundata argumentis.

1. Cùm certis tabulis probatum ha-

beamus, Guillelmum Marchisiæ conjugem, fuisse ex Pictavensibus Comitibus, non alius occurrit opportunior, illo Raymundi Antiocheni Principis filio è duobus juniore, qui Alienordi Reginæ fuit in secundo gradu consanguineus, ut apparet ex hoc schemate.

Guillelmus IX. Comes Pictaviensis, & Dux Aquitaniæ.

1. *Guillelmus X. Dux.* — *Raymundus Princeps Antiochiæ per uxorem Constantiam Boamundi II. filiam.*

2. *Alienordis Francorum & Anglorum Regina.* — *Guillelmus ab avo paterno sic dictus.*

2. Nihil verisimilius, aut illorum sæculorum consuetudini congruentius, quàm ut, sicut Boamundus III. Raymundi Principis Antiocheni major natu filius, ab avo materno Boamundo II. nomen tulit; sic & junior ejus filius ab avo paterno Guillelmo VIII. Aquitaniæ Duce appellaretur.

3. Favet quòd Comes ille Valentinus, cui Marchisia data est uxor, à Guillelmo Ecclesiæ Gratianopolitanæ Canonico, ejusdem ævi Scriptore, in Vita Margaritæ Burgundæ, asseritur *claris ortus natalibus.* Quod abundè probatur, si & avo natus est Aquitaniæ Duce, & patre Principe Antiocheno: sed & matre Constantiâ, quæ Aalydis Balduini II. Jerosolymorum Regis filiæ filia, Constantiæ porrò Regis Francorum Philippi I. filiæ neptis fuit.

4. Mirè congruunt rationes temporum diligentiùs expensæ. Raymundus Pictavensis principatum Antiochiæ acceperat anno 1136. quasi dotem Constantiæ conjugis, Boamundi filiæ. Occisus deinde est anno 1149. sui principatus tertio-decimo Erant illi duæ filiæ, & filii totidem, quorum junior (quem nos Guillelmum dicimus) vix natus esse potuerat ante annum 1141. Sic octennis fuerit, quando patre or-

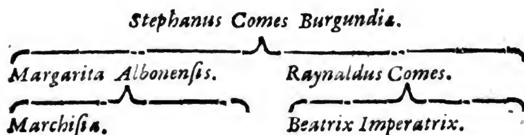
batus eſt anno 1149. Quare anno 1161. erat annorum viginti. Nunc Marchiſiæ ætatem inveſtigemus. Obierat pater ejus Guigo ex vulnere ad Montemmelianum accepto, anno 1140. ut refert Ducheſnius ex Thomaſſini Commentariis de Delphinatu. Si Marchiſia nata ſupponatur anno 1139. certè anno 1161. annorum fuerit duorum ſupra viginti, quæ eſt matrimonio idonea ætas. Nunc videndum reſtat, quâ occaſione Guillelmus ille Pictavenſis, Raimundi Antiocheni Principis filius tranſire in Gallias potuerit, quo actore ſive paranympho, Marchiſia illi conjux obtigerit: quâ ratione Valentinus & Dienſis Comitatus illi obvenerint: & denique quâ ex causâ in ejus familiæ, Guillelmi & Ademari ferè alternata appareant nomina; planè ſicut Hugonis & Odonis in ſerie veterum Burgundiæ Ducum. Ad ſingula reſpondeo.

Tranſitus in Gallias regio adoleſcen-

tulo, & Aquitano patre nato, multiplex potuit offerri. Nihil occurrit verisimilius, quàm ut à parentibus concessus fuerit Reginæ Alienordi ejus patrueli, quam constat propensissimam fuisse in Raymundum Antiochiæ Principem, patruum suum, & ægerrimè tulisse, quòd ille à Ludovico Rege passus fuisset repulsam, unde divortii ejus à Ludovico Rege præcipua origo, ex Tyrio, aliísque Scriptoribus.

Alienordis si carissimum suum patruelem adolescentulum secum in Gallias deduxit, illum haud dubiè apud se retinuit, nec eum deseruit, quandò ex formulâ res suas sibi habere jussa est, atque à priore conjuge soluta ad Henrici Andegavensis nuptias convolavit. Hinc sensim ad annos nubiles provecto, quæri debuit uxor ætate matura, conditione non impar, & extra Regnum Ludovici recenti divortio exacerbati. Hæc fuit Marchisia, in Provinciâ Viennensi nata, quæ tum erat Germanici Imperii.

Juvit etiam consanguinitas atque affinitas multiplex cum Friderico Ahenobarbo Imperatore, qui & ex anno 1156. Beatricem Burgundam uxorem duxerat, Marchisiæ in secundo gradu cognatam: nam erat illis avus communis, hac serie.

Et jam priùs Fridericus Imperator Beatricem de Monteferrato, suam in quarto gradu consanguineam, Guigoni Marchisiæ fratri, militari cingulo à se donato, matrimonio junxerat. Unde & Imperatori stimulus, ut Guillelmum Pictavensem Valentino & Diensi Comitatibus suo tunc Imperio obnoxiis investiret. En Beatricis de Monteferrato cum Friderico Imperatore consanguinitas.

Agnes Aquitana, Agnetis Burgundæ filia, uxor ex anno 1043. Henrici Burgundiæ & Germaniæ Regis, posteàque Imperatoris.

Henricus IV. Imper. Burgundiæ & Germaniæ Rex.

Agnes desponsata Friderico I. Sueviæ Duci.

Fridericus II. Dux Sueviæ, qui obiit 1139.

Fridericus Barbarossa Imperator.

Judith Sueva, uxor Gullelmi Marchionis Montisferrati.

Beatrix de Monteferrato Guigonis X. Albonensis uxor.

De Guillelmis ac de Ademaris non est sollicitiùs requirendum, cùm illi Guillelmum Pictavinum Marchisiæ conjugem præcesserint, sitque utrumque nomen pluribus illustribus familiis commune. Subjicimus probationum instar, Vitam Margaretæ Burgundæ, Comitissæ Albonensis, à Guillelmo Gratianopolitanæ Ecclesiæ Canonico ejus æquali conscriptam: & duas tabulas, quarum altera Willelmum, primum ex Pictavis Valentinum Comitem, altera filium ejus Ademarum re-

præſentat. In ſigillo Ademari, eques cataphractus, in ſcuto, ſub vertice faſciolis in longum diſſecto præfert byzantios ſex, ternos uno ductu in ſummo, binos in medio, unum in cuſpide. In parte averſa ſtellam radiorum ſedecim, quod eſt ſtemma gentilitium Sibyllæ ejus conjugis, è Baucio-rum illuſtri familia, quæ à Balthazare, è tribus Magis ſeu Regibus Chriſti adoratoribus uno, ſuam originem repetere dicitur.

Si conjecturam noſtram non probas, profer aliquid certius aut veriſimilius. Si negas Guillelmi nomen fuiſſe filio, qui Raymundo Antiocheno Principi ſecundo loco natus eſt, doce nos quo alio nomine appellatus ſit. Si eumdem Marchiſiæ Albonenſi maritum fuiſſe negas, indica nobis quis alius Guillelmus de Pictavis illi maritus obtigerit: & ego non pedibus tantùm ibo in tuam ſententiam, ſed velis remiſque, ut aiunt, in eam convolabo.

VITA MARGARETÆ COMITISSÆ ALBONENSIS,

ante quingentos abhinc annos pietate florentis.

Auctore Guillelmo Gratianopolitanæ Ecclesiæ Canonico.

Hanc è scriniis Cameræ Rationum Gratianopolitanæ erutam edi curavit Gratianopoli, typis Claudii Bureau, Dionysius Salvagnius Boessius, ejusdem Cameræ Præses primarius anno 1643.

ENERABILIBUS & amplectendis in Christo Sanctimonialibus, apud *Ayas* Deo devotè famulantibus, GUILLELMUS Canonicorum Ecclesiæ Gratianopolitanæ inutillimus, Pro virginitate purpuream, pro castitate niveam à Virginum Sponso promereri coronam.

NON immeritò effrons & pudoris

ignarus potero judicari, necnon temerariæ præſumptionis atque præſumptuoſæ temeritatis argui, qui neque invitatus, neque voce aut nutu aliquo provocatus, me ignotis auribus medium præcipitanter ingerere me non pertimeſco. Popularis etiam auræ amator fortaſſis videbor, & ſub hac occaſione ſcribendi, magis veſtram & auditorum amicitiam laudémque acquirere, quàm vobis aliquid commodi vel eruditionis afferre, in quo cujuſcunque judicii aut obtrectationis oriatur diſceptatio, nec ſatìs curandum æſtimo, dum tamen ampliùs appetam vobis prodeſſe, quàm laudari; plus ad aliquod morum ornamentum vos incitare, quàm favorabili aurâ more arundinis agitari. Cùm ergo præteritarum rerum exhibitio, inſtantium & ſubſequentium ſit certitudo, & nihil humano pectori ſic inhæreat, quod temporis proceſſu non evaneſcat, vel morte univerſa rapiente morientium, & eorum quæ ſciebant,

memoria pariter pereat : quam cautelam, quam certitudinem nobis poterunt exhibere præterita, nisi vitâ fruentium atque succedentium memoriæ scribendo mandari curentur ? Quia igitur licet undecumque proficere ac doceri, & ex his quæ oculatâ fide agnoscuntur, exempla possunt percipi certiora, de vitâ & exitu laudabilis matris vestræ Dominæ Comitissæ, quæ Christo vos desponsavit, vobis ad quas potissimùm istud spectat, aliqua scribere dignum duxi : quæ licèt legi viri fuerit alligata, de ipsâ tamen referuntur quamplurima, quæ virginibus & universis ad summum pudicitiæ culmen ascendere affectantibus imitatione probantur dignissima.

Hæc siquidem spectabili prosapiâ edita, utpote illustris & famosissimi viri STEPHANI Burgundiæ Comitis filia, soror etiam excellentium virorum RAINALDI, & GUILLELMI Comitum, neptisque piæ re-

cordationis Papæ CALIXTI, ad conjugalem egregii Comitis GUIGONIS DALPHINI copulam fuit transducta, à magnifico Principe GUIGONE Comite veteri, ejusdem *Guigonis* patre celebri donatione illustrata. Fuit autem maximo insignita decore vultûs, scilicet eleganti formâ, & decenti ac totius corporis mirandâ compositione idonea: quam in primis infecundam & sterilem vir suus potiùs incuriâ, quàm aliâ ductus occasione, per annos aliquot minùs pleno dilexit amore. Unde factum est, quòd marito eam tenuiter diligente, & socero se minùs curiosum circa eamdem exhibente, plerumque ferret necessariorum inopiam: quod ita patienter atque tacitè pertulit, quòd vix à quoquam vel rarò exinde conqueri audiretur. Inerat equidem illi, ac nunquam inesse destitit verecunda sobrietas, cujus pudore devicta, si quid angebat, suis etiam familiaribus fateri erubescebat. Cujus

freni obstaculo sese à pluribus cohibebat illicitis, & modum servare studebat. Tandem ipso eam visitante, annuâ fecunditate lætificata filios ac filias peperit: viri sui ita pleniter sortita gratiam, ut eam sicut Jacob Rachelem diligeret, & tam sui quàm Comitatus compotem ad plenum efficiens, discretis ipsius fultus consiliis, in quibus provida existebat, quamplura disponeret. Quem sæpius quod poterat, ab immoderatis illa compescebat excessibus, atque erga subditos, præsertim erga pauperes, eum esse clementem propensiùs exorabat. Porrò non post multorum annorum curriculum, dum inter ipsum & *Savotiensem Comitem* guerra exerceretur asperrima, Comes Dalphinus in prælio vulneratus, dolore vulneris coarctante, vitæ terminum posuit, illáque cum geminis filiabus & parvulo desolata remansit. Quæ acerbi mœroris stimulis agitata ita eum planxit, ut mortem videretur optare: ita

eum flevit, quòd ferè prope ipſum æſtimaretur deficere. Ad cujus animam multiplicibus beneficiis adjuvandam pietatis fervore accenſa, eo in Eccleſiæ Gratianopolitanæ clauſtro à Domino bonæ memoriæ UGONE Epiſcopo, qui poſteà Vienneſi Eccleſiæ præſedit, venerabiliter ſepulturæ mandato, eidem Eccleſiæ, ac religioſis circumſtantibus Eccleſiis larga impendens beneficia, multa pauperum millia eleemoſynarum recreavit largitione. Probata eſt inſuper eamdem fidem ſervaſſe defuncto, quam integerrimè ſervaverat & viventi, cùm indeficienter ipſius piè memor exiſteret, in ejúſque anniverſario ad Eccleſiam Gratianopolitanam vicinos convocans Sacerdotes & Clericos, ut acceptabile Deo ſacrificium pro illius offerrent requie, eiſdem devotè ſupplicaret. Copioſâ quoque egenis undique congregatis eleemoſynâ diſtributâ, Canonicos ejuſdem Eccleſiæ, & Clericos aliundè venien-

tes Monaſteriorum circumadjacentium habitatores faciebat optimè procurari.

Cùm ergo Comite jam defuncto ei laborioſior cura, graviorque laboris ſarcina ad regimen Comitatus incumberet, eum cum tantæ diſcretionis conſilio & tranquillitatis quiete adminiſtravit, ut non feminei, ſed animi per cuncta videretur virilis. Proceres etiam ſui Comitatus ac Nobiles quadam animi circumſpectione peritâ ita ſibi ex debitâ fidelitate noverat amicabiliter obligare, ut univerſi ad cuſtodiendum Comitatum incolumem, ejus gratiâ & ſollicitudine fideli intenderent. Si quando autem aliqui circumſtantium Principum, occaſione aliquâ emergente, adversùs eam arma ſumere ſe dixiſſent, potiùs divino quàm humano confidens præſidio, Sacerdotum atque Religioſorum implorabat ſuffragia, & ut ſibi à Domino pacem impetrarent exorans, terrores comminantium, eorum interceſſionibus tanquam

quam forti clypeo repellebat.

Sed quando morum ejus insignia vel ad modicum potero prælibare? Congesserat enim Dei gratia in eam tot prædicandos virtutum titulos, ut nullum ei deesset ad præsentis vitæ felicitatem augendam morum instrumentum, haberet etiam ad cælestis patriæ beatitudinem adipiscendam, evidentem notitiam ac documentum. Erat quippe in justitiâ districta, in prudentiâ circumspecta, in temperantiâ moderata, in laboribus fortis, in consilio sagax, in sermone verax, affabilitate insignis, clemens in subditis, continentiâ nitida, & universâ morum honestate conspicua: erga Deum amore fervens, erga proximum non negligens, afflictis & injuriam patientibus compatiens, erga egentes caritatis visceribus affluens, in cunctis misericors, in actibus quantumcunque poterat insons: quódque omni admiratione dignum est, & à sæculis inauditum,

multóque vehementiùs in potenti & generosâ feminâ ſtupeſcendum, nunquam injuriâ vel tædio affecta, ſive minùs decentibus verbis laceſſita, cuiquam familiari aut alieno ingeſſiſſe maledictum, protuliſſe convitium, vel ad contumelioſa objecta quidpiam opprobrii reſpondiſſe potuit deprehendi. Turpiloquium quoque cautiùs evitabat, æſtimans exinde os ſuum in dicendo, aures in audiendo pollui. Nunquam ſiquidem verbum inhoneſtum; aut quidquam laſciviæ redolens audiebatur proferre. Et quia illud Apoſtoli
1. Cor. 15. 33. noverat: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala*; confabulationibus peſſimis linguíſque detrahentibus aures, quantum ſibi licuit, ſubducebat. Nulla ei cura exſtitit polire faciem, ora depingere, alienis capillis turritum verticem ſtruere, fuliginata ſupercilia gerere: quod & in cæteris mulieribus vehementer deteſtabatur, quæ alienos vultus ſibi mentientes, genas peregrino

rubore, ora & collum adulterato depingunt candore. Audiant hæc quæ nubere Christo voluerint. Si quando in loco stetisset, ad spectacula non processit, nec à suis est egressa thalamis, nisi aut Ecclesiam adiisset, aut eam ad alium equitare locum domestica cura vocasset: cúmque sciret, famam pudicitiæ in feminis rem esse teneram, & quasi florem pulcherrimum ad levem auram citò marcescere, levíque flatu posse corrumpi, corpus & cor suum omni custodiâ servabat, & corpore ac mente se castam exhibere curabat. Quapropter eos qui levitati expositi, adulterinâ linguâ, impudicis alloquiis, illius claustra pudicitiæ infringere attentabant, non mordacibus dictis, non iracundis responsis, sed rationabiliter & peritè à se repellens, eadem vel similia quæ quidam Poëta in personâ viduæ continentis protulit, respondebat.

Æneid. IV. 29.

Ille meos, ſolus qui me ſibi junxit, amores
Abſtulit: ille habeat ſecum, ſervétque ſepulchro.

Verùm quia fieri nequit, ut abſque morſu hominum, vitæ hujus curricula quis pertranſeat, ſi rumores ſiniſtri de ipsâ fuerunt aliquando ventilati; conſtat eos (ut ſequentia declarabunt) ſolo livore ab illis fuiſſe confictos atque diſſeminatos, quorum ſolatium eſt bonis detrahere, dum culpam æſtimant multitudine minui peccatorum. O admirandi & conſtantis animi feminam, quæ duplici infirmitati, carni ſcilicet atque ſexui muliebri obnoxia, inter famulantium multitudinem, inter circumſtrepentem adventantium gregem, in pulchritudine ſervavit caſtitatem, atque in medio ignis poſita flamine, ardorem illæſa evaſit! Eſt enim ſummæ vigilantiæ ac laborioſæ ſollicitudinis, pene ultra naturam, corpoream ſuperare libidinem, carníſque fæces atque

concupiſcentiæ flammas exſtinguere, animíque virtute incluſum hoſtem jugiter expugnare, & contra legem naſcendi, in carne non carnaliter vivere. Unde & ipſa nunquam abſque honeſto & pudico exſtitit Capellano, contra cujus pudicitiam nec etiam maledica lingua, aliqua lacerationis famæ poterat invenire figmenta; à quo divinum horarum diei audiens officium, ut ſui ſtudii & moris fuerat, ſingulis diebus celebrationi Miſſæ intererat, Sacerdoti, immò Deo per Sacerdotem, quotidianam offerens oblationem. Noverat verò Pſalmos legere, & orationes nonnullas quas ſcriptas habens, dum orationis ſtudio inſiſteret, quotidie aut in Eccleſiâ aut in camerâ ſuâ tam interioribus quàm exterioribus oculis relegebat: quam ob rem Pſalterium pretioſum litteris aureis decoratum, ab Imperatrice * nepte ſuâ ſibi tranſmiſſum ſecum faciebat indeſinenter deferri.

* *Beatrice Friderici conjuge.*

Sanè tantorum conventus bonorum

in feminâ, gratiæ munus exſtitit, non naturæ. Deferebat equidem feminæ, dum ſibi formoſa provideret pudicè; Comitiſſam reprimebat, dum ſervaret in poteſtate clementiam, quâ ſicut nihil eſt humanitati affinius, ita nihil in præſidente glorioſius. Sciebat nimirum eſſe culpam, totam perſequi culpam, & quæcumque licent explere. Neceſſitate urgente, non voluntatis impetu inſtigante ad vindictam pertrahebatur: neminem puniebat abſque dolore. Porrò Eccleſias ſub ejus poteſtate ſtatutas, Eccleſiam Gratianopolitanam præ cæteris, ab infeſtantium incurſione pro viribus defenſabat, & earum quieti piâ curioſitate intendens, religioſa loca conſtruentibus benignâ ſubveniebat liberalitate. Conſueverat autem ſuam deducens curiam, in ſolemnibus feſtis, & præcipuè in beatæ Mariæ celebritatibus Gratianopolim venire, tum propter ſanctuarii reverentiam, tum quia divinum ibidem plenius audiebat offi-

cium : ubi quamdiu morabatur, nullum cuipiam in expensis inferebat gravamen; sed si quidpiam ab aliquo mutuasset, persolvi tempestivè & ex integro faciebat. Eos verò quos clericalis militiæ dignitas exornabat, humiliter & patienter audivit: quos autem religiosos agnoscebat, gratanti animo ac benigno affectu honoravit & coluit. Exhibebat insuper omnibus communem corde ac verbis dilectionis affectum, & in quantum ingenuitatis sublimitas & potentiæ magnitudo permittebat, se jocundam & mitem quibusque alloquentibus offerebat.

Cùm ergo, ut præscriptum est, tantis morum polleret insignibus, & virili industriâ ferè in omnibus femineam supergrederetur mollitiem, omnia inutilia reputans, se infructuosè credidit laborem insumere, & quasi otiosam Dei donum inutiliter possidere, nisi aliquid quod nulla posset delere vetustas, efficeret, per quod recentia dia-

bolo quotidie infligens vulnera, regnis tartareis innumerabilia inferret gravamina, regnísque cælestibus lucra conferens cumulata, creditori suo multiplices reportaret usuras. Propterea concepit gaudium, & peperit jucunditatem, concepit bonum, & inenarrabilem boni peperit ubertatem. Cogitans utique cogitavit esse bonum atque jucundum habitare sorores in unum. Propter quod, Monasterium illud in quo vos, venerabiles Dei ancillæ, suavi jugo Christi colla supposuistis, fundare ac stabilire curavit, ut unanimes habitaretis in domo unâ, & esset vobis anima una & cor unum in Deo: ut unum scilicet haberetis habitum & unum cibum, ad unum etiam ac summum inhiaretis bonum, quatenus unum & idem consequeremini præmium. Qui enim adhærent Deo, unum corpus & unus spiritus in eis esse probatur. Ut autem cum Psalmistâ posset dicere:
Psal. 83. 5. *Beati qui habitant in domo tuâ, Domine,*

in sæcula sæculorum laudabunt te ; ve-
strarumque orationum suffragiis , ex-
cessuum suorum plenam à Domino in-
dulgentiam impetrare , mirabilis stru-
cturæ Monasterium fabricavit , miræ
pulchritudinis Ecclesiam , claustrum
idoneum , officinas admodùm compe-
tentes, vosque ibidem manu propriâ
congregavit Præterea ne quid vobis
deesset quò minùs expeditiùs currere-
tis ad bravium , vos amplissimis præ-
diis , largísque ditavit subsidiis , & ube-
ribus amplificavit reditibus. Hæc uti-
que fuit vitis illius vineæ quæ exten-
dit palmites suos usque ad mare ; quæ
quod non habuit in radice , manifestè
ostenditur produxisse in palmite : hæc
planè arbor quæ ex fructibus suis bo-
na esse cognoscitur, de quâ multipli-
ces rami pullulantes, virgines , viduæ,
continentes , flores producunt, & fru-
ctum afferunt in patientiâ.

Verùm ut ad commendationem pru-
dentiæ ac peritiæ stylus iteratò ver-

tatur, cùm ejus filiæ ad nubilem devenissent ætatem, non absque sumptibus copiosis, alteram inclyto & potenti viro Arvernensium Comiti, Regis Franciæ consanguineo; alteram Valentinensium Comiti, viro claris natalibus orto, lege matrimonii copulavit. Proinde verò cum filius ejus jam adultus, militari cingulo ab Imperatore suscepto, consanguineam ipsius sibi conjugali vinculo alligasset, atque inde regrediens, honorabiliter & cum sollemni processione, cum uxore suâ in Gratianopolitanâ fuisset receptus Ecclesiâ, ipso cum matre & uxore suâ, universisque Principibus, ac plebe, Episcopales domos introgressis, nonnulli ibidem assistentium, auditâ piâ ac rationabili exhortatione matris ad filium, obstupescentes admirabantur, unde illi tanta venustas eloquii & sapientia. Curam nempe atque regimen Comitatûs in manu illius refundens, monuit eum, Deum super omnia diligere, Ec-

clesiarum perturbatores propulsare, Ecclesiasticos viros atque religiosas personas honorare ac protegere, in omnibus modum tenere, subjectos clementer regere, diligere justitiam, & iniquitatem odire. Pro eo incessanter sollicita, quotidianâ & singulari prece Dominum exorabat, ut gressus actúsque ipsius in voluntatis suæ beneplacito dirigeret, quatenus ad Dei reverentiam & subjectorum voluptatem Comitatui præsidere valeret. Instantibus sibi guerris faciebat Deo salutares & gratissimas hostias immolari, ne vel in bello caderet, vel obitu repentino decederet, quem nec esse iracundum, neque ad minas præcipitem, neque susurronibus aures facilè inclinare, materno exhortabatur affectu: quem etiam si quid nequiter, si quid immoderatè contigisset patrare, lenes amaris, amaros lenibus sermones interserens, eum frequentiùs increpabat.

Evoluto denique non plurium an-

norum curriculo, ille de quo universa spes matris suæ post Deum pendebat, investigabili Dei judicio, gravi ægritudinis incommodo apud castellum *Visiliæ* arreptus, jámque in extremis constitutus est. Qui licèt parvulam ex conjuge filiam suscepisset, in matris manum, quam ad misericordiæ opera dapsilem noverat & proclivem, Comitatum liberè resignavit; fiducialiter credens, eam sibi defuncto non deteriorem impendere partem. Qui post peractam confessionem, & salutiferam Viatici susceptionem, incessanter Deum invocando, generale conditionis humanæ debitum exsolvit: raptus ne mutaret malitia intellectum, quapropter Deus properavit eum educere de mediâ iniquitate, ne longo vitæ itinere deviis oberraret anfractibus. Cujus solatio mater destituta, quanto potuerit mœrore affici, quantâ carnis ac spiritus angustiâ coarctari, facile est animis advertere, sed difficillimum explicare.

Flebat enim irremediabilibus lacrymis, & tanquam fletibus ſatiari nequiret, effecta exanimis ſe infortunatam vociferabatur, ſe numeroſâ annorum multitudine ſuperſtitem exſtitiſſe, mortem ſui oblitam fuiſſe querebatur. Cæterùm brevi morâ interpoſitâ, rationis ſolamine mitigans quod fore noverat tolerandum, ad ſe rediit; & exequiis filii propenſiori curâ intendens, fecit eum in Gratianopolitanâ Eccleſiâ in patris ſui ſepulchro cum omni honorificentiâ tumulari. Ob cujus animæ requiem à Domino promerendam, multiplicium beneficiorum medicamen conficiens, pauperibus, cæcis, debilibus plura diſtribuens, Eccleſiam Gratianopolitanam, ac reliquas religioſas Eccleſias, alias prædiis & poſſeſſionibus, alias muneribus augmentavit. Cæteræ matres tumulos filiorum faciunt dealbari, & aliquâ coloris pulchritudine exteriùs decorari, atque dolorem pectoris his conſolantur officiis; hæc au-

tem cineres filii quiescentes eleemosynarum balsamo irrigabat, & pigmentis atque odoribus misericordiæ confovebat, sciens esse scriptum: *Sicut aqua exstinguit ignem, ita eleemosyna exstinguit peccatum.*

Eccli. 3. 33.

Quòd si quis calumnietur, & dicat: Cur in laudibus ejus ita sedulò immoraris, quæ viduata viro, orbata filio, sericas noluit vestes deponere, delicias respuere, cùm inter Christi ancillas assumptis servilibus indumentis, Domino posset expeditiùs militare? perfacilis ad ista responsio. Plus est animum deposuisse, quàm cultum. Difficiliùs quis arrogantiâ, quàm auro caret & gemmis. His enim abjectis, interdum gloriosis tumet sordibus, & paupertatem adeptam vendit popularibus auris. Ait autem Apostolus: *In veritate comperi quia non est acceptor personarum Deus; sed in omni proposito, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.* Dicit enim Hierony-

Act. 10. 34.

mus, quòd nunquam est sera conversio. Nam licèt majoribus meritis majus debeatur præmium, denarium tamen quem à primâ diei horâ in vineâ Domini laborantes accipere meruerunt, circa undecimam venientes assecuti fuere: quia nec quantitas diuturni vel brevis temporis ibi attenditur, ubi sincera cordis devotio remuneratur. Præterea urgebat ipsam administratio Comitatus, cujus cura regiminis sibi jure contigerat: quem si absque rectore dimitteret, suæ potiùs animæ acquireret detrimentum, quàm aliquid commodi lucraretur. Arduum insuper erat, ex quo ingressa fuisset Monasterium, eas quas Christo educabat, posse absque penuria sustentare, illísque abundanter necessaria subministrare, quibus, & nonnullis aliis in sæculari habitu magìs profuit, quàm in Monasterio potuisset prodesse.

Sed (ô amplectendæ in Christo milites) vos forsan suspensas detineo,

dum in laudibus ejus occupatus, vitámque ipsius cupiens facere longiorem, ad extrema pervenire formido. Sanatum vulnus, & in cicatricem obductum, quod & tempus & ratio jam in vobis (ut credo) curaverat, commemoratione exulcero, plagámque doloris instauro. Quæ enim aures tam duræ, quæ de silice excisa præcordia, hujus lilii florem marcescere, hanc virentem smaragdi gemmam conteri, hoc pretiosissimum margaritum frangi, & (ut expressiùs loquar) hujuscemodi non mulierem, sed viraginem morientem siccis oculis queant audire? Nondum annus post filii decessum effluxerat, post multos pro ejusdem filii obitu toleratos dolores, post multiformia laboris ac sollicitudinis pondera, quæ in Comitatu regendo pertulerat, confirmatis ab eâ sponsalibus inter filiam filii suì & Comitem sancti Ægidii, cùm in villâ quæ *Mura* dicitur, moraretur, in gravissimam incidit invaletudinem.

dinem. Quo audito, filia ejus Marchisia Domina, ſcilicet in his quæ mundi ſunt, admodùm ſtrenua, in decenti ac ſpecioſâ corporis habitudine, verborúmque elegantiâ vehementer idonea, ad eam feſtinatò pervenit: quam plus ſolito obdormiſſe, atque adhuc dormitantem inveniens, (ſicut eſt ſagax & provida) metuens ne lethargiæ incommodo laboraret, juſſu ſuo egreſſis omnibus ibidem aſſiſtentibus eam familiariter excitavit. Hanc utique mater præ omnibus liberis gratam ſemper habuerat, ipsáque matri ferventiori jugiter dilectione adhæſerat: unde & in matris ægritudine, filiæ pietas erga eam ab omnibus comprobata magìs innotuit. Aſſidebat equidem lectulo, ſuſtentabat caput, quocunque ſe verteret ſupponebat pulvillum. Si opertorium aliquò laberetur, eam protinus operiens deſuper imponebat: pedes interdum manu confovens, ſtrata mollia ſæpe componens:

quicquid comeſtura erat, præparabat, eíque apponens, famulantium præveniebat officia: ſi alia quidquam feciſſet, ſibi fore dedecus & injuriam æſtimabat.

Sed quid ulteriùs differendo, dolorem veſtrum facio longiorem? Cùm morbi moleſtiâ ſe aggravari ſenſiſſet, accerſito ad ſe Sacerdote, vetuſtatis ſuæ ſaccum (ſi quis erat) in conſpectu Domini coram eo conſcidit, & quicquid tabis, quicquid vulneris latebat interiùs, plenariâ oris confeſſione, cordis contriti & humiliati devotione diluit funditus & abſterſit. Cúmque ſanæ mentis & integri ſenſûs adhuc exiſteret, præmeditata diſpoſuit quid Eccleſiis, quid egentibus ad ſubventionem animæ ſuæ erogaretur. Id autem in potenti & inclytâ muliere, atque tanto tempore in ſæculo commoranti, admiratione dignum exiſtit, quòd ante corpus Chriſti ſibi allatum, per viginti & unum annos à tempore

obitus viri sui se nullum virilem expertam fuisse amplexum testando perhibuit. Cur ergo non arescebant mendaces garrientium linguæ? cur non præ ariditate faucibus adhærebant; quæ illam suos colere amasios astruere præsumebant? donativa militantibus debita eis impendere confingebant? eam gravidam vel promptam ad partum garrire solebant? O venenosas & præcidendas linguas, & per frusta etiam lacerandas! O detestabile falsiloquorum genus! Cur non urbibus pellitur? cur non lapidibus obruitur? cur non præcipitatur in fluctibus? Verùm cùm in præsentis vitæ cursu lacerantium morsus nullus evadere queat, non miretur quispiam, si de hac sinistra opinio falsò crebruerit: quippe cùm & Dominus Jesus-Christus, filius fabri, vinique potator, in derisum & opprobrium dictus fuerit, & à pluribus pluries ei sit exprobratum.

Postquàm verò, uti mos est, exple-

tâ confeſſione à Sacerdote abſolutionem accepit, ſalutaris hoſtiæ pane refecta non mediocriter exultavit. Advenerunt interim ad amplificandam ejus coronam (ô amabiles Dei famulæ) quædam de veſtro collegio, ad quas & ipſa miſerat accerſendas, quæ veteri homine illam exuentes, novóque illam cum regulari habitu induentes, veli diademate inſignierunt: quod multâ interioris hominis alacritate ſuſcipiens, ſpiritu ac mente Deo gratiarum actiones exſolvit.

Noluit ergo extunc niſi ſicut Sanctimonialem & religioſi habitus mulierem decebat, in plumarum jacere mollitie: unde mollia faciens linteamina removeri, ſibi dura ſtrui præcepit & vilia. Huc accedit quòd cùm ejus laudabilis filia paulò ſuperiùs memorata, gallinæ coctæ pulmentum ſibi ad veſcendum intuliſſet, ſe nunquam carnes eſuram reſpondit, quia nec monaſtici ordinis mulieribus, carneis veſci ali-

mentis regulâ prohibente licitum erat. Aiebat enim: Affligendum eſt corpus quod multis vacavit deliciis. Quæ ſæculo placui, ut Chriſto placeam, vel eminente morte dare operam debeo. Brevi poſt hæc ſpatio temporis ſuperveniente, cùm terminum vitæ non multùm remotum ſibi præſenſiſſet inſtare, valefaciens filiæ, orationes & divina omnia quæ habebat ſcripta, ſibi juſſit afferri, quibus ex corde perlectis, cùm liberam loquendi poſſibilitatem haberet, prout illi qui aderant, teſtati ſunt, cum nemine poſteà voluit verba conferre. Sed jam exacto unius horæ ſpatio, erectâ manu, in fronte & labiis ſignum Crucis impingens, anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſi- 1163.
mo ſexageſimotertio, ſexto Idus Februarii, vitalem ſpiritum exhalavit.

Cùm igitur abjectâ carnis ſarcinâ anima, veluti dignum eſt, confeſtim ad ſuum rediiſſet auctorem, nihil pallor mutarat in facie: ſed ita dignitas

quædam & ſplendor vultum illuſtraverant, ut eam non mortuam, ſed dormientem putares. Quódque omnibus his mirabilius eſt, atque ipſius meritis adſcribendum, cùm de loco prænominato ad Monaſterium tumulanda deportaretur, cerei accenſi feretro inhærentes, licèt vis ventorum toto die horribiliter flaret, nunquam tamen lucere deſierunt, nec ventorum ſpiraculis potuerunt exſtingui. Delatam ergo ad vos, reverendæ in Chriſto filiæ, matrem veſtram, licèt lamentantes, & præ anguſtiâ ſpiritus gementes, celeberrimâ proceſſione, & quâ potuiſtis ſecundùm Deum exultatione ſuſcepiſtis, honorabilitérque geſtantes in Eccleſiam induxiſtis. Adfuerunt & tunc Sacerdotes nonnulli pro ejus æternâ requie Miſſarum ſollemnia celebrantes, & quamplurimi gradus inferioris Clerici, vobiſcum per ordinem Pſalmos undique perſonantes. Inter hæc egregia ipſius filia Sacerdotes per ſingulos

oblationem faciebat: quæ vix à matre abſtrahi valens, non deſinebat deoſculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, cum matre deſiderans ſepeliri. Flebant inopes, matrem & nutricem ſe amiſiſſe clamantes. Lugeretis & vos ipſius alumnæ, ac voces plangendo extolleretis, niſi vos vociferari dedecuiſſet, vel ſi veſtro ſub ordine militantibus, in ſæcularium ſimilitudinem flere mortuos licuiſſet: crebris tamen ſingultibus, frequentibus agitabamini ſuſpiriis, lacrymas tacitè fundebatis; non quòd lugenda eſſet quæ occubuerat, ſed quia impatientiùs ferendum erat quòd talem deſiſtis videre. Ad reverendas ejus exequias accurrentibus iſtius terræ Nobilibus, accurrit accepto nuncio Dominus JOANNES Gratianopolitanus Epiſcopus, qui ſollemne Deo ſacrificium pro eâ offerens, peractâ celebriter & honorificè pompâ non funeris, ſed triumphi, primo ſui pontificatûs anno,

in medio veſtri Capituli ejus corpus venerabile tumulavit. Adhuc tamen ejus pia filia quaſi quibuſdam facibus mœroris accenſa, circa ſepulcrum volutabatur, & quaſi ſparſis crinibus ac veſte conſciſsâ, ora lacrymarum imbribus compluebat. Ad cujus lugubres voces Chriſtum æſtimo talia dediſſe reſponſa: Quid exclamitas? quid ploras? Non eſt mortua mater tua, ſed dormit: de tenebris enim ad lucem, de labore migravit ad requiem. Videtur etiam mihi, filiæ lamentanti matrem taliter reſpondiſſe: Si me unquam amaſti, filia; ſi mea ſuxiſti ubera, ſi meis es monitis erudita; ne invideas mihi, neque de voluntate Domini indigneris, & rebellibus lamentis invidiam facias poſſidenti. Nam diutiùs peregrinata, ad patriæ amœnitatem remeavi, & mundanâ ſolitudine pererratâ, ad terram lacte & melle manantem, Dei miſericordiâ præeunte perveni. Quieſce igitur, filia mea, nec

me hujusmodi luctibus ulteriùs inquietes. Cùm autem planctus & gemitus ejulantis filiæ subsedissent paulisper, pro curiositatis studio largitionibus egenos lætificans, Sacerdotes & Clericos opulento refecit convivio: & nunquam maternæ affectionis oblita, illum dormitionis matris suæ diem, patrísque sui anniversarium honore annuo recolens, sacrificiorum mysterio, oblationum frequentiâ, eleemosynarum instantiâ deducit celebrem ac sollemnem. Materna quoque vestigia sequens, sinceræ affectionis fervorem, quo erga vos tanquam adoptivas vel spirituales filias suas fervebat, nullatenus in se frigere vel tepere permittit. Amor enim ipsius, & gratia *** erga vos clementem exhibuerat, & vos fovens ac protegens frequentibus beneficiis recreat.

* *In hac lacunâ reponendum videtur*, quæ illam

Vos igitur, per omnia venerandæ Agni immaculati sponsæ, quæ bonum certamen certatis, vel præteritæ vitæ

nævos abluitis, vel meritorum cumulos vobis augere contenditis, pretiosam matris vestræ animam, beneficiorum acceptorum non immemores, quotidianis precibus Domino commendate: & si qua de terrenis contagiis ei adhæsit macula, orationum vestrarum lavacro eam abluere studiosiùs laborate. Insuper conversationis suæ modum, & Vitam sæpius relegentes, quicquid imitatione dignum inveneritis, eligite & colligite, vestrísque profectibus coaptantes, verbis & actibus retinete. Probabile quidem est, & rationi congruum, hanc quæ cum Christo vivere creditur, in ore hominum *lugentem* memoriam obtinere. In cujus laudibus si quid minus, si quid incompositè visus fuero protulisse, tam ignoranti quàm simplici scriptori, prout æquum est, indulgete. Requiescat ergo per immensam omnipotentis Dei clementiam in pace perpetuâ, fidelis, devota, & accepta Deo anima, & fructu

Lege *vigentem*

bonorum operum suorum perenniter cum supernis civibus potiatur. Amen.

Epitaphium quod apud Ayas fugientibus litteris hodieque legitur.

Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXIII. VI. Idus Februarii MARGARETA Comitissa spiritum exhalavit. Item anno ab Incarnatione Domini M. CLXXXXVI. XII. Kal. Aug. Pon. MARCHISIA Christo spiritum reddidit.

Bernardo Priori Montis Mairani, decimas à Willelmo Pictaviensi Comite Valentino collatas, confirmat Odo Valentinus Episcopus, anno Christi 1181.

Ex autographo.

CUM omnium Ecclesiarum quæ sollicitudinis nostræ regimini subjiciuntur, utilitatibus & augmentis ex officio nostro intendere debeamus, eas potissimùm dilatare atque fovere

nos oportet, quæ viris deputatæ ſunt religioſis, & in quibus honeſtas & religio ſpecialem locum obtinere videntur. Eapropter ego ODO Valentinus Epiſcopus tibi, BERNARDE, Prior Monaſterii *Montis Mairani*, & ſucceſſoribus tuis ejus Monaſterii Prioribus, in perpetuum donamus, laudamus, & confirmamus quaſcunque decimas infra terminos parochiæ tuæ, vel extra, WILLELMUS PICTAVIENSIS, Comes Valentinus, ſeu alii quilibet, pro ſalute animarum ſuarum, Eccleſiæ tuæ conceſſiſſe, ſeu potiùs reddidiſſe videntur. Concedimus & eidem Eccleſiæ tuæ, ſpecialiùs decimas infra terminos *Montis Largerii*, quas per manum Domini *R. Viennenſis Archiepiſcopi*, & noſtram, te, & *Willelmo de Monte Veneris*, Priore Bellimontis, coram me ſuper his querelam habentibus, tranſigendo retinuiſti. Hæ ſunt eorum omnium decimæ, quæ Comitis EUSTACHII propria fuerunt, & eo-

rum quæ de feudo *Balastensi* esse dicuntur. Quorumdam etiam prædiorum quæ sunt de dominio *Arberti*, & *Hugonis Dai*. Ne igitur Monasterium tuum super his de cætero valeat inquietari, vel super hoc dubietas possit oriri, hanc nostram concessionem, sive confirmationem, in scriptis redigi, & sigillo nostro muniri præcipimus. Addentes etiam, quòd si quis eam impedire vel retractare præsumpserit, indignationem Dei & nostram incurrat, & nomen ejus de libro vitæ deleatur. Testes sunt Hugo de Stella, Petrus de Torno Capellanus meus, Bermundus Bajulus, Symon Monachus, Lambertus de sancto Nazario, Willelmus de Stellâ. Facta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXI.

In sigillo ovali stans in pedes Episcopus nudo capite, dextrâ benedicentis ritu compositâ, sinistrâ pedum pastorale præfert, ad oras scriptum † ODO VALENTINENSIS EPISCOPUS.

Ademarus Comes Valentinus confirmat omnia bona quæ Willelmus de Pictavis pater ejus donaverat quondam Ecclesiæ sancti Genesii de Montemairano.

Ex autographo.

NOVERINT universi præsentes litteras inspecturi, quòd nos ADEMARUS Comes Valentinus laudamus & confirmamus ea omnia quæ Dominus WILLELMUS DE PICTAVIS pater meus donaverat quondam Deo & Ecclesiæ sancti Genesii *de Montemairano*. Scilicet decimam *per Arze*, & totum hoc quod Dominus WILLELMUS prædictus tenet, & alii tenent de ipso, sicut ducit molendinum *Gontairens*, & via molendinaria quæ venit desuper condaminam Guidonis *de Montemairano*, quæ ferit ad nemus Villelmi *Liautauds*, & vadit directè ad blacham Petri *de Airâ*: & ferit ad viam quæ venit de castro

Vipiani: & vadit versùs castrum *Stellæ*, inter *Sanctum Christofolum*, & *Foliosam*: & revertitur per costam *Dargensonana*: & rivariam totam de Gelata ex utraque parte, usque ad locum qui dicitur *Logellos*: & revertitur per rivariam *de Luiâ*, & per *Encisas*, & est terra Galdrici de *Bellomonte*: & est ibi totum *Foissanez*, & feudum *Balastenez*, & feudus dictus *Pilaz*, & vadit directè viam quæ ducit versus *Malumpertuz*: & vadit directè per locum qui dicitur *Verchape*: & ferit ad aquam ad introitum *de Charoias*: & revertitur ad terram *Jarentonis Vache*, de *Traseis*: præter mansum *de Colombeir*, & terras dictas *Chanabas*: & de aliis Militibus de castro *Montilii Largerii*. Et infra istos terminos supradictos aliæ Ecclesiæ non possint aliquid adquirere per mandamentum castrorum. Sic pro hac confirmatione quam fecimus supradictæ Ecclesiæ *de Montemairano*, habuimus à Priore prædictæ Ecclesiæ xx.

ſolidos Viennenſium, quos numeravimus, & exceptioni non numeratæ pecuniæ renunciavimus: & promittimus quòd in omnibus prædictis contrà nullatenus veniemus, aliqua ratione legis, canonis, conſuetudinis vel usûs. Actum eſt hoc apud *Caſtrum Vipiani*, surſum in Curia. Teſtes ad hoc vocati fuerunt Johannes *Nenevers*, Pe. *Durre*, Willelmus *Bajulus*, Johannes frater ejus, Pe. *Salvani*, & multi alii. Et ad majoris roboris firmitatem, præſentem chartam nos ADEMARUS prædictus Comes Valentinus ſigilli noſtri munimine juſſimus roborari.

Locus ſigilli, quod propter paginæ anguſtias in ſequens folium rejecimus.

Hæ

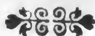

SIGILLVM·ADEMARI·PICTAVIENSIS

COMITIS·VALENTINENSIS

Hæ tabulæ ſunt Ademari, filii Willelmi Pictavenſis, & Marchiſiæ: & datæ videntur ab Ademaro, cùm à patre jam ſenio gravi, ſui juris effectus fuiſſet, atque in Comitatus poſſeſſionem & adminiſtrationem miſſus.

Huic Ademaro uxorem fuiſſe ex Bauciorum illuſtri familiâ, oſtendit ſigilli ejus pars averſa, ſtellam exhibens ſedecim radiorum, Bauciorum gentilitium ſtemma. Quare Philippam Ademari conjugem, quæ in ſtemmate ſuo aquilam habuit; opinor Ademaro IV. fuiſſe uxorem ex familiâ Viennenſi, quia dicitur teſtamentum condidiſſe anno 1246.

Euſtachius Comes, cujus meminit Odo Epiſcopus Valentinus, fuit (ni fallor) Epiſcopus Valentinus 34. fortaſſe primus in quem concurrit regio munere dignitas Comitis, quâ hodieque gaudent Epiſcopi Valentini. Sic enim jura regalia pleriſque Galliæ & Germaniæ Epiſcopis conceſſa ſunt à Regibus, Viennæ, Veſontione & alibi; ſalvis tamen laïcorum Comitum juribus.

EXCERPTA
EX COLLECTANEIS
DE VITA ET REBUS GESTIS
SANCTI BERNARDI
CLAREVALLENSIS ABBATIS,

Auctore GAUFRIDO quondam illi ab Epiſtolis, ac poſtmodùm Igniaci, Clarævallis, Foſſænovæ, & Altæcumbæ Monaſteriorum Abbate.

OPUSCULUM IV.

L ij

EXCERPTA EX COLLECTANEIS DE VITA ET REBUS GESTIS SANCTI BERNARDI CLAREVALLENSIS ABBATIS,

Auctore GAUFRIDO quondam illi ab Epistolis, ac postmodùm Igniaci, Clarævallis, Fossænovæ, & Altæcumbæ Monasteriorum Abbate.

OPUSCULUM IV.

PRÆFATIO.

UM ab aliquot annis à me jam prodiisset opus illud, cui titulum indidi: *Sancti Bernardi Clarevallensis Abbatis genus illustre assertum*; exhibuit mihi R. P. Jacobus Vi-

gnier, è noſtrâ Societate vir eruditus, Vitam S. Bernardi, ab vulgatis omnibus (ut putabat) diverſam. Hanc ego contuli cum editis, hoc eſt, cum libro primo quem ſcripſit Guillelmus Abbas ſancti Theodorici; cum ſecundo, cujus eſt auctor Bernardus Abbas Bonævallis; cum tertio, quarto, & quinto, quos prioribus duobus adtexuit Gaufridus S. Bernardi Notarius; cum ſexto & ſeptimo quos ex anno 1641. Editioni Colonienſi adjecit Jacobus Merlonus Horſtius. Et de ſeptimo quidem libro in his Collectaneis nihil reperi: de quinque prioribus totam penè hiſtoriam inveni, ſed ſtylo nonnihil diverſo: de ſexto autem libro vidi penè de verbo reddi quidquid à capite ſexto habetur uſque ad finem libri, dempto capite ultimo & XVIII. Re autem diligentiùs conſideratâ, non dubitavi quin hæc eſſent Collectanea de Vitâ & rebus geſtis S. Bernardi, ac velut materiem ſcribendæ ejus hiſtoriæ præpa-

ratam : cujus tamen primum & ſecundum librum cùm elaboraſſent citati duo viri eruditi & graves , noluerit Gaufridus pios eorum labores opere ſuo obſcurare ; ſed intactis quæ illi tractaverant, reliquam S. Bernardi Vitam tribus libris proſecutus ſit, ad priores duos adnectendis. Non enim plures daturum ſe profitetur Gaufridus, cùm ait in ſuâ præfatione : *Opus iſtud libellis tribus partitum lector inveniet.* Posteà tamen ſeorſim collegit S. Bernardi plurima miracula, præſertim in variis itineribus ab eo edita, quæ Horſtius in ſextum ſuum librum congeſſit, quinque duntaxàt primis capitibus ex Philippo de Claravalle adſumptis : atque librum hunc *Odæporicon* inſcripſit, quia ſingillatim ſancti viri itinera ſpectabat. Hæc certè Collectanea Gaufrido nemo abjudicaverit, cùm in iis legerit horum Excerptorum numero ſexto de epiſtolâ ad Robertum nepotem in imbre ſine imbre conſcriptâ :

Extat adhuc epistola: & ego ipse primam eam constitui in corpore epistolarum, cùm audissem tam grande miraculum, ab ipsius ore qui scripsit eam in pluviâ sine pluviâ. Cujus hæc sunt verba, nisi Gaufridi, qui ab anno Christi 1140. sancti viri Notarius fuit? Simul intelliget, è Scholâ Parisiensi Gaufridum in ejus disciplinam fuisse traductum, cùm exclamantem viderit: *Sit benedicta dies, quâ Sol justitiæ, immò misericordiæ, oriens visitavit ex alto miseram animam meam, adversum & perversum nimis hominem, in verbo uno, in momento, in ictu oculi, mutatione dexteræ Excelsi prorsus in alium hominem recreans, ut sim initium aliquod creaturæ ejus.* Decem quæ selegimus fragmentis, ex eo pretium est, quòd ea continent haud levis momenti, quæ apud alios rerum S. Bernardi Scriptores non reperiuntur.

Numero IX.

I. Ortus & genus S. Bernardi.

IN territorio Lingonis civitatis situm est Castrum, nobile quondam & inclytum valdè, cui Castellio nomen est, multos habens Proceres armis strenuos, sed multò magis legalitate præcipuos: inter quos excellebat Tecelinus quidam cognomento Sorus; quo nomine, vulgari linguâ subrufos & penè flavos appellare solemus. Erat autem vir iste genere nobilis, possessionibus dives, suavis moribus, amator pauperum maximus, summus pietatis cultor, & incredibilem habens justitiæ zelum. Denique & mirari solebat, quòd multis onerosum esse videret servare justitiam, & maximè (adversùs quos ampliùs movebatur) quòd aut timore aut cupiditate desererent justitiam Dei. Erat quidem Miles fortissimus, sed non minori studio laudes ipse fugiebat, quàm cæteri captare videantur. Nunquam armis usus est, nisi aut pro defensione terræ propriæ, aut cum domino suo,

Duce scilicet Burgundiæ, cui plurimùm familiaris & intimus erat: nec aliquando fuit cum eo in bello, quin victoria ei proveniret. Erat quidem indigena Castellionis, sed Dominus minoris Castri, cui Fontanæ nomen est, quod famosissimo illi Castro Divionis supereminet, in excelsa rupe locatum. Huic sanè uxor erat, Elizabeth nomine, ex optimo genere Burgundionum, Bernardi de Montebarro filia, digna tanto genere & tanto viro, immò & gloria utriusque. Elizabeth filium hunc divino edocta oraculo, teneriùs omnibus dilexit; unde & patris sui ei nomen imposuit, Bernardum eum vocans.

ELIZABETH ubique huic Auctori scribitur S. Bernardi mater, quæ aliis modò Aleth, nunc Alays sive Alaysia; vocibus fortasse idem sonantibus, & dialecto tantùm inter se diversis. Quemadmodùm autem S. Bernardus (ut hîc vides) à Bernardo Montisbarri do-

mino, avo ſuo materno, nuncupatus fuerat, ita & ſoror ejus Humberga, ſive Humbelina, quæ poſt illum proximè nata eſt, ab Humbergâ Granceianâ, aviâ ſuâ maternâ, nomen tulit. Conſtans eſt traditio fuiſſe S. Bernardo vel affines vel conſanguineos Dominos de Granceio; ſed probatio hactenus difficilis. In Caſtro Granceiano ſupereſt antiquæ ſtructuræ cubiculum, Sancti Bernardi vulgò dictum, quia in eo ipſe excipiebatur, quoties ad cognatos ſuos Granceyanos Dynaſtas divertebat. In Chronico Granceiano à quingentis ferè annis conſcripto, ſub titulo *De tertiâ filiâ de Granceyo*, affirmat Auctor, Adeleidem quæ Tecelino domino de Fontanis ſanctum Bernardum genuit, fuiſſe filiam filiæ Domini de Granceyo. Hanc verò Humbergam fuiſſe appellatam, habemus ex Chronico S. Petri Vivi Senonenſis ad annum Chriſti 1065. & Bernardo Montiſbarri Domino fuiſſe matrimonio copulatam. Erat

igitur S. Bernardus Granceiani Dynastæ in tertio gradu consanguineus.

II. Visum divinum in nocte Nativitatis Domini Bernardo puerulo oblatum.

ERAT *autem in Castellione Ecclesia, tunc quidem sæcularium Canonicorum, sed in maximâ disciplinâ viventium, in quâ Bernardus est educatus à parvulo. Vigiliâ ergo dominicæ Nativitatis, dum adhuc puerulus dormiret in domo patris, videbatur sibi videre virginem parientem, & Verbum infans nascens ex eâ. Protinus autem pulsatum est ad Vigilias: & excitans eum mater, induit accuratè vestibus Canonicalibus, & secum pariter ad Ecclesiam duxit ut solebat. De quâ visione dicere ipse solebat quòd eam crederet dominicæ Nativitatis horam: & quòd sibi ostensum est, signum fuisse multorum quæ sibi de eadem postmodùm Nativitate revelata sunt mysteriorum.*

III. De ejus patre, & fratribus.

ANDREAS *Bernardo dixit: Ecce, date operam ne quis fratrum nostrorum in ſæculo maneat: alioqui ſcinde me medium, quoniam nec à vobis, nec ab illis ſeparari tolerabile eſt.*

Quid virilem illius patris animum loquar? qui unâ die ſex filios, & filios tales videns abire, non modò non doluit, ſed & gaviſus eſt valdè; illud tantùm monens ut in omnibus modeſtè agerent, quoniam ego (inquit) novi vos, quòd aut vix aut nunquam poſſit zelus veſter cohiberi. Proficiſcentibus itaque fratribus, unus tantùm, & ipſe puerulus remanebat, qui cum parvulis aliis in plateâ jocabatur. Videns ergo eum ſenior frater Guido; Ecce (inquit) Nivarde, ſecurè poteſtis ludere, quoniam terram multam habiturus eſtis. At ille ſubſannans; Cum maledictione, inquit, fiat hæc diſtributio, ut vos cælum habeatis, ego terram. Fugiebat ergo quotidie puer ad fra-

tres suos, volens conversionis eorum socius fieri. Sed quia parvulus erat, remittebant eum, & reddebant patri suo. Tandem non ferentes importunitatem ejus, tradunt eum Sacerdoti cuidam, ut disceret litteras: & ubi paululùm crevit, factus est & ipse Novitius apud Cistercium, & suscepto post anni spatium habitu, redditus est Fratribus in Claravalle.

IV. Guidonis primogeniti conjux, Abbatissa Elariaci prope Divionem, quando hæc scribebat Gaufridus.

SENIOR *frater ejus Guido cùm de conversione loqueretur ei, excusare se cœpit de uxoris vinculo quod solvere non liceat. Promisit tamen in fide, & dextram dedit, venturum sese cum fratre, si posset ab uxore licentiam obtinere. Ad quem illicò frater ait: Ut meliori sis animo, ego quoque in eadem tibi fide promitto, ante proximum Pascha, aut licentiâ, immò & petitione, aut certè morte ipsius, solvendum te à lege uxoris. Et*

promisit in manu ipsius. Nec multò pòst factum est utì prædixit, & cœpit juvencula nobilis & decora, cum omni instantiâ lacrymarum, in cubiculo, stupenti viro pro conversionis licentiâ supplicare. Ipsa est quæ usque hodie in Monasterio Lairicus, quod prope Divionum situm est, perseverat mulier virtutis, & multarum in Christo Virginum Mater.

Sub hujus Præfectæ Lariacensis curâ fuisse videtur Aremburgis, Hugonis II. Burgundiæ Ducis filia, de cujus dote sunt tabulæ sequentes ex autographo Benigniano descriptæ.

Hugo II. Dux Burgundiæ, Aremburgem filiam suam in Monasterio Lariacensi velandam Deo consecrans, dat eidem Monasterio omnem Justitiam, cum omnibus exactionibus & consuetudinibus quas apud Lariacum habebat: laudantibus Mathilde conjuge, & quatuor filiis, Odone, Roberto, Henrico, atque Hugone: adstantibus, Hugone S. Benigni, Stephano

Cistercienſi, Bernardo Claravallenſi, & Herberto S. Stephani Divionenſis Abbatibus, aliiſque Reverendis ac Nobilibus viris. Circa annum Chriſti 1127.

„ IN NOMINE ſanctæ & individuæ
„ Trinitatis. Præſentibus cunctis &
„ futuris notifico, quòd ego HUGO Dux
„ Burgundiæ, quando filiam meam
„ AREMBURGEM tradidi in Monaſte-
„ rio *Lariacenſi* Deo ſervire, laude
„ uxoris meæ *Mathildis* ac filiorum meo-
„ rum *Odonis*, *Roberti*, *Henrici*, atque
„ *Hugonis*, dederim Deo & Sancto Beni-
„ gno Divionenſi, ac Monialibus de
„ *Lariaco*, omnem Juſtitiam, cum omni-
„ bus exactionibus & conſuetudinibus
„ quas apud *Lariacum* habebam, vel me
„ debere ibidem habere dicebam: & con-
„ ceſſerim ut Monachi qui eidem loco
„ præeſſent, jure quieto in perpetuum
„ illas haberent. Huic autem donationi
„ meæ interfuerunt plures tam ſæculares
„ nobiliſſimi viri, quàm religioſi, qui
etiam

etiam inde teſtes exiſtunt. HUGO Ab- «
bas Divionenſis, STEPHANUS Ab- «
bas Ciſtercienſis, BERNARDUS Ab- «
bas de Claravalle, *Girardus* frater ejus, «
Herbertus Abbas ſancti Stephani Di- «
vionenſis, *Walo* Abbas, *Raynerius* de «
Rupe, *Girardus* de Caſtellione, *Johan-* «
nes de Belnâ, & *Raynardus* frater ejus, «
Widricus Divionenſis, & *Aymo* fra- «
ter ejus, *Carpinus*, *Hugo* de Beſuâ, «
Petrus frater ejus, *Hugo* de Yſio, *Oddo* «
Coccus, *Uldierius*, *Robertus* Sacriſta, «
& alii plures. «

Harum tabularum epocham demonstrant Herbertus S. Stephani, & Hugo S. Benigni Divionensis Abbates. Iniit enim Herbertus anno 1125. Abdicavit autem Hugo 1129. Medio igitur tempore, adeóque circa annum 1127. in Lareio velata est Aremburgis.

Eodem porrò se receperat Guidonis primogeniti Bernardum fratrem in Monasterium Cistertiense comitati conjux, ex anno 1113. quæ si jam anno 1127. Lareiensi Parthenoni nondum præerat, poterat certè regiæ puellæ Aremburgis educationi à Monasterii Matre præfici. Quo factum videtur, ut adesset inter cæteros Bernardus ejus dotationi, sive ut illius cum cælesti Agno nuptias suâ præsentiâ cohonestaret, sive ut illam fratriæ suæ de meliore notâ commendaret.

Lariaci sive Elariaci dominium utile, Sancto Benigno jam olim contulerat Guntrannus Rex, confirmaverat Rex Chlotarius III. Wlfechramno Abbati, IX. Kalendas Novembris, anno regni sui octavo: addidit Hugo Dux II. dominium altum quasi pro dote filiæ suæ Aremburgis. Si quæris de origine Lariacensis Parthenonis, aio videri ad Jarentonis Abbatis tempora referendam. Ex Chronico Hugonis Floria-

censis, Jarento apud Casam Dei habitum suscepit monasticum anno Christi 1074. Vasta erat eremus, utpote quæ ante annos viginti, habitationes hominum non noverat. Ibi mox compulsus est magister fieri ex discipulo, & Prioris suscepit officium jussu Duranni Abbatis, & totius Congregationis voto. Triennium eo munere est perfunctus, donec in Concilio Augustodunensi creatus est Abbas S. Benigni Divionensis, & à Rainardo, cognomento Hugone, Lingonensi Episcopo sollemni ritu consecratus xv. Kalendas Octobris anni 1077. Jarento jam Abbas, proximè sequenti anno 1078. XIII. Kalendas Julii privilegium obtinet à Gregorio Papa VII. in quo inter alia hæc ait Pontifex: *Ecclesiam quoque Beati Germani de Laré, ubi Sanctimoniales consistunt, vobis perpetuò confirmamus possidendam: & ut ipsa Sanctimoniales nunquam à subjectione Ecclesiæ Divionensis se removeant, sub ana-*

themate prohibemus; sed semper per vestram providentiam gubernentur. Dederat (ut jam monui) Guntrannus Rex Sancto Benigno *vicum qui est in prospectu hujus Monasterii* (inquit auctor Chronici Benigniani) *tunc magnæ amplitudinis, vocatum Elariacum, cum omnibus appendiciis suis, super Oscaram fluvium situm.* Sed de Monialium ibi constitutâ familiâ nullum uspiam verbum ante Jarentonem. Junge nunc tempora, compara inter se eventus, & ad rerum gestarum adjuncta animum adverte.

Hildeberti Marchiæ Comitis filia, anno Christi 1076. ad Casæ Dei vastam eremum fit Monialis. Cujus porrò curæ committitur, nisi Jarentonis qui Prior erat Casæ Dei ex anno 1074. Cùm exinde aliò deductas fuisse constet Casæ Dei Moniales, numquid locum quasi digito monstrat Jarento, factus Abbas Divionensis autumno anni 1077. Vicum nempe Elariacum ditionis S. Benigni, & in Benigniani Mo-

nasterii prospectu positum? Et Sanctimonialium Congregationis in S. Benigni agro constitutæ regimen quid necesse erat rescripto Pontificio Benignianis vindicare, nisi ut ab eo arcerentur Casæ Dei Monachi, qui tanquam à se Deo consecratas, velle poterant ubique regere, ac sibi habere obnoxias.

Plura nos de hoc argumento in Sacrario nostro Jurensi, hoc est, in Historiâ Monasterii S. Claudii, brevì (ut speramus) typis excudendâ: cùm ageremus de sancto Simone ex Comite ad S. Eugendum Monacho. Hunc enim sibi generum ambierat Hildebertus Marchiæ Comes. Sed oblatam sibi conjugem Simon in Christi Sponsam convertit, quâ ad Casam Dei factâ Moniali, factus ipse est Jurensium Patrum sanctitatis æmulator.

Hæc de exordiis Lareyensis seu Lariacensis Monasterii, quo excepta est Aremburgis Hugonis II. Burgundiæ

Ducis filia, de nomine ataviæ suæ sic appellata. Sed his principiis non respondit recentiorum temporum cursus. Laxatâ sæculis posterioribus & Monachorum Benignianorum, & Lariacensium Monialium disciplinâ, primùm harum imminutus est numerus, & loci proventus inter Monachos & Moniales divisi, tandem Priori Monacho ad hanc diem cessere in solidum: nuper (ut audio) Ludovici Magni, Christianissimi Regis studio, sustinendis Societatis JESU Orientalibus Missionibus destinati.

Lareyi antiquum statum ex Archivi Benigniani sequentibus aliquot tabulis cognosces.

Guntrannus Rex dat S. Benigno Vicum Elariacum, in prospectu Benigniani Monasterii situm, cum omnibus rebus ad illum spectantibus, anno regni sui XXIII. *æræ vulgaris* 583.

Ex Chronico S. Benigni, cap. XVIII.

» GUNTRANNUS Rex Franco-
» rum, cùm jam anno XXIII. Re-
» gnum Burgundiæ feliciter regeret, vi-
» dens sibi liberos non superesse, cœpit
» thesauros suos in eleemosynis paupe-
» rum distribuere, Monasteria & loca
» sancta ex ipsis thesauris ditare: inter
» quæ & ecclesiam hujus patroni nostri,
» sancti scilicet Martyris Benigni, donis
» optimis extulit. Ipse denique dom-
» nus Guntrannus præcellentissimus Rex
» dedit sancto Benigno vicum qui est in
» prospectu hujus Monasterii, tunc ma-
» gnæ amplitudinis, vocatum ELARIA-
» CUM, cum omnibus appendiciis suis,
» super Oscaram fluvium situm. Et om-

nia quæ nunc uſque ad poſſeſſionem «
pertinent hujus loci, à ponte Divionis «
uſque Floriacum villam, contulit me- «
moratus Princeps ſancto Martyri Be- «
nigno. In Biciſo ſcilicet, in villa Co- «
lonicas dictâ, in Plomberias, in Sili- «
niaco, in Scontio, in Villari, in Cam- «
paniaco, in Lentennaco, in Girone, «
in Corcellas, in Flaviniaco, in Pruni- «
do, in Juſſiaco, in Matriniaco, in Bar- «
biriaco. His & aliis locis manſa veſti- «
ta, & abſa, cum mancipiis plurimis «
utriuſque ſexûs, terris cultis & incul- «
tis, vineis, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis «
aquarúmque decurſibus, ingreditiis, «
exis & egreſſis, omnibus rebus exqui- «
ſitis & inquirendis, totum ad integrum «
contulit memoriâ dignus Rex Gun- «
trannus Deo & Sancto Benigno, ad «
victum Monachorum Deo in hoc loco «
deſervientium: ut pro ſe ac ſequentium «
Regum ſalute & peccatorum remiſſio- «
ne, regníque totius ſtatu Domini exo- «
rent clementiam Monachi in iſto loco «
degentes.

Ex eodem Chronico, capite XXXVII.

„ ANNO igitur octavo regni sui
„ Clotharius Rex, residens Mosol-
„ laco Palatio suo cum Episcopis & Prin-
„ cipibus regni sui, Wulfechramnus Ab-
„ bas hujus loci adiit ejus præsentiam,
„ conquerens super quorundam Militum
„ ejus violentiâ. Guntrannus namque Rex
„ dederat Sancto Benigno Martyri, pa-
„ trono Divionensis loci, ELARIACUM
„ villam, cum omnibus appendiciis suis.
„ De cujus possessionis terris suprascripti
„ calumniatores molestias inferebant
„ multas memorato Abbati, Monachís-
„ que hujus loci. Rex ergo Clotharius
„ annuens ejus precibus fecit præceptum
„ Sancto Benigno de præscripto fundo,
„ anulóque suo jussit insigniri, ut nullus
„ supradictorum calumniatorum, aut eo-
„ rum heredes vel successores, aut ullus
„ aliquis alius cujuscunque honoris ac
„ dignitatis, in denominato agro audeat
„ aliquam vim inferre. Erat tunc Ma-

jordomus Regis suprà nominatus Au- «
bedo, quem in scripto ejusdem præce- «
pti Audebellum vocat. «

Clotharii III. anno octavo, Christi 667.

IX. *Kalendas Novembris Benignianis Lareyum vindicat Wlfechramnus Abbas: cujus antecessor hîc appellatur Richimarus, æqualis Bertoaldi Lingonensis Episcopi, subscripti in Concilio Cabilonensi circa annum Christi 650.*

Ex antiquo apographo.

Clotarius Rex Francorum, «
vir illuster. Quotienscumque al- «
tercantum jurgia Palatii nostri, nostra, «
nostrorúmque fidelium aut Ecclesiarum «
seu Sacerdotum, pro quarumcum- «
que rerum negotiis noscuntur adve- «
nire, oportet nobis in Dei nomi- «
ne juxta legum severitatem inquirere, «
ut deinceps nulla videatur quæstio re- «
moveri. Ideóque cùm nos in Dei nomi- «
ne, Masolago in Palatio nostro, unà «

„ cum Apoſtolicis viris Patribus noſtris
„ Epiſcopis, Optimatibus, cæteríſque
„ Palatii noſtri miniſtris; necnon & Au-
„ dobello Palatii noſtri Comite, qui de
„ ipſo miniſterio ad præſens nobis deſer-
„ vire videbatur, ad univerſorum cauſas
„ audiendas, juſtóque judicio terminan-
„ das reſideremus; advenientes ibi acto-
„ res Baſilicæ domni Benigni, quæ eſt
„ ſub oppidum Divione conſtructa, (ubi
„ ipſe pretioſus Martyr in corpore re-
„ quieſcit, & vir venerabilis Wlfe-
„ chramnus Abba præeſſe videtur) vi-
„ debantur repetere à quibuſdam ho-
„ minibus, dicentes quia anteacto tem-
„ pore bonæ recordationis parens noſter
„ domnus Guntrannus quondam Rex,
„ per teſtamenti ſui paginam ad ipſam
„ Baſilicam Sancti Benigni, villam nun-
„ cupatam Elariacum, cum adjacentiis,
„ vel omni re ad ſe pertinente conceſ-
„ ſiſſet; & ipſi homines infra ipſos ter-
„ minos commanentes, ex parte maximâ
„ plurima pervaſiſſent, vel ad ſuam par-

tem contradicerent, & redditus terræ «
partibus ipſius Baſilicæ reddere con- «
tempnerent, & ſilvas de ipſo agro de- «
vaſtaſſent; & terram exinde aut prata «
per loca plurima invaſiſſent, vel vineas «
plantaſſent, aut calmas rupiſſent. «

Econtrà illi dicebant, quòd ipſe «
Princeps domnus Gundrannus per præ- «
ceptionem quam in præſenti protule- «
runt relegendam, in anteceſſores pa- «
rentes eorum firmaſſet; ubi contine- «
batur quòd ab eo tempore quo ipſum «
agrum Elariacum jam dictus Princeps «
ad memoratam Baſilicam Sancti Beni- «
gni contulerat, per munificentiam ip- «
ſius Principis promeruerant, ut quid- «
quid ex ſucceſſione parentum habe- «
bant, hoc in idipſis confirmatum eſſe «
deberet. Interrogatum eſt à noſtris Pro- «
ceribus, ſi ceſſionem ipſius domni Gun- «
dranni, aut aliorum Principum, ſeu «
alia inſtrumenta de ipſo agro habebant, «
an non, in præſenti edicere deberent. «
Sed ipſi profeſſi ſunt ad præſens, quòd «

„ aliud inſtrumentum nullum vel firma-
„ tionem magis exinde non haberent,
„ quàm quod præſentabant. Unde & ip-
„ ſas confirmationes relectas & percur-
„ ſas, inventum eſt à fidelibus noſtris
„ quòd nullum detrimentum vel præju-
„ dicium ipſa Baſilica domni Benigni de
„ ipſo agro Elariacenſe exinde pate-
„ retur. Etiam & pactionem præſenta-
„ bant, qualiter anteceſſor ſupradicti
„ Wlfechramni Richimarus quondam
„ Abba, ſeu & Apoſtolicus vir domnus
„ Bertoaldus Epiſcopus, unà cum ipſis
„ vel parentes eorum, de parte maximâ
„ de infra termino ipſo Elariacenſe con-
„ tentionem maximam habuiſſent, &
„ ipſas terminationes perambulaſſent, &
„ ſigna poſuiſſent. Proinde nos taliter
„ unà cum noſtris Proceribus, in quan-
„ tum illuſter vir Audobaldus Comes
„ Palatii noſtri teſtimoniavit, conſtitit
„ decreviſſe, ut dum hæc cauſa inter
„ ipſos (ſicut ſuperiùs continetur) ta-
„ liter acta vel inquiſita fuiſſet per or-

dinem, jubemus ipso agro Elariacense, quantumcumque domnus Gundrannus per testamenti sui paginam ibidem delegavit, postpositâ & calcatâ ipsâ confirmatione, vel reliquas à successoribus Principibus factas descriptiones : ne deinceps per ipsas aliqua removeri videatur causatio; sed quod hactenus tenuisse videbuntur infra ipso pago Elariacense, vel ubicumque, tam terris, curtiferis, casis, vineis, pratis, silvis, pascuis, aquis, adjacentibúsque suis per alia loca, cum omni jure teneant, possideant absque sollicitudine, absque alicujus repetitione : sitque in Dei nomine ad partem Sancti Benigni & provisorum loci, subjectorúmque eorum evindicatum omni tempore : & sit in posterum de hac re sopita causatio. « « « « « « « « « « « « « « « « « « «

Abbelenus recognovit & datavit sub die nono Kalendarum Novembris, in anno octavo regnante domino nostro Chlotario feliciter. Amen. « « « «

Airardus Presbyter recognovi & subscripsi. «

Gregorius Papa VII. Jarentoni Abbati, ejúsque Monasterio, jus eligendi Abbatem, exemptionem ab interdicto Episcopi Lingonensis, jus recipiendi Monachos, & ministros pro Ecclesiis sibi subjectis Episcopo præsentandi: libertatem claustri: possessionem Ecclesiæ S. Germani de Laré, & in ejus Sanctimoniales jurisdictionem: omnia denique bona & jura sua, Apostolicâ auctoritate confirmat, anno Christi 1078. *Pontificatus* V.

Ex autographo.

„GREGORIUS Episcopus servus „servorum Dei venerabili filio „GERENTONI Abbati Divionensis „Monasterii, ejúsque successoribus regu„lariter promovendis in perpetuum. Su„pernæ miserationis respectu ad hoc „universalis Ecclesiæ curam suscepimus „& Apostolici moderaminis sollicitudi„nem gerimus, ut justis precantium votis attentâ

attentâ benignitate faveamus. Proinde, «
dilecte in Domino fili JARENTO Ab- «
ba, petitionibus tuis grato occurren- «
tes aſſenſu, libertati ac quieti Mona- «
ſterii veſtri auctore Domino duximus «
providendum. Siquidem ipſum Cœno- «
bium ſub Sedis Apoſtolicæ protectione «
ſuſcepimus: & obeunte te nunc ejuſ- «
dem loci Abbate, vel tuorum quoli- «
bet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet «
ſubreptionis aſtutiâ ſeu violentiâ præ- «
ponatur, niſi quem Fratres communi «
conſenſu ſecundùm timorem Dei, & «
Regulam Sancti Benedicti elegerint: «
maximè de eadem Congregatione, ſi «
idoneus inventus fuerit. Quòd ſi talis «
qui huic regimini congruat, inter eos «
inveniri non poſſit, aliunde ſibi Patrem «
& Magiſtrum expetant, & à Lingo- «
nenſi Epiſcopo conſecrandum ordi- «
nandúmque provideant: ſi tamen ipſe «
Epiſcopus gratiam Apoſtolicæ Sedis «
habuerit, & canonicè facere ipſam or- «
dinationem voluerit. Quòd ſi aliquid «

» horum obſtiterit, liceat Electo ejuſ-
» dem Monaſterii, aut ad Apoſtolicam Se-
» dem recurrere, aut à quocumque volue-
» rit religioſo Epiſcopo conſecrationem,
» & Clericorum ordinationes, atque cæ-
» tera quæ ad Epiſcopum pertinent, ſuſ-
» cipere. Statuimus etiam ne ab Epi-
» ſcopo vel miniſtris Lingonenſis Eccle-
» ſiæ, divina veſtro Monaſterio interdi-
» cantur officia: ſed continuè celebren-
» tur, niſi eiſdem cauſis Fratres ceſſare
» oporteat, quæ Sedis Apoſtolicæ Præ-
» ſulis *Benedicti* determinatione diſtinctæ
» ſunt Illam quoque in Monachis tuis
» quietem ac libertatem, quam idem
» Præſul decreto ſuo firmavit, nos Bea-
» ti Petri & noſtrâ auctoritate intemera-
» tam perpetuò manere ſancimus. Qui-
» cumque verò Clericorum vel laïco-
» rum ſeſe in Monaſterio veſtro voluerit
» conferre, vobis liceat eos ſine aliquâ
» contradictione recipere, dummodò
» propriâ culpâ excommunicati non fue-
» rint, vel nominatim interdicti. Confir-

mamus etiam vobis Ecclesias vestras quascumque nunc possidetis, seu quas, largiente Deo, in posterum canonicè possidebitis, statuentes ut nullus Clericorum sine assensu vestro in eis audeat ministrare: sed quotiescumque in aliquâ earum minister fuerit subrogandus, vos idoneum ad hoc eligentes Episcopo præsentate: qui Episcopus curam ei animarum injungat, & sic vobis de temporalibus, Episcopo verò de spiritualibus debeat respondere. Si quis autem contra hanc formam in eisdem Ecclesiis ministrare præsumpserit, nos eum ab officii sui exequutione suspendimus. Claustro etiam in quo Monasterium vestrum situm est, eam libertatem & immunitatem concedimus, quam illustris Rex Robertus noscitur contulisse, ut ab omni invasione & violentiâ Ducis & hominum suorum sit in perpetuum liberum ac securum, ita ut nichil prorsus à Torrente qui Castri, Sanctíque causam dividit,

„ aliquis vel auferre præſumat vel acci-
„ pere. Eccleſiam quoque Beati Germa-
„ ni *de Laré*, ubi Sanctimoniales conſi-
„ ſtunt, vobis perpetuò confirmamus poſ-
„ ſidendam: & ut ipſæ Sanctimoniales
„ nunquam à ſubjectione Eccleſiæ Divio-
„ nenſis ſe removeant, ſub anathemate
„ prohibemus; ſed ſemper per veſtram
„ providentiam gubernentur. Decerni-
„ mus itaque ut nulli omninò hominum
„ liceat idem Monaſterium temerè per-
„ turbare, aut ejus poſſeſſiones auferre,
„ vel ablatas retinere, minuere, vel te-
„ merariis vexationibus fatigare. Sed om-
„ ninò integra conſerventur, eorum pro
„ quorum ſuſtentatione ac gubernatione
„ conceſſa ſunt, uſibus omnimodis pro-
„ futura. Si qua ſanè eccleſiaſtica, ſæ-
„ cularíſve perſona hanc noſtræ conſti-
„ tutionis paginam agnoſcens, contra eam
„ temerè venire temptaverit, & ammo-
„ nita ſemel & ſecundò ſi non congruâ
„ ſatisfactione emendaverit, poteſtatis
„ honoríſque ſui dignitate careat, reám-

que ſe divino judicio exiſtere de perpetratâ iniquitate cognoſcat : & à ſacratiſſimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jesu Christi, quatinùs & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen. « « « « « « « « « « « «

Ego Gregorius ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Data Laterani per manum *Johannis* S. R. Eccleſiæ Diaconi Cardinalis xiii. Kal. Julii. Anno ab Incarnatione Domini M. lxxviii. Indictione I. Pontificatûs autem Domni *Gregorii* PP. VII. quinto. « « « « « « « « « «

Bulla plumbea cum inſcriptione «

† GREGORII PAPÆ VII. «

V. Ludovico Seniori Regi prædicit mortem Philippi filii ejus primogeniti.

QUERELAM *Episcoporum adversùs Regem Francorum Ludovicum Seniorem, patrem ejus qui nunc est, Ludovici, manifestè explicant epistolæ beati viri ad Apostolicam Sedem pro hoc ipso directæ. Factum est autem, ut die quadam congregarentur ad Regem Episcopi, & vocatus ab eis Abbas Clarevallensis, qui licèt adhuc juvenis, summa tamen totius Ecclesiæ columna jam tunc videbatur. Procidentes autem Episcopi ad pedes Regis, humiliter supplicabant ei, ut qui satis antè dilexisset & honorasset Ecclesiam, parceret etiam in hac parte, ne forte duriùs quàm vellent, contra eum agere cogerentur. At ille non satis eorum precibus acquievit. In crastinum autem duriùs arguebat eum venerabilis Abbas, manifestè deminans quia offendisti terribilem, & ei qui aufert spiritum Principum, ter-*

ribilem apud Reges terræ : & certus esto quoniam offensa hæc, primogeniti tui Philippi morte multabitur. Vidi enim nocte præteritâ, & ecce tu cum filio tuo Ludovico procidebas ad pedes Episcoporum : intellexi autem continuò moriente Philippo supplicaturum te eis, quòd non possis nisi per manus eorum substituere Ludovicum. Erat enim Philippus jam unctus in Regem, magnæ omnino spei adolescens, & patri (quod ex abundanti est dicere) omnino carissimus. Unde & audito sermone commota sunt viscera patris super filio suo. Et promisit satisfacturum se Episcopis : sed consiliis seductus iniquis à promissione resiliens, non post multum temporis, miserabilem satis obitum filii sui Philippi, ipse & tota cum eo Francia deploravit.

VI. S. Bernardi epiſtolam ad Robertum nepotem, in pluviâ ſine pluviâ ſcriptam, Gaufridus ejus Notarius primam inter ejus epiſtolas conſtituit.

NEPOS *ejus Robertus quemadmodùm ſeductus fuerit, cùm adhuc puer eſſet, ipſius, de quâ loqui volumus, epiſtolæ verba declarant. Cùm enim in alio Ordine jam per aliquot annos demoraretur, ſcripſit ad eum epiſtolam, erroneam ovem revocans. Exiit autem extra Monaſterii ſepta, ut dictaret ſecretiùs: & Guillelmus (qui poſtea in Angliis Rievallenſem ædificavit Abbatiam) quæ dictabantur excipiens ſcribebat in chartâ. Subitò autem inundante pluviâ timuit qui ſcribebat; erant enim ſub divo. Cui venerabilis Abbas, Opus (inquit.) Dei eſt: fac quod facis. Res mira! Madebant veſtes eorum, & ſcribebatur grandis epiſtola, & chartam omnino non tetigit imber. Extat adhuc epiſtola: & ego ipſe primam eam conſtitui in corpore epiſtola-*

rum, cùm audissem tam grande miraculum, ab ipsius ore qui scripsit eam in pluviâ sine pluviâ.

VII. Ducissæ Lotharingiæ ad vitam meliorem conversio duplex.

DUCISSA *Lotharingiæ (quæ nunc in Monasterio Sanctimonialium feminarum quod Tartum vocatur, servit Deo in humilitate & paupertate multâ) cùm adhuc corporis voluptatibus supra modum dedita esset, contigit venerabilem virum pro pace quadam rogare Ducem pariter, atque ipsam. Dúmque loquens extenderet manum, casu factum est, ut Ducissæ chlamydem tangeret. Cui unus de adstantibus arridens, Super religiosam (inquit) mulierem extendisti manum, Pater. At ille, Nondum venit hora ejus. Audiens Ducissa (siquidem litteras noverat) compuncta est vehementer, & usque ad medullas animæ ejus sermo vivus & efficax penetravit. Eodem quoque tempore somnium vidit, quo ampliùs*

animata eſt; Virum Dei ab ejus utero ſeptem ſerpentes horribiles manu propriâ extrahentem. Cui non longè pòſt committens animam ſuam, ſæculo abrenunciavit: & uſque hodie gloriatur ſe eſſe, de quâ Pater ſanctus ejecit ſeptem dæmonia.

Duas attingit Gaufridus Duciſſæ hujus converſiones: primam à regali pompâ, & ab aulæ deliciis, quibus innutrita erat, (quippe Lotharii Imperatoris ſoror, & Simonis eo nomine primi, Lotharingiæ Ducis Sereniſſimi conjux dilectiſſima) ad eam modeſtiam quam ferebat liberior ejus conditio, marito adhuc ſuperſtite: alteram à ſæculari licentiâ ad Tartenſium inſtituti Ciſtercienſis Monialium ſeveriſſimam diſciplinam. Priorem converſionem refert Manrique ad annum Chriſti 1133. Poſterior evenit anno, ut videtur, 1142. quo Matthæus ejus filius, Lotharingiæ Dux, matris viduæ receſſum in Tartenſe Monaſterium certis in

novam familiam beneficiis, ejus intuitu prosecutus est. Simonem enim Ducem in reditu à Terrâ Sanctâ, Venetiis anno 1141. finem vivendi fecisse referunt Vasseburgius & Roserius rerum Lotharingicarum Scriptores: qui tamen audiendi non sunt, cùm hanc Ducissam Gertrudem nuncupant, quæ *Adelais* scribitur in tabulis Tartensibus: & ejus filiam Juditham appellant, Raynaldo Sequanicæ Burgundiæ Principi matrimonio junctam, quæ *Agatha* dicenda est, juxta autographas membranas, quas omni fide expressimus in Probationibus Epistolæ nostræ de Beatrice Cabilonensi Comitissâ, Divionensibus typis editæ jam ex anno Christi 1656.

His ipsas tabulas quibus Vasseburgius & Roserius redarguuntur, ut Lotharingicæ Historiæ studiosis ad manum sint, hîc quoque tibi repræsentamus.

Matthæus Dux Lotharingiæ, intuitu Atheleidis matris suæ in Tarto Monialis effectæ, certam salis mensuram apud Vicum annis singulis percipiendam, Tartensi Monasterio attribuit: Berthâ ejus conjuge, fratre ejus Balduino, & Agathâ sorore laudantibus, anno Christi 1142.

Ex autographo Tartensi.

„ IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus „ sancti. Lex spiritualis & carnalis exigit, „ ut pro amicis honesta faciamus, præcipuè „ pro eis quos nexu consanguinitatis „ & vinculo caritatis, artiùs post „ Deum diligere præcipimur & debemus. „ Apostoli sententia hæc est: Qui „ suorum, & maximè domesticorum cu- „ ram non habet, fidem negavit, & est „ infideli deterior. Ego igitur MATTHÆUS, „ divinæ permissionis dono „ Lotharingorum Dux & Marchio, No-

tum facio omnibus tam posteris quàm præsentibus, quoniam inspirante gratiâ Spiritus sancti, erga obsequium venerabilis *Ducissæ* ATHELEIDIS *matris meæ*, præcordialem affectum intimæ dilectionis assumpsi; quæ mutatione dexteræ Excelsi, pauper rebus & spiritu, sanctæ conversationis propositum & habitum susceperat in Ecclesiâ & Congregatione Tartensi. Invitante itaque gratiâ & compassione gratissimâ dulcissimæ matris meæ; pro remedio animæ meæ, prædecessorúmque & successorum meorum salute; laude & concessione uxoris meæ BERTHÆ; consensu etiam, immò petitione *fratris mei* BALDUINI, & AGATHÆ *sororis meæ*, v. sesses apud Vicum, ELIZABETH Abbatissæ, & Sororibus Tartensis Ecclesiæ, in perpetuum regulariter promovendis, per manum venerabilis Stephani Metensis Episcopi liberrimâ donatione concessi. Eo videlicèt tenore, ut illas absque ullo respe-

„ ctu, liberè & abſolutè perpetuò poſſi-
„ deant : & pro hac eleemoſynâ, tam
„ pro me, quàm pro animabus patris
„ mei & parentum meorum apud cle-
„ mentiam Dei devotiùs intercedant.
„ Hanc denique donationem, ad ſignum
„ & munitionem perpetui monimenti,
„ pontificali teſtamento, ſigillo, & ana-
„ themate decrevimus canonicè & legi-
„ timè roborari; ut nullâ deinceps vio-
„ lentiâ, nullâ ſucceſſorum noſtrorum
„ calumpniâ valeat inmutari. Utriuſque
„ etiam conditionis & ordinis, tam cle-
„ ricorum quàm laïcorum, idoneos ad-
„ hibuimus teſtes, ſub aſſignatione ſi-
„ gilli noſtri, tempore neceſſitatis reco-
„ gnoſcendæ veritatis promptiſſimos de-
„ fenſores. Teſtes autem hujus rei ſunt,
„ Walterus Magiſter & Archidiaconus,
„ Embertus Sacerdos *de Vico*, Giſleber-
„ tus *de Eſpinal*, Jordanus Medicus, Al-
„ bertus *de Romunt*, Gualterus de *Giſle-*
„ *berviler*, Raimbardus frater ejus, Odo-
„ winus *de Maylan*, Guelpho *de Meliſei*,

Raynerus *de Nancei*, Arnulfus *de Gisle-rencurt*, Urricus *de Arcu*, Drogo *de Nancei*. De familiâ Sancti Stephani, Gerardus *de Jussey*, Guidricus frater ejus, Richardus *de Rinporth*, Albertus *de Ventosâ*, Albertus *de Siey*, Gualterus *de ultra Mosellam*, Teobaldus Pincerna, Bertrannus *de Castello*, Haymericus *de Visinul*, Nicolaus *de Portusaliæ*, Johannes *Botes de Vico*. De familiâ Ducis, Symon *de Parreiâ*, Gerardus Advocatus *de Brueris*, Guarnerus frater ejus, Guillelmus *de Archis*, Folmarus *de Muçuns*, Petrus *de Aleiâ*, Bertaldus *de Bithis*, Gualterus Præpositus *de Nancei*. Imperante feliciter *Conrado* Rege, *Innocentio* papante, indictione V. Epactâ XXII.

Fredericus Tullensium Comes, & uxor ejus Hawidis, ratum habent anno Christi 1142. donum salis apud Vicum percipiendi, quod Monasterio Tartensi Matthæus Lotharingiæ Dux paulò antè concesserat.

Ex autographo Tartensi.

„ IN nomine sanctæ & individuæ Tri-
„ nitatis. Ego FREDERICUS Dei
„ annuente clementiâ Tullensium Co-
„ mes indignus, & uxor mea HAWI-
„ DIS, providentes saluti animarum no-
„ strarum, & exspectantes remuneratio-
„ nem à Deo, Ecclesiæ Sanctæ Mariæ
„ Tartensi, & venerabili Abbatissæ ELI-
„ ZABETH, & Sororibus ibi Deo fa-
„ mulantibus, liberâ traditione donavi-
„ mus v. sesses apud Vicum, per ma-
„ num Comitis R. Barrensis, & Odo-
„ nis *de Mollem*; priùs donatos eis à
„ MATTHÆO Duce, & BALDUINO
„ fratre ejus, & assensu sororis eorum
AGATHÆ.

AGATHÆ. Quia verò ſolent plerùmque mundanarum poſſeſſionum traditiones, ſucceſſorum calumpniâ transſmutari; ut caveri poſſit, utile duximus, ad poſterorum notitiam tenaciter commendari. Quapropter prædictam donationem, quia eam in portione noſtræ hereditatis ſuſcepimus, ſuſceptam liberè donavimus, ſigillo noſtro confirmavimus; adhibentes teſtes idoneos, quorum auctoritate res firmata & ſtabilita perpetuò maneat. Nomina autem eorum hæc ſunt. Stephanus majoris Eccleſiæ Decanus & Archidiaconus, Hugo *de Gundricurt* Archidiaconus, Albero, Bovo, RAINALDUS Comes Barrenſis, *Henricus* frater Comitis Frederici, Odo *de Mo-lem*, Falco *de Mandalis*, Hynfridus, Ulricus *de Domno Martino.* De civitate, Henricus Advocatus, Henricus de *Cacenval*, Fulco *de Sancto Vedaſto.* De familiâ Comitis, Walo *de Fontinaco*, & Wiardus frater ejus. Hoc

» actum est anno ab Incarnatione Do-
» mini M. C. XLII. Indictione v. Epa-
» ctâ XXII.

Hugo Dux Burgundiæ testatur anno Christi 1142. quosdam homines datos esse Monasterio de Tart, præsente cum aliis Aylide inclytâ Lothoringorum Ducissâ.

Ex autographo Tartensi.

» QUONIAM quæ memoriter tene-
» ri volunt, nisi scripto commen-
» dentur, facilè oblivionis nubilo solent
» obfuscari, eapropter ego HUGO Dux
» Burgundiæ Notum fieri volo tam præ-
» sentibus quàm futuris, quòd Stepha-
» nus dominus *Faverniaci*, & *Wiardus*
» atque *Savericus* fratres ejus, dederunt
» in perpetuum pro remedio animæ suæ
» atque suorum, Deo & Ecclesiæ Sanctæ
» Mariæ *de Tardo*, atque Sanctimoniali-
» bus ibidem Deo servientibus, *Landri-*
» *cum de Faverniaco* & filios ejus, cum
» manso & appendiciis ejus, omnique te-

nemento eorum. Affuerunt hujus rei «
teftes, *Joffridus Bofchoz*, *Theodericus* «
frater ejus, *Albericus* Presbyter, *Ste-* «
phanus de Magneiaco, *Aymo*, *Bailla*, «
Vaslinus, & multi alii: laude *Fulconis* «
de Mallé. Idem quoque *Stephanus* & «
Wiardus atque *Savericus*, dederunt in «
perpetuum ipfis Sanctimonialibus *Gui-* «
donem Groffumdenarium de Pluveio, «
cum omnibus heredibus ejus, & cum «
manfo, & omni tenemento ejus: affi- «
ftentibus teftibus, *Humberto de Wu-* «
cheio, *Guidone Efchot*, *Guidone de Ver-* «
neto, *Brutino de Pluviaco*, & pluribus «
aliis. Dederunt etiam eidem fratres, «
prædictæ Ecclefiæ *de Tardo* & fanctis «
Monialibus, apud *Marcenniacum Mau-* «
ricium Regem, *Odonem & Henricum*, «
fratres ejus, cum mânfis & appendi- «
ciis, vineis & aliis terris, omníque te- «
nemento eorum. Hæc autem omnia «
dona fupradicti fratres feciffe recogno- «
verunt in præfentiâ meâ, pro remedio «
animæ fuæ, omniúmque prædeceffo- «

» rum suorum, atque sigilli mei testimo-
» nio confirmari postulaverunt : assisten-
» tibus testibus, HELISABETH Abba-
» tissâ, MARIA Priorissâ, AYLIDE
» inclytâ Lothoringorum Ducissâ, *Ro-*
» *dulfo* Capellano, *Stephano Capellano de*
» *Genlé*, *Eschot* de *Pluviaco*, *Aymone Ru-*
» *fo* de Divione, *Willermo de Marrignecio.*
» Actum est hoc, anno ab Incarnatione
» Domini M.C.XLII. Indictione V. Epa-
» ctâ XXII.

Locus sigilli, de tænia pergamenâ suspensi.

Agatha Lotharingiæ Ducis filia, Raynaldi Burgundiæ Comitis conjux, 1148. *Indictione* X. *Epactâ* XVII. *Concurrente* 2.

Ex autographo Ecclesiæ Bisontinæ.

» IN nomine Sanctæ & individuæ
» Trinitatis, RAYNALDUS *Burgun-*
» *diæ Comes.* Mos & consuetudo Prin-

cipum, videlicet antecessorum nostro- «
rum, talis semper extitit, ut loca San- «
ctorum ob æternæ remunerationem «
beatitudinis sublimarent, & donis mul- «
tiplicibus honorarent. Horum ergo «
morem sequentes, libuit nobis Bisun- «
tinam beati Protomartyris Stephani Ec- «
clesiam, ob amorem cælestis patriæ, & «
ejusdem Ecclesiæ venerabilis Decani «
Petri, nobis valdè dilecti, benè meritum «
famulatum, ex rebus nostræ proprieta- «
tis æternaliter honorare, atque mune- «
rari. Comperiat igitur universitas fide- «
lium, quoniam ut nobis, & antecesso- «
ribus nostris ibidem quiescentibus, po- «
tissimum lucri præmium, à remunera- «
tore bonorum omnium Deo, in die «
tremendi examinis proferatur; quic- «
quid terrarum, vel possessionum, quæ «
à nobis tenentur, eadem beati Proto- «
martyris Ecclesia à feodariis nostris ha- «
ctenùs adquisivit, vel in futurum qui- «
buslibet modis adquirere poterit; lau- «
de, & consensu fratris nostri Guil- «

„ LERMI Comitis, & dulcissimæ collate-
„ ralis nostræ AGATHÆ, *Lotharingiæ*
„ *Ducis filiæ*, ei liberè concessimus. Præ-
„ tereà verò huic paginæ operæ pretium
„ duximus inserere, quòd memoratus
„ Decanus magnâ precum instantiâ nos
„ rogaverit, ut usualem illam hospitii
„ susceptionem, quam in villâ Sancti
„ Stephani, quæ dicitur *Tercennays*, ha-
„ bemus; & exactionem, quam à pisca-
„ toribus ejusdem Protomartyris, in villâ,
„ quæ *Parlisia* nuncupatur, sitis, nos, &
„ ministri nostri facere solebamus, præ-
„ fatæ Ecclesiæ concedentes, in pace di-
„ mitteremus. Cujus petitionem non tan-
„ tùm honestam, quantùm nobis utilem
„ considerantes, nefas esse putavimus, si
„ ei pro voto suo non satisfecerimus.
„ Concessimus itaque per hanc nostræ
„ donationis paginam, præfatæ sancti
„ Protomartyris, patroni nostri, Eccle-
„ siæ, quam in jam dictâ villâ de *Tercen-*
„ *nay*, habere videbamur consuetudi-
„ nem: quæ à piscatoribus de Parlisiâ

justè vel injustè, census, & piscium "
exigi consueverat, exactionem. Roga- "
músque successores nostros, ut quod "
pro remedio nostro fecimus, servent "
illibatum; quemadmodùm quod pro "
animabus suis fecerint liberandis, ma- "
nere voluerint firmum. Ut autem hoc "
nostræ donationis scriptum, firmius in "
posterum robur obtineat, sigilli nostri "
impressione illud insigniri jussimus, & "
testes, qui adfuerunt, subscribi. *Gerar-* "
dus scilicet, & *Egidius*, Jerosolimita- "
ni Templi Milites: *Wido* Abbas de "
Durnac: & *Raynaldus* Comestabilis, & "
multi alii. Actum anno dominicæ In- "
carnationis M. C. XLVIII. Indictione X. "
Epactâ XVII. Concurrente II. felici- "
ter. Amen. "

Sigillum chartæ pergamenæ affixum, quod propter paginæ angustias in sequens folium rejecimus.

Refert Chrysostomus Henriquez in Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis, lib. 1. dist. 4. cap. 44. Ducissæ hujus quamdam Epistolam, datam ad S. Bernardum, quam ille accepit in ex-

tremis constitutus, biduo antè quàm animam efflaret. Cui nihil respondens, dixit nuncio, se illi responsurum in spiritu. Unde in ultimâ agoniâ illi apparuit, prædixitque brevi illam se secuturam. Illa verò post tres hebdomadas Magistrum suum secuta est. Hic exitus sancti Magistri, & sanctæ discipulæ. Fiant novissima nostra horum similia. Ducissæ Epistolam illam describit Henriquez ex Historiâ Lotharingiæ Monstreleti, & ex Chronicis Bernardi Brittonis tom. 1. lib. 3. cap. 28.

VIII. Reginæ Alienordi S. Bernardus promittit obtinetque à Deo prolem.

E*T præcipuus hujus incentor odii* (inter Regem Ludovicum Juniorem, & Campaniæ Comitem Theobaldum) *Comes Viromandensium fuit, Radulfus de Peroniâ, sororem Reginæ tenens, dimissâ quadam affini Comitis Theobaldi. Factum est in festivitate beati Dionysii, Regina Alienordis in Ecclesiâ ip-*

pescere feci. Multi verò in illâ capturâ dominicis retibus irretiti sunt pisces, multi & in itinere adjuncti nobis; ità ut transacto probationis anno, ex hoc Collegio Monachi facti simus viginti & unus. Eodem sanè tirocinii nostri tempore, absente aliquando Patre nostro, cœpi corpore infirmari, & affligi mente. Scio quia Satanas expetivit me, ut cribraret sicut triticum: sed non latuere Patrem quæ circa me agebantur: & perfectè omnia cognoscens per spiritum, quæ versabantur in corde meo, (sicut post reditum ejus comperi) oravit pro me ne deficeret fides mea. Ibi, ibi, suprà quàm essem, impressisti me mirabiliter curæ ejus, Domine Deus meus. Gratias tibi, Domine, gratias tibi. Unde enim tali animæ in tali pectore talis locus? Simile quiddam sibi Venerabilis Albericus, qui hodie Abbas est in loco, cui nomen est Benedictio Dei, de se, cùm novitius esset, accidisse testatur.

X. Mors Guidonis, fratris ejus primogeniti, in Pontiniaco, nocte festi Omnium Sanctorum.

SENIOR *frater ejus Guido, dum cum eo à Bituricensi territorio redit (novam quippe illuc deduxerat Abbatiam) febre acutâ correptus, diebus paucis Pontiniaci infirmatus est: & ipsâ nocte quâ Sanctorum Omnium festivitas agebatur, felici eorum consortio meruit aggregari.*

Manrique in Annalibus Cisterciensibus, ad annum 1136. Guidonem S. Bernardi fratrem primogenitum obiisse dicit Pontiniaci: & eodem anno meminit deductæ Abbatiæ Nigrilacus in territorio Bituricensi; de die obitûs tacet. Herbertus Turritanus Archiepiscopus à nobis editus, in S. Bernardi genere illustri, libro 2. de Miraculis, cap. XI. Cùm, inquit, S. Bernardus « audisset aliquando, quemdam de filiis «

sius Martyris cum Patre nostro loquebatur, conquerens quòd conclusisset Dominus vulvam ejus, ne pareret: jam enim annis ferè novem vixerat cum Rege, & à primis quidem annis conceperat, sed fecerat abortivum, & exinde sterilis permanebat, jam de fecunditate desperans. Cui miserabiliter conquerenti Pater Venerabilis ait: Sollicitè quære quæ ad pacem sunt, & ego tibi, confisus de divinâ miseratione, partum promitto. Hoc & ipse Rex per Reginæ verbum cognoscens, ubi perfecta est reconciliatio, secretiùs alloquens beatum virum, quod Reginæ promiserat, exigebat, &c. Ipso denique anno Regina concepit, & peperit.

IX. Conversio Gaufridi ipsius, & aliorum de Scholâ Parisiensi.

CONTIGIT *aliquando Virum Dei pro quibusdam negotiis ad partes Galliæ proficisci: cúmque in itinere & in reditu Scholaribus Parisiensibus (ut solebat) fecisset de conversione sermonem,*

vespere cœpit contristari & mæstus esse, dicens Deo in orationibus suis, quia timeo omnino ne fortè oblitus sis mei, cùm præter morem, infructuosum penitùs factum sit iter meum, & neque de his propter quæ veneram, aliquid obtinuerim, nec apud Clericos istos in verbo tuo apertum sit mihi ostium ullum. In ipsâ enim horâ ita consolatus est eum Deus, ut manifestè præscierit, & prædixerit, quia nequaquàm vacuus hinc abibo. Sit benedicta dies illa à Domino, quâ sedenti in tenebris & in umbrâ mortis lux orta est mihi. Sit benedicta dies quâ Sol justitiæ, immò misericordiæ, oriens visitavit ex alto miseram animam meam: adversum & perversum nimis hominem, in verbo uno, in momento, in ictu oculi, inæstimabili mutatione dexteræ Excelsi, prorsus in alium hominem recreans, ut sim initium aliquod creaturæ ejus. In æternum non obliviscar miserationis hujus, quà tam copiosè præventus, tam subitò mutatus, multorum super me animos obstu-

sius Martyris cum Patre nostro loquebatur, conquerens quòd conclusisset Dominus vulvam ejus, ne pareret: jam enim annis ferè novem vixerat cum Rege, & à primis quidem annis conceperat, sed fecerat abortivum, & exinde sterilis permanebat, jam de fecunditate desperans. Cui miserabiliter conquerenti Pater Venerabilis ait: Sollicitè quære quæ ad pacem sunt, & ego tibi, confisus de divinâ miseratione, partum promitto. Hoc & ipse Rex per Reginæ verbum cognoscens, ubi perfecta est reconciliatio, secretiùs alloquens beatum virum, quod Reginæ promiserat, exigebat, &c. Ipso denique anno Regina concepit, & peperit.

IX. Conversio Gaufridi ipsius, & aliorum de Scholâ Parisiensi.

CONTIGIT *aliquando Virum Dei pro quibusdam negotiis ad partes Galliæ proficisci: cúmque in itinere & in reditu Scholaribus Parisiensibus (ut solebat) fecisset de conversione sermonem,*

vespere cœpit contristari & mæstus esse, dicens Deo in orationibus suis, quia timeo omnino ne fortè oblitus sis mei, cùm præter morem, infructuosum penitùs factum sit iter meum, & neque de his propter quæ veneram, aliquid obtinuerim, nec apud Clericos istos in verbo tuo apertum sit mihi ostium ullum. In ipsâ enim horâ ita consolatus est eum Deus, ut manifestè præscierit, & prædixerit, quia nequaquàm vacuus hinc abibo. Sit benedicta dies illa à Domino, quâ sedenti in tenebris & in umbrâ mortis lux orta est mihi. Sit benedicta dies quâ Sol justitiæ, immò misericordiæ, oriens visitavit ex alto miseram animam meam: adversum & perversum nimis hominem, in verbo uno, in momento, in ictu oculi, inæstimabili mutatione dexteræ Excelsi, prorsus in alium hominem recreans, ut sim initium aliquod creaturæ ejus. In æternum non obliviscar miserationis hujus, quâ tam copiosè præventus, tam subitò mutatus, multorum super me animos obstu-

sius Martyris cum Patre nostro loquebatur, conquerens quòd conclusisset Dominus vulvam ejus, ne pareret : jam enim annis ferè novem vixerat cum Rege, & à primis quidem annis conceperat, sed fecerat abortivum, & exinde sterilis permanebat, jam de fecunditate desperans. Cui miserabiliter conquerenti Pater Venerabilis ait : Sollicitè quære quæ ad pacem sunt, & ego tibi, confisus de divinâ miseratione, partum promitto. Hoc & ipse Rex per Reginæ verbum cognoscens, ubi perfecta est reconciliatio, secretiùs alloquens beatum virum, quod Regina promiserat, exigebat, &c. Ipso denique anno Regina concepit, & peperit.

IX. Conversio Gaufridi ipsius, & aliorum de Scholâ Parisiensi.

CONTIGIT *aliquando Virum Dei pro quibusdam negotiis ad partes Galliæ proficisci : cúmque in itinere & in reditu Scholaribus Parisiensibus (ut solebat) fecisset de conversione sermonem,*

vespere cœpit contristari & mœstus esse, dicens Deo in orationibus suis, quia timeo omnino ne fortè oblitus sis mei, cùm præter morem, infructuosum penitùs factum sit iter meum, & neque de his propter quæ veneram, aliquid obtinuerim, nec apud Clericos istos in verbo tuo apertum sit mihi ostium ullum. In ipsâ enim horâ ita consolatus est eum Deus, ut manifestè præscierit, & prædixerit, quia nequaquàm vacuus hinc abibo. Sit benedicta dies illa à Domino, quâ sedenti in tenebris & in umbrâ mortis lux orta est mihi. Sit benedicta dies quâ Sol justitiæ, immò misericordiæ, oriens visitavit ex alto miseram animam meam: adversum & perversum nimis hominem, in verbo uno, in momento, in ictu oculi, inæstimabili mutatione dexteræ Excelsi, prorsus in alium hominem recreans, ut sim initium aliquod creaturæ ejus. In æternum non obliviscar miserationis hujus, quâ tam copiosè præventus, tam subitò mutatus, multorum super me animos obstu-

pescere feci. Multi verò in illâ capturâ dominicis retibus irretiti sunt pisces, multi & in itinere adjuncti nobis; ità ut transacto probationis anno, ex hoc Collegio Monachi facti simus viginti & unus. Eodem sanè tirocinii nostri tempore, absente aliquando Patre nostro, cœpi corpore infirmari, & affligi mente. Scio quia Satanas expetivit me, ut cribraret sicut triticum: sed non latuere Patrem quæ circa me agebantur: & perfectè omnia cognoscens per spiritum, quæ versabantur in corde meo, (sicut post reditum ejus comperi) oravit pro me ne deficeret fides mea. Ibi, ibi, suprà quàm essem, impressisti me mirabiliter cordi ejus, Domine Deus meus. Gratias tibi, Domine, gratias tibi. Unde enim tali animæ in tali pectore talis locus? Simile quiddam sibi Venerabilis Albericus, qui hodie Abbas est in loco, cui nomen est Benedictio Dei, de se, cùm novitius esset, accidisse testatur.

X. Mors Guidonis, fratris ejus primogeniti, in Pontiniaco, nocte festi Omnium Sanctorum.

SENIOR *frater ejus Guido, dum cum eo à Bituricensi territorio redit (novam quippe illuc deduxerat Abbatiam) febre acutâ correptus, diebus paucis Pontiniaci infirmatus est: & ipsâ nocte quâ Sanctorum Omnium festivitas agebatur, felici eorum consortio meruit aggregari.*

Manrique in Annalibus Cisterciensibus, ad annum 1136. Guidonem S. Bernardi fratrem primogenitum obiisse dicit Pontiniaci: & eodem anno meminit deductæ Abbatiæ Nigrilacus in territorio Bituricensi; de die obitûs tacet. Herbertus Turritanus Archiepiscopus à nobis editus, in S. Bernardi genere illustri, libro 2. de Miraculis, cap. XI. Cùm, inquit, S. Bernardus « audisset aliquando, quemdam de filiis «

» ſuis ſpiritualibus, virum bonum & religioſum, miſſum ab eo in Normanniam, deſperatâ ibi ægritudine laborantem, decrevit mittere, & reducere eum ad ſe, ut devotus frater in nidulo ſuo moreretur, & deſideratâ ſibi ſepulturâ non privaretur. Verumtamen quidam de fratribus ejus carnalibus, nomine GUIDO, nitebatur huic obviare conſilio; quia cùm eſſet unus de proviſoribus Clarævallis, intendebat (ut credo) parcere ſumptui & labori. Qui cùm pertinaciter hujuſmodi diſſuaſioni inſiſteret, dixit ad eum beatus Bernardus: Numquid major eſt tibi cura de pecuniâ vel jumentis, quàm de fratribus tuis? Quia ergo non vis ut fratres noſtri nobiſcum requieſcant in valle iſtâ, nec tu ipſe requieſces in eâ. Et factum eſt ità: nam iſdem Guido, quanquam aliàs vir bonus & religioſus foret, tamen ut ſermo Sancti impleretur, non eſt conſummatus in Claravalle; ſed apud Pontiniacum præventus ægri-

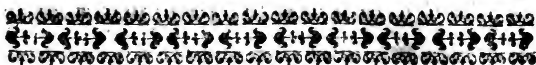
tudine lecto decubuit, ibique dispo- "
nente Deo & terminum vitæ, & se- "
pulturæ locum accepit. *Hactenus* "
Herbertus.

Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi Guidonem ait morte præventum Pontiniaci quinto Idus Maii. Dignior fide Gaufridus, qui Kalendis Novembris, nempe in festo Omnium Sanctorum, Guidonem disertè asserit, illorum fuisse consortio aggregatum. Sed typographi crasso errore, in eodem Menologio ad nonam diem Decembris hæc habentur: *Nam de Guidone in ipsa Divi Patris historiâ legitur, illum in Firmitate vitam finivisse, & ibidem secundùm Bernardi prophetiam locum sepulturæ accepisse.* Lege, *infirmitate detentum Pontiniaci vitam finivisse, &c.* Ipse Henriquez ad XI. diem Maii; *Cùm Pontiniaci ultimum ageret spiritum idem Guido, & tunc in Claravalle existeret sanctus Bernardus, convocatis Monachis suis, Guidonis obi-*

tum jam instare indicavit: & post paululum sereno vultu & placido ore dixit: Fratres, rogate Guidonem ut oret pro nobis; jam enim id potest, & eo loco est ut possit. *Et post mortem non semel visus est in magna gloria.*

APPENDIX.

APPENDIX

De Concilio Niumagensi anni DCCCXXI.

ILLUSTRIS est mentio BERNUINI ad annum Christi 821. in Concilio & in Conventu Niumagensi; & eò notabilior, quòd Conventum & Concilium nobis aperit, hactenus apud omnes seu Capitulorum, seu Synodorum collectores desideratum. Locus hujus Conventus fuit *Niumaga* seu *Noviomagum*, nunc Geldriæ urbs primaria, in Bataviâ veteri, ad Vahalim fluvium, haud procul Mosâ & Rheno. Noviomagum enim quadruplex distinguit Hadrianus Valesius vir doctus, in suâ Notitiâ Galliarum. Primum Noviomagum Trevirense, haud procul Trevi-

ris, in Ausonii Mosellâ memoratum: *Nivomagum divi castra inclyta Constantini.* 2. Noviomagum Veromanduorum, *Noyon en Picardie.* 3. Noviomagum Nemetum, vulgò *Spira.* 4. de quo agimus, Noviomagum in insulâ Batavorum strictè sumptâ: quo in oppido sancita est pax inter Principes Christianos, anno quo hæc scribimus 1679. & Caroli II. Hispaniarum Regis cum Ludovisiâ Mariâ, Ludovici XIV. Francorum verè Magni Regis, fratris filiâ, sollemnibus nuptiis confirmata.

Hujus Conventus meminere Eginhardi Annales, & iisdem verbis Annales Bertiniani ad annum Christi 821.
» Iterúmque Conventus mense Maio
» Noviomagi habendus condictus est,
» Comitésque qui illuc venirent, depu-
» tati. Eo anno domnus Imperator post
» festi Paschalis expletionem per Mosam
» navigavit: ibíque constitutam annis
» superioribus, atque conscriptam inter

filios ſuos regni partitionem recenſuit, «
ac juramentis optimatum qui tunc adeſ- «
ſe poterant, confirmavit. Suſceptiſque «
ibidem Paſchalis Romani Pontificis «
Legatis, Petro videlicet Centumcel- «
lenſi Epiſcopo, & Leone Nomencla- «
tore, eiſdémque celeriter abſolutis, «
Comitibus etiam qui aderant, ad ex- «
peditionem Pannonicam deſtinatis, ipſe «
paululùm ibi remoratus, Aquiſgrani «
reverſus eſt. Et poſt paucos dies per «
Arduennam iter faciens, Treveros ac «
Metis venit: indéque Rumerici caſtel- «
lum petens, reliquum æſtivi caloris, «
& autumni dimidium exercitatione ve- «
natoriâ in Vogeſi ſaltu atque ſecretis «
exegit. «

Objicere aliquis poſſit: Dicit Eginhardus indictum fuiſſe Conventum Noviomagi Batavorum ad menſem Maium anni 821. ſed non dicit fuiſſe ibidem celebratum. Reſpondeo: Non apertè id dicit, ſed intelligendum ſignificat. Clarè autem id affirmant Annales Ful-

denses, in quibus leges anno illo 821. *H Ludovicus Imperator Noviomagi divisionem regni fecit.* Ne autem dubites quin tunc quoque ibidem congregati fuerint *sanctarum Ecclesiarum Rectores, Episcopi videlicet atque Abbates*, accipe ex Ecclesiæ Bisontinæ antiquis monumentis, diploma Ludovici Pii Imperatoris super ministrorum Ecclesiæ honestate procurandâ, datum ex Niumaga, anno Imperii sui VIII. Indictione XIV. (anno scilicet Christi 821.) ad *Bernuwinum Crisopolitanæ Ecclesiæ Archiepiscopum*.

Præcesserat in veteri codice, Ecclesiæ Vesontionensis libellus supplex, Ludovico Regi atque Imperatori offerendus, pro libertate obtinendâ cujusdam servi apud se enutriti, ac per omnes ministerii sui gradus probati. Ad quem respondet Ludovicus plus etiam quàm poscebatur indulgens. Nimirum Bernwino Crisopolitanæ Ecclesiæ Archiepiscopo, ejúsque Suffraganeis po-

testatem faciens, Ecclesiarum suarum servos posthac libertate donandi, certis observatis conditionibus ac formulis in regiâ constitutione expressis; ut in posterum suæ Majestatis tribunal adire pro ejusmodi manumissionibus necesse non haberent.

Libellus Ecclesiæ Vesontionensis.

DOMINO invictissimo Augusto HLUDOWICO Cæsari sancta Vesontionensis Ecclesia præsentem, perpetuámque incessanter felicitatem devotissimis semper exorat precibus. « « « « «

Ad notitiam Celsitudinis vestræ perferre nos ecclesiastica provocat necessitas, de promotione famuli istius, ex loco juris nostri nuncupante, de ministerio hic, vel beneficio illius, vel illius: cujus gratiâ eruditus, & inter nostræ parvitatis studia, scientiâ, vitâ, ac moribus pro modulo quantitatis, qualitatisque instructus, per gradus singulos ad limen usque, à Subdiaco- « « « « « « « « « « «

„ nibus certâ probatione examinando
„ perductus, jam munus clementiæ ve-
„ ſtræ datum, nobiſque ſignificatum ejus
„ de libertate, exſpectantes, ulterius eum
„ promovere, veſtræ Majeſtatis *laude &*
„ *mandato* parati ſumus, mox ut ſtatu-
„ tam de eo veſtram canonicâ *auctorita-*
„ *te* ſenſerimus licentiam. Deus cæli &
„ terræ, univerſæ........ ad tutelam vos
„ ſemper protegat chriſtianam; ita ut hoc
„ ævo veſtro ſibi ſuperexaltatam in om-
„ nibus ſanctæ matris Eccleſiæ ſentiat
„ cauſam.

His junctæ erant in membranis ve-
tuſtate penè conſumptis, formulæ, qui-
bus manumiſſiones in libellis concipi
jubebantur Ludovici Imperatoris man-
dato; ex quibus vix legi poſſunt quæ
„ ſequuntur: Igitur ego in Dei nomine
„ ill. Epiſcopus illius urbis, vel Abbas,
„ vel Abbatiſſa, te cui nomen ill. ex familiâ
„ illâ, Monaſterio illo, &c. conſtituo
„ ante ſacri altaris cornu, in conſpectu
„ populi adſtantis; ut à præſenti die &

deinceps *omni servitutis jugo* solutus « sis: CIVEMQUE TE ROMANUM « esse instituo; *ut in tuo* jure & potesta- « te consistens vivas ingenuus, & cetera quæ legi non poterant; sed possunt utcumque suppleri ex Gregorii Magni libro v. Registri epistolâ xv. ex Marculfo, ex antiquis Glossariis Latinis & Græcis; quorum ex uno regiæ Bibliothecæ pervetusto refert Brissonius libro octavo formulam hanc: Βινδίκτα, ἡ ῥάβδος, μεθ' ἧς ὁ Ἄρχων, ἢ ὁ Πραίτωρ, τὴν τοῦ ἐλευθερουμένου κεφαλὴν ἔπαιον, φάσκοντες· φαμὲν τὸν παρόντα ἄνθρωπον εἶναι ἐλεύθερον, καὶ πολίτην Ῥωμαῖον. *Vindicta, virga, quâ Princeps, aut Prætor, libertate donandi caput percutiebant dicentes: Præsentem hominem, liberum esse dicimus, & Civem Romanum.* Sic verò se habet constitutio Ludovici Imperatoris, in quâ pauca verba quibus aliquot lacunas ex conjecturâ explevimus, oblongo, sive Italico charactere repræsentavimus.

HLUDOWICI *Pii Imperatoris Constitutio de libertate servorum Ecclesiæ.*

„ IN nomine Dei & Salvatoris nostri „ JESU-CHRISTI, HLUDOWI- „ CUS divinâ ordinante providentiâ Im- „ perator Augustus, Venerabili in Chri- „ sto BERNOWINO Crisopolitanæ Ec- „ clesiæ Archiepiscopo. Neminem *in* „ *universo genere* humano tam pravi judi- „ cii inveniri posse arbitramur, & *cui* „ *animi sui tam parum* constet integri- „ tas, qui interrogatus utrùm rem suam „ *familiarem ac domestica* officia per ho- „ nestos, & munditiâ & ornatu præ*di-* „ *tos, potiùs quàm per viles* personas tra- „ ctari atque administrare velit, *non pau-* „ *corum sensui vocem multi*tudinis censeat „ præferendam; seque malle *famulis ca-* „ *rere, quàm non nitidum ac* decorum sibi „ servitium exhiberi. *Quòd si ita sumus* „ *dispositi* ut administrationem rei nostræ „ fami*liaris ministris honestis ac decentibus* „ procurare velimus, quid de *ecclesiastica*

divinóque officio censendum, per quod «
Deus homini *naturæ nostræ participatione con*nexus, meditatione precum, & «
sacri*ficiorum oblatione placa*tur? Nónne «
non solùm per mundos, *sed etiam per* «
omnium virtutum, ac totius honestatis «
personas debet procurari? Præsertim «
cùm ipse Deus in lege suâ Moysen famulum suum de sui cultûs officio instruens disciplinis; qui ad altare munus «
inferret, omni corporis vitio carentem «
eligere præcepit, dicens: Loquere ad «
Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad «
ministerium ejus, si cæcus fuerit, si «
claudus, si vel parvo, vel grandi, & «
torto naso; si fracto pede, si manu, si «
gibbus, si lippus, & cætera quæ in Levitico leguntur.] Quapropter & nos, «
ob amorem & honorem Dei ac Domini nostri JESU-CHRISTI, & ob «
exaltationem sanctæ matris nostræ catholicæ Ecclesiæ, quæ est corpus ejus, «

Levit. 21. v. 17.

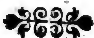
„ in quâ & nos membra ipsius per bona
„ opera effici cupimus , consuetudinem
„ pravam & valde reprehensibilem, quâ
„ usque in præsens, viles quæque & ser-
„ vili conditione obligatæ personæ ad
„ presbyteratûs ordinem passim admit-
„ tebantur, abolere cupientes, congre-
Concilium Niumagense. „ gatis undique sanctarum Ecclesiarum
„ Rectoribus, Episcopis videlicet, & Ab-
„ batibus, & adunato sollemniter populi
„ nostri conventu, compertáque omnium
„ super hujuscemodi negotio voluntate,
„ adnuente atque consentiente, & (quod
„ his majus est) etiam petente sacrosan-
„ cti Concilii devotâ atque concordi una-
„ nimitâte, statuimus atque decrevimus,
„ ut abhinc in futurum, nulla vilis &
„ servili conditione obnoxia persona ad
„ gradum presbyterii adspirare permitta-
„ tur. Sed si necessitas exegerit ut de ser-
„ vitiis, vel nostris vel alienis, ad hunc
„ ordinem aliquis admitti debeat, jugo
„ servitutis priùs sollemniter absolutus
sic tandem manûs impositionem liber

accipiat. Proinde has nostræ imperialis « & regiæ auctoritatis litteras tuæ Sancti- « tati dandas decrevimus ; per quas tibi « & successoribus tuis, necnon & Suffra- « ganeis talem concessam noveris pote- « statem, ut servus ecclesiasticus, tam de « tuâ, quàm eorum parrochiâ, necnon & « de jure Monasteriorum quæ in tuâ seu « illorum diœcesi constituta sunt, ad pre- « sbyteratûs ordinem, coram Clero & « plebe, præsente & consentiente eo, cu- « jus dominatui idem servus usque in id « temporis erat addictus, per te vel per « illos à jugo servitutis absolvatur, & « perpetuò liber efficiatur. Modus au- « tem absolutionis & manumissionis illius « talis esse debet. Scribatur libellus per- « fectæ & absolutæ ingenuitatis, more « quo hactenus hujusmodi libelli scribi « solent, CIVEM ROMANUM liberæ po- « testatis continens : & in fine libelli, tam « eorum qui in tuâ parrochiâ sunt Sacer- « dotum, quàm illorum quos dominus « servi secum adduxerit, testimonia, cau- «

„ ſa, nomina deſcribantur. Habeatur in
„ eo & nomen loci, habeatur menſis, &
„ diei, & anni regni noſtri, & Indictio-
„ nis, ut nullus cum legentibus ambi-
„ guitatis ſcrupulus remaneat: qui libel-
„ lus ei qui manumittendus eſt, vel à te,
„ ſi Eccleſiæ tuæ fuerit ſervus, vel à le-
„ gitimo domino in tuâ præſentiâ detur:
„ & tunc demum ad ſacri ordinis ſuſce-
„ ptionem eccleſiaſticâ conſuetudine per-
„ veniat. Simili modo Suffraganei tui in
„ hujuſmodi perſonis liberis dimittendis,
„ in ſuis Eccleſiis faciant, quia eamdem
„ illos per hoc noſtræ auctoritatis præce-
„ ptum, ad hoc faciendum volumus habere
„ poteſtatem. Benè vale, & ora pro nobis.
„ Abſoluta eſt à nobis in Dei nomine,
„ anno (Chriſto propitio) Imperii noſtri
„ VIII. Indictione XIV. Ex Niumagâ

Quod reliquum eſt, quia reſcriptum hoc Cæſareum, ad ſolum dirigitur Bernwinum Veſontionenſem Archiepiſcopum, videri hîc poteſt Niumagenſi huic Concilio quodammodò præſediſſe.

Si quæris quot à Ludovico Pio de-ſignentur Bernowini Archiepiſcopi Veſontionenſis Suffraganei : aio quatuor, Lauſannenſem, Baſileenſem, & Bellicenſem omnibus notos, & quartum Nividunenſem nobis perſpectum ex vetuſto Pontificali Metropolitanæ Eccleſiæ Biſontinæ, ſub titulo : « ORDO IN CONSECRATIONE EPISCOPI. Poſtquàm novus Epiſcopus Miſſam finierit, invitet eum Cancellarius ex parte Archiepiſcopi ad menſam, ſimiliter & alios Epiſcopos qui interfuerint conſecrationi. Hoc ordine ſedeant. Ad dexteram domni Archiepiſcopi, LAUSANNENSIS, quia utitur Pallio, & per ejus manus conſecratur Archiepiſcopus : tum BELICIENSIS. Ad lævam verò BASILIENSIS. Poſt eum NIVIDUNENSIS. » Plura nos de epiſcopatu Nividunenſi in Sacrario Jurenſi, quod primo quoque die, faventibus Superis, prælo commiſſuri ſumus.

INDEX.

A

B

Q ij

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag. 18. *lin.* 4. Galliis, *lege* Gallis. *Pag.* 41. *lin.* 4. Debrio, *lege* Delrio. *Ibid. lin.* 14. Moririnus, *lege* Morinus. *Pag.* 57. *lin. penultima* Herarchiâ, *lege* Hierarchiâ. *Pag.* 80. *lin.* 5. quo ad, *lege* quoad.

